

Strategia Rozwoju Miasta Boguszków-Gorce
na lata 2021–2030
z jednoczesnym wydłużeniem do 2035 roku
aktualizacja 2026

Projekt do konsultacji społecznych

Boguszków-Gorce, 2026

Wprowadzenie.....	4
1. Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne gminy	7
1.1 Mobilność i dostępność transportowa	8
1.2 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna - synteza diagnostyczna	9
2. Demografia	15
2.1 Liczba ludności	15
2.2 Ludność według ekonomicznych grup wieku	16
2.3 Obciążenie demograficzne	17
2.4 Gęstość zaludnienia oraz wybrane wskaźniki	18
2.5 Małżeństwa, rozwody, separacje	20
2.6 Ruch naturalny ludności	20
2.7 Prognoza ludności dla lat 2027-2040	23
3. Gospodarka.....	24
3.1 Bezrobocie	24
3.2 Podmioty prowadzące działalność gospodarczą.....	25
3.3 Pracujący w gospodarce narodowej	35
3.4 Wynagrodzenia	35
3.5 Turystyka.....	36
4. Rolnictwo.....	38
4.1 Powierzchnia gruntów.....	38
4.2 Charakterystyka gospodarstw rolnych.....	38
4.3 Zwierzęta gospodarskie	38
5. Aspekty społeczne.....	39
5.1 Żłobki.....	39
5.2 Wychowanie przedszkolne	40
5.3 Szkolnictwo podstawowe	40
5.4 Współczynnik skolaryzacji w szkolnictwie podstawowym	42
5.5 Biblioteki publiczne	43
5.6 Centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	46
5.7 Kultura fizyczna, sport, rekreacja.....	49
5.8 Funkcje zdrowotno-rekreacyjne i profilaktyka aktywna	50
5.9 Zdrowie	50
5.10 Pomoc społeczna.....	53
5.11 Aktywność obywatelska, organizacje pozarządowe i partnerstwa lokalne	54
6. Bezpieczeństwo publiczne	55
6.1 Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej	55
6.2 Wypadki drogowe	55
7. Finanse publiczne.....	56
7.1 Dochody budżetu gminy.....	56
7.2 Wydatki budżetu gminy.....	64
8. Administracja samorządowa	70
9. Środowisko naturalne i uwarunkowania fizyczne.....	71
9.1 Zaopatrzenie w wodę	71
9.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	73
9.3 Gospodarowanie odpadami komunalnymi.....	74
9.4 Utrzymanie czystości i porządku terenów gminy.....	76
9.5 Ochrona przyrody leżąca w gestii gminy	77

9.6 Uwarunkowania klimatyczno-środowiskowe i formy ochrony przyrody	79
9.7 Uwarunkowania wodne, gospodarka wodna i ryzyka klimatyczne	80
9.8 Jakość powietrza, efektywność energetyczna i transformacja energetyczna zabudowy	81
9.9 Zagrożenie powodziowe, susza i gospodarowanie wodami	82
10. Wnioski z diagnozy strategicznej	85
11. Analiza SWOT dla Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce	86
12. Wizja i misja rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku	88
12.1. Wizja	88
12.2. Misja	89
13. Cele strategiczne i operacyjne dla Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku	90
CS1. Miasto spójne społecznie i dobre do życia	91
CS2. Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	92
CS3. Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	93
14. Analiza wewnętrznej spójności celów strategicznych	96
15. Ocena zewnętrznej spójności celów strategicznych	97
16. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce	100
16.1. Założenia modelu rozwoju przestrzennego	100
16.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	101
16.3. Obszary strategicznej interwencji - wyznaczenie, kryteria i klasyfikacja	109
16.4. Katalog obszarów strategicznej interwencji i ramy wdrażania	118
17. Syntetyczna analiza konsekwencji środowiskowych działań zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii	120
18. Strategiczne ramy implementacji, monitoringu i zarządzania zmianą	122
18.1. Struktura zarządzania Strategią - role i odpowiedzialności	122
18.2. Proces wdrażania i planowanie działań	122
18.3. Monitoring i ewaluacja	123
18.4. Raportowanie i polityka informacyjna	124
18.5. Zarządzanie zmianą i ryzykiem	124
19. Wskaźniki realizacji celów Strategii	125
20. Syntetyczny opis ram finansowania Strategii	128
21. Portfel przedsięwzięć kierunkowych i zasady aktualizacji programu realizacyjnego	131

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Miasta Boguszów-Gorce na lata 2021–2030 z jednoczesnym wydłużeniem do 2035 roku (dalej: Strategia) stanowi aktualizację dotychczasowego dokumentu i wyznacza długofalowy kierunek rozwoju miasta w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym. Jej zadaniem jest połączenie rozpoznania rzeczywistej sytuacji miasta z wyborem najważniejszych priorytetów, określeniem oczekiwanych rezultatów oraz stworzeniem warunków do konsekwentnego wdrażania przyjętych ustaleń. Strategia nie jest zamkniętym planem inwestycyjnym ani katalogiem wszystkich zadań gminy. Stanowi ramę, która pozwala oceniać, porządkować i hierarchizować działania podejmowane w perspektywie do 2035 roku.

Konstrukcja dokumentu odzwierciedla pełny cykl planowania strategicznego. Pierwszą część tworzy diagnoza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych, demograficznych, gospodarczych, społecznych, finansowych, instytucjonalnych i środowiskowych, zakończona syntetycznymi wnioskami. Na tej podstawie sformułowano analizę SWOT, wizję i misję rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań. Kolejne rozdziały określają oczekiwane rezultaty, relacje pomiędzy celami, zgodność z dokumentami zewnętrznymi, model struktury funkcjonalno-przestrzennej, obszary strategicznej interwencji, zasady wdrażania, system wskaźników, ramy finansowania oraz portfel przedsięwzięć kierunkowych. Taki układ pozwala zachować bezpośredni związek pomiędzy rozpoznanymi problemami i potencjałami a późniejszymi wyborami rozwojowymi.

Podstawę analityczną Strategii stanowią dane statystyki publicznej, informacje pochodzące z miejskich jednostek organizacyjnych, dokumenty lokalne, regionalne i krajowe oraz wiedza zgromadzona w toku prac nad dokumentem. Analizy mają przede wszystkim charakter dynamiczny i obejmują zmiany zachodzące w latach 2014–2025. W przypadku wskaźników publikowanych z opóźnieniem wykorzystano najnowsze dostępne wartości, najczęściej odnoszące się do 2024 roku. Dane liczbowe nie były traktowane jako samodzielna podstawa decyzji. Ich interpretację powiązano z lokalnymi uwarunkowaniami, kierunkiem zmian, możliwościami działania samorządu oraz konsekwencjami poszczególnych procesów dla jakości życia mieszkańców i zdolności rozwojowej miasta.

Punktem wyjścia dla Strategii jest specyfika Boguszu-Gorc jako górskiego, wieloczęściowego miasta postindustrialnego, silnie powiązanego funkcjonalnie z Wałbrzychem. Współczesny układ przestrzenny miasta wynika z połączenia historycznie odrębnych jednostek osadniczych, co wzmacnia lokalne tożsamości, ale jednocześnie utrudnia wewnętrzną dostępność, organizację usług i budowanie spójności całego organizmu miejskiego. Do najważniejszych zasobów należą krajobraz górski, lasy i tereny otwarte, dziedzictwo górniczo-przemysłowe i kolejowe, ponadprzeciętna jak na skalę miasta dostępność kolejowa oraz Dzikowiec jako obszar sportu, rekreacji, turystyki aktywnej i promocji miasta.

Boguszów-Gorce stoi równocześnie wobec trwałych wyzwań strukturalnych. Należą do nich przede wszystkim depopulacja, starzenie się mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, ograniczona lokalna baza gospodarcza, potrzeby modernizacyjne zasobu mieszkaniowego i infrastruktury komunalnej, zróżnicowany standard przestrzeni publicznych oraz rosnące koszty utrzymania usług i infrastruktury. Górskie położenie oznacza ponadto szczególną wrażliwość na sposób zagospodarowania stoków, uszczelnianie powierzchni, wpływ wód opadowych, obciążenia zimowe oraz ingerencję w krajobraz. Strategia nie pomija tych ograniczeń, lecz traktuje je jako przesłankę do bardziej selektywnego i odpowiedzialnego gospodarowania zasobami miasta.

Odpowiedzią na rozpoznane uwarunkowania jest model zintegrowanej i selektywnej odnowy. Zakłada on pierwszeństwo poprawy jakości istniejącej tkanki miejskiej, modernizacji zasobu mieszkaniowego,

rewitalizacji przestrzeni publicznych, wzmacniania dostępności usług, transformacji energetycznej oraz lepszego powiązania historycznych części miasta. Jednocześnie Strategia wskazuje potrzebę stopniowego rozwijania nowej, zróżnicowanej oferty mieszkaniowej, wspierania lokalnej przedsiębiorczości i usług oraz odpowiedzialnego wykorzystywania Dzikowca i dziedzictwa miasta. Nowe funkcje powinny być rozwijane w miejscach racjonalnych pod względem przestrzennym, infrastrukturalnym, społecznym, środowiskowym i finansowym.

Przyjęty kierunek rozwoju został uporządkowany wokół trzech wzajemnie powiązanych celów strategicznych. Pierwszy dotyczy spójności społecznej i jakości codziennego życia. Drugi obejmuje odnowę przestrzenną, mieszkaniową i środowiskową. Trzeci koncentruje się na przedsiębiorczości, rozpoznawalności oraz wykorzystaniu własnej specjalizacji miasta. Cele te nie stanowią odrębnych polityk sektorowych. Poprawa jakości życia wymaga odpowiedniej przestrzeni, mieszkalnictwa i mobilności; rozwój funkcji gospodarczych i rekreacyjnych zależy od jakości krajobrazu, infrastruktury i usług; natomiast trwałość inwestycji wymaga sprawnego zarządzania, partnerstw i odpowiedzialności finansowej.

Integralną częścią Strategii jest jej wymiar przestrzenny. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej oraz gminne obszary strategicznej interwencji wskazują kierunki koncentracji działań i zasobów. Służą one koordynacji polityki mieszkaniowej, rewitalizacyjnej, gospodarczej, transportowej, środowiskowej i rekreacyjnej. Oznaczenia oraz kierunki przedstawione w Strategii mają charakter zgeneralizowany i nie przesądzają przeznaczenia konkretnych nieruchomości, granic inwestycji, parametrów zabudowy ani prawa do realizacji określonych przedsięwzięć.

Strategia ma charakter kierunkowy i programowy. Nie jest aktem prawa miejscowego, planem ogólnym ani miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Jej ustalenia powinny być konkretyzowane w planie ogólnym, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, programach wykonawczych, dokumentacji technicznej, decyzjach administracyjnych, budżecie Gminy i Wieloletniej Prognozie Finansowej. Każde przedsięwzięcie wymagające odrębnych analiz środowiskowych, wodnych, geologicznych, konserwatorskich, sanitarnych, transportowych, własnościowych lub ekonomicznych będzie przygotowywane i oceniane na właściwym etapie.

Wdrażanie Strategii oparto na powiązaniu jej celów z cyklem budżetowym i wieloletnim planowaniem finansowym, systemem monitoringu, okresową ewaluacją oraz operacyjnym portfelem projektów. Przyjęte wskaźniki służą zarówno obserwowaniu zmian zachodzących w mieście, jak i ocenie bezpośrednich rezultatów działań podejmowanych lub współorganizowanych przez gminę. Portfel przedsięwzięć kierunkowych ma charakter otwarty i może być aktualizowany bez zmiany Strategii, o ile przygotowywane projekty pozostają zgodne z jej celami, modelem funkcjonalno-przestrzennym oraz zasadami prowadzenia interwencji.

Niniejsza Strategia została opracowana przez zespół ekspercki pod kierownictwem dr. hab. Michała Kudłacza, prof. UEK. Formalną podstawę rozpoczęcia prac stanowi uchwała nr XLII/198/26 Rady Miejskiej w Boguszowie-Gorcach z dnia 29 lipca 2026 r. w sprawie przystąpienia do aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Boguszków-Gorce na lata 2021–2030 z jednoczesnym wydłużeniem do 2035 roku oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu aktualizacji tego dokumentu, w tym trybu konsultacji.

Podstawę prawną opracowania Strategii stanowią w szczególności art. 10e i art. 10f ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz właściwe przepisy ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Procedura przygotowania i przyjęcia Strategii obejmuje konsultacje, uzyskanie

wymaganych opinii, przeprowadzenie uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji oraz rozstrzygnięcie obowiązków wynikających z przepisów dotyczących strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

1. Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne gminy

Boguszów-Gorce jest gminą miejską położoną w południowo-zachodniej Polsce, w województwie dolnośląskim, w powiecie wałbrzyskim. Miasto znajduje się w zachodniej części Sudetów Środkowych, pomiędzy Górami Wałbrzyskimi i Górami Kamiennymi, w bezpośrednim sąsiedztwie Wałbrzycha, Czarnego Boru, Mieroszowa i Szczawna-Zdroju. Powierzchnia administracyjna miasta wynosi 27,02 km², co przy górskim ukształtowaniu terenu i rozczłonkowanej strukturze osadniczej przekłada się na specyficzne wyzwania zarządzania przestrzenią. Lokalną specyfikę miasta wzmacniają także cechy potwierdzone w oficjalnym opisie gminy: położenie na wysokości 450–650 m n.p.m., około 42% udziału lasów w powierzchni gminy oraz funkcjonowanie trzech stacji kolejowych na trasie Wrocław–Jelenia Góra i przystanku Boguszów-Gorce Dzikowiec na linii nr 291. Z punktu widzenia strategii oznacza to połączenie trzech szczególnie ważnych zasobów: krajobrazu górskiego, dostępności kolejowej oraz potencjału rekreacyjnego. W praktyce są to atuty, które mogą równocześnie wzmacniać jakość życia mieszkańców, atrakcyjność turystyczną i rozpoznawalność miasta w otoczeniu subregionalnym.

Współczesny układ miasta jest efektem połączenia w 1973 r. kilku historycznych jednostek osadniczych, w szczególności Boguszowa, Gorc i Kuźnic Świdnickich, które łącznie tworzą miasto o powierzchni 27,02 km². Ta geneza ma znaczenie strategiczne, ponieważ miasto nie tworzy jednego prostego układu monocentrycznego. Jest raczej zespołem dzielnic o odmiennych tradycjach, strukturze zabudowy, relacjach komunikacyjnych i poziomie wyposażenia w usługi. Z jednej strony wzmacnia to wielowarstwową tożsamość lokalną, z drugiej zaś utrudnia integrację przestrzenną i organizację usług publicznych. Strategicznym wyzwaniem nie jest wyłącznie administrowanie miastem o rozproszonej strukturze, lecz stopniowe budowanie jego rzeczywistej spójności. Dotyczy to zarówno wymiaru przestrzennego i komunikacyjnego, jak i społecznego oraz symbolicznego. W praktyce oznacza to potrzebę wzmacniania połączeń pomiędzy historycznymi częściami miasta, porządkowania ich relacji funkcjonalnych oraz prowadzenia takich działań, które będą wzmacniać poczucie, że Boguszów-Gorce jest jednym organizmem miejskim, a nie tylko sumą dawnych, odrębnych jednostek osadniczych.

Boguszów-Gorce należy interpretować jako miasto postindustrialne w fazie długotrwałej transformacji. Dziedzictwo wydobywania rud, węgla kamiennego i barytu, zabudowa związana z górnictwem, historyczne centrum, obiekty przemysłowe i kolejowe, a także pamięć społeczna okresu przemysłowego stanowią element lokalnego kapitału kulturowego. Nie są one wyłącznie obciążeniem przeszłością, lecz potencjalnym zasobem rozwoju, o ile zostaną powiązane z rewitalizacją, turystyką kulturową, edukacją regionalną, przedsiębiorczością i budowaniem marki miasta.

Ważnym elementem profilu funkcjonalnego miasta jest położenie górskie. Zasób ten tworzy potencjał dla aktywnej rekreacji, turystyki weekendowej, sportów górskich, spacerów, kolarstwa, narciarstwa i wydarzeń terenowych. Jednocześnie generuje ograniczenia: większe koszty utrzymania infrastruktury, trudniejszą obsługę transportową części obszarów, mniejszą dostępność łatwych terenów inwestycyjnych, ryzyko erozji i spływu powierzchniowego oraz szczególną wrażliwość krajobrazu na przypadkową zabudowę. Polityka przestrzenna Boguszowa-Gorc powinna być zatem bardziej polityką jakości, porządkowania i rewitalizacji niż polityką prostej ekspansji terenowej.

[illegible]

<https://mapa.targo.pl/boguszow%20gorce%20,23,16.2314099,50.7576316?data=eyJmdHMiOnsicSl6ImJvZ3Vzem93IGdvcmlIcislUmUiOiJQTdGxNjA0OTQifSwid2luljoic2VhcmNoLWZvcml0fQ==>

Dostępność transportowa należy do najważniejszych czynników rozwojowych Boguszwowa-Gorc, ponieważ miasto funkcjonuje w ścisłym układzie powiązań z Wałbrzychem. To właśnie tam koncentruje się znaczna część rynku pracy, usług wyższego rzędu, szkolnictwa ponadpodstawowego, specjalistycznej ochrony zdrowia i instytucji publicznych. Jakość codziennego życia mieszkańców Boguszwowa-Gorc zależy więc nie tylko od stanu infrastruktury wewnątrz miasta, lecz również od sprawności połączeń z otoczeniem subregionalnym.

W hierarchii powiązań zewnętrznych pierwszoplanową rolę w codziennych dojazdach do pracy i usług pełni kierunek wałbrzyski, natomiast połączenie w kierunku Kamiennej Góry i drogi ekspresowej S3 zapewnia dostęp do szerszego układu regionalnego i krajowego. Wieloczęściowa struktura miasta sprawia, że skuteczność tych powiązań zależy także od sprawnego połączenia Boguszuwa, Górc, Kuźnic Świdnickich i Starego Lesieńca. Z perspektywy funkcjonowania miasta wyzwaniem jest godzenie ruchu przelotowego z obsługą istniejącej zabudowy, bezpieczeństwem pieszych i dostępnością usług; poprawa układu drogowego

powinna ograniczać te konflikty, a jej zakres wymaga rozpoznania natężenia ruchu i warunków technicznych poszczególnych odcinków.

Szczególną przewagą Boguszoza-Gorc jest kolej. Miasto dysponuje trzema stacjami na trasie Wrocław–Wałbrzych–Jelenia Góra oraz przystankiem Boguszów-Gorce Dzikowiec na linii nr 291. Dla miasta tej skali i położenia jest to zasób ponadprzeciętny. Kolej wzmacnia dojazdy do pracy i usług, ale równie ważne jest jej znaczenie w obsłudze turystyki jednodniowej i weekendowej, zwłaszcza w powiązaniu z Dzikowcem, trasami pieszymi i rowerowymi oraz wydarzeniami sportowo-rekreacyjnymi.

Wyzwanie strategiczne polega nie tyle na samym posiadaniu infrastruktury, ile na integracji systemu mobilności. Kluczowe znaczenie mają bezpieczne dojścia do stacji i przystanków, dobra informacja pasażerska, zimowe utrzymanie ciągów pieszych, powiązania z komunikacją autobusową, polityka parkingowa oraz rozwiązania dostępnościowe dla seniorów, dzieci i osób z niepełnosprawnościami. W mieście górskim mobilność musi być rozumiana szerzej niż jako ruch samochodowy – obejmuje także kolej, transport zbiorowy, dojścia piesze, krótkie trasy rowerowe i uporządkowaną obsługę turystyczną. Warto zarazem wyraźnie odróżniać formalną infrastrukturę rowerową od górskich i leśnych tras o charakterze turystyczno-rekreacyjnym. Z punktu widzenia codziennej dostępności miasta są to funkcje częściowo odmienne: jedne służą przede wszystkim przemieszczaniu się, drugie budują ofertę czasu wolnego i markę miejsca. W przypadku Boguszoza-Gorc oba te wymiary są ważne, ale powinno się je rozróżniać.

1.2 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna - synteza diagnostyczna

Wskaźniki mieszkaniowe poprawiają się nominalnie: rośnie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, zwiększa się powierzchnia przypadająca na 1 mieszkańca, maleje liczba osób na 1 mieszkanie, a liczba mieszkań na 1000 mieszkańców rośnie. W interpretacji strategicznej nie można jednak odczytywać tych zmian wyłącznie jako efektu jakościowej poprawy zasobu. Znaczna część poprawy ma charakter statystyczny i wynika z depopulacji oraz zmniejszania liczby osób przypadających na istniejące lokale.

Dlatego polityka mieszkaniowa miasta powinna łączyć dwa porządki. Z jednej strony niezbędna jest poprawa jakości istniejącego zasobu: modernizacja techniczna budynków, poprawa efektywności energetycznej, ograniczanie ubóstwa energetycznego, uporządkowanie otoczenia budynków oraz lepsze powiązanie polityki mieszkaniowej z rewitalizacją przestrzeni publicznych. Z drugiej strony coraz wyraźniej ujawnia się potrzeba tworzenia nowoczesnej oferty mieszkaniowej, zwłaszcza wielorodzinnej, w lokalizacjach zdolnych przyciągać młodsze gospodarstwa domowe. W praktyce oznacza to, że strategia nie powinna sprowadzać mieszkalnictwa wyłącznie do remontu starej tkanki, lecz traktować je również jako narzędzie wzmacniania funkcji osiedleńczej miasta, poprawy jego atrakcyjności demograficznej oraz tworzenia lepszych warunków codziennego życia.

Zmiany ilościowe zasobu mieszkaniowego są wyraźnie wolniejsze niż zmiany demograficzne. W latach 2014–2024 liczba mieszkań wzrosła z 6 635 do 6 762, a więc o 127 lokali, tj. o ok. 1,9%. W tym samym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się z 16 055 do 14 079, czyli o 12,3%, a w 2025 r. wyniosła 13 959 osób. W rezultacie wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wzrósł z 413,3 w 2014 r. do 480,3 w 2024 r. Wzrost tego wskaźnika nie jest jednak równoznaczny z powstaniem szerokiej, nowoczesnej i dostępnej oferty mieszkaniowej; w istotnym stopniu wynika ze zmniejszenia liczby ludności przy względnie stabilnym zasobie.

Podobnej ostrożności wymaga interpretacja poprawy warunków powierzchniowych. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wzrosła w latach 2014–2024 z 53,8 do 55,1 m², natomiast

powierzchnia przypadająca na jedną osobę – z 22,2 do 26,4 m². Pierwszy z tych wzrostów był niewielki, drugi zaś został silnie wzmocniony przez depopulację. Dane te nie pozwalają same w sobie ocenić dostępności lokali dla młodszych gospodarstw domowych, skali oferty rynku pierwotnego, struktury cen, stanu technicznego, energochłonności, dostępności architektonicznej ani jakości otoczenia budynków. Kierunkowym celem polityki mieszkaniowej do 2035 r. jest osiągnięcie przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań wynoszącej 40 m² na mieszkańca. Cel ten należy realizować przez odnowę i lepsze wykorzystanie istniejącego zasobu oraz selektywne tworzenie nowej oferty mieszkaniowej, z uwzględnieniem dostępności cenowej, kosztów użytkowania, potrzeb różnych gospodarstw domowych i możliwości finansowania. Wzrost powierzchni przypadającej na mieszkańca należy oceniać łącznie ze zmianami liczby ludności i jakości zasobu, ponieważ sam wzrost wskaźnika nie dowodzi poprawy warunków zamieszkiwania.

Zasób mieszkaniowy ma przy tym zróżnicowany standard techniczny. W 2024 r. 99,5% mieszkań było wyposażonych w wodociąg, 86,1% w ustęp spłukiwany, 84,4% w łazienkę, 75,6% w centralne ogrzewanie, a 90,2% w gaz sieciowy. Wśród budynków mieszkalnych 95,3% było podłączonych do wodociągu, a 84,5% do kanalizacji. Oznacza to bardzo wysoki poziom podstawowego dostępu do sieci wodociągowej, ale również utrzymujące się luki w standardzie sanitarnym, grzewczym i kanalizacyjnym części zasobu. Z punktu widzenia strategii problemem nie jest zatem wyłącznie liczba lokali, lecz ich jakość, koszt użytkowania, bezpieczeństwo, dostępność i przydatność dla zmieniającej się struktury gospodarstw domowych.

Polityka mieszkaniowa Boguszowa-Gorc powinna opierać się na dwóch komplementarnych kierunkach. Pierwszym jest odnowa i lepsze wykorzystanie istniejącej tkanki: remonty, termomodernizacja, poprawa instalacji i dostępności, ograniczanie pustostanów możliwych do racjonalnego przywrócenia, porządkowanie otoczenia oraz powiązanie działań mieszkaniowych z rewitalizacją. Drugim jest tworzenie warunków dla nowej, zróżnicowanej oferty mieszkaniowej – komunalnej, społecznej i rynkowej – odpowiadającej współczesnym oczekiwaniom gospodarstw domowych i sytuowanej w miejscach racjonalnych przestrzennie.

Nowa podaż mieszkaniowa nie jest samodzielnym ani wystarczającym narzędziem odwrócenia depopulacji. Stanowi jednak konieczny element szerszej polityki osiedleńczej, jeżeli miasto chce ograniczać odpływ młodszych mieszkańców, tworzyć warunki powrotu osób, które wyjechały na studia lub do pracy, oraz wykorzystać bliskość Wałbrzycha, kolej, krajobraz górski i potencjał rekreacyjny jako przewagi miejsca zamieszkania. Chodzi zatem nie o przyjęcie nierealistycznego celu szybkiego wzrostu populacji, lecz o zwiększanie wyboru mieszkaniowego i konkurencyjności miasta dla gospodarstw domowych o różnych potrzebach i zdolności finansowej.

Rozwój nowej zabudowy powinien mieć charakter selektywny i etapowy. Preferowane mogą być wyłącznie lokalizacje, dla których możliwe jest zapewnienie dostępu do dróg, transportu zbiorowego, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, energii, usług edukacyjnych, społecznych i handlowych, przy akceptowalnych kosztach realizacji oraz późniejszego utrzymania. Należy jednocześnie unikać rozpraszania zabudowy, nadmiernej ingerencji w stoki i lasy, zabudowy korytarzy spływu i terenów retencyjnych, konfliktów krajobrazowych oraz lokalizacji generujących nieproporcjonalne koszty dla budżetu gminy.

Strategia wskazuje szczególną jakościową potrzebę rozwoju oferty mieszkaniowej i kryteria jej realizacji, ale nie przesądza granic terenów, chłonności ani parametrów zabudowy. Zakres terenów, które mogą zostać objęte strefami umożliwiającymi rozwój mieszkaniowy, należy określić w planie ogólnym na podstawie analiz zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową i chłonności terenów, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i przepisami wykonawczymi, z uwzględnieniem stanu infrastruktury oraz uwarunkowań środowiskowych, wodnych, geologicznych, własnościowych i ekonomicznych.

Tabela 1. Budynki mieszkalne w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Boguszów-Gorce	1 265	1 269	1 270	1 276	1 282	1 287	1 308	1 320	1 333	1 335	1 340

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 2. Zasoby mieszkaniowe w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mieszkania	6 635	6 639	6 640	6 653	6 659	6 664	6 733	6 741	6 754	6 756	6 762
Pomieszczenia w mieszkaniach (izby)	19 695	19 717	19 739	19 792	19 824	19 844	20 708	20 746	20 809	20 821	20 854

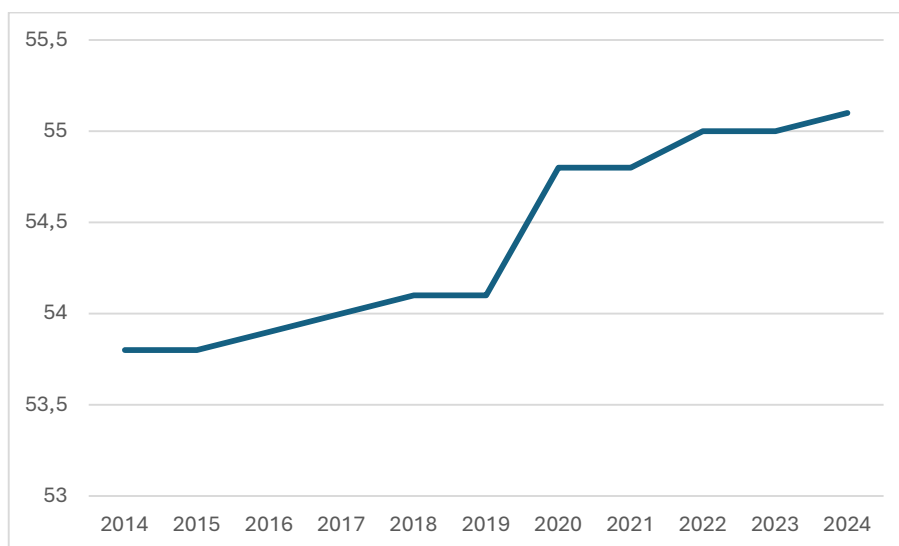
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 3. Kluczowe wskaźniki i przesłanki rozwoju mieszkalnictwa w Boguszowie-Gorcach

Wskaźnik	Wartość początkowa	Najnowsza dostępna wartość	Zmiana	Znaczenie diagnostyczne
Liczba mieszkań	6 635 (2014)	6 762 (2024)	+127; +1,9%	Zasób zwiększał się bardzo wolno.
Liczba mieszkańców	16 055 (2014)	13 959 (2025)	–2 096; –13,1%	Spadek ludności był wielokrotnie szybszy niż przyrost zasobu.
Mieszkania na 1000 mieszkańców	413,3 (2014)	480,3 (2024)	+67,0; +16,2%	Wzrost w dużej części wynika z efektu demograficznego.
Przeciętna pow. 1 mieszkania	53,8 m ² (2014)	55,1 m ² (2024)	+1,3 m ² ; +2,4%	Niewielka poprawa wielkości przeciętnego lokalu.
Powierzchnia na 1 osobę	22,2 m ² (2014)	26,4 m ² (2024)	+4,2 m ² ; +18,9%	Silny wpływ zmniejszania liczby osób w zasobie.
Mieszkania z łazienką	—	84,4% (2024)	—	Część zasobu nadal nie osiąga pełnego standardu sanitarnego.
Mieszkania z centralnym ogrzewaniem	—	75,6% (2024)	—	Istotne pole termomodernizacji i ograniczania ubóstwa energetycznego.
Budynki podłączone do kanalizacji	68,4% (2015)	84,5% (2024)	+16,1 p.p.	Wyraźna poprawa, lecz niepełne pokrycie zasobu.

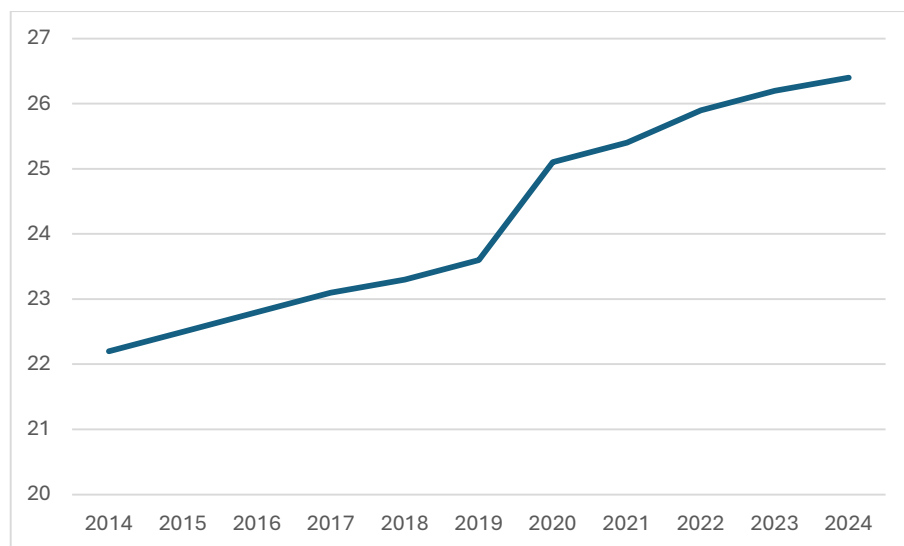
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rycina 2. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

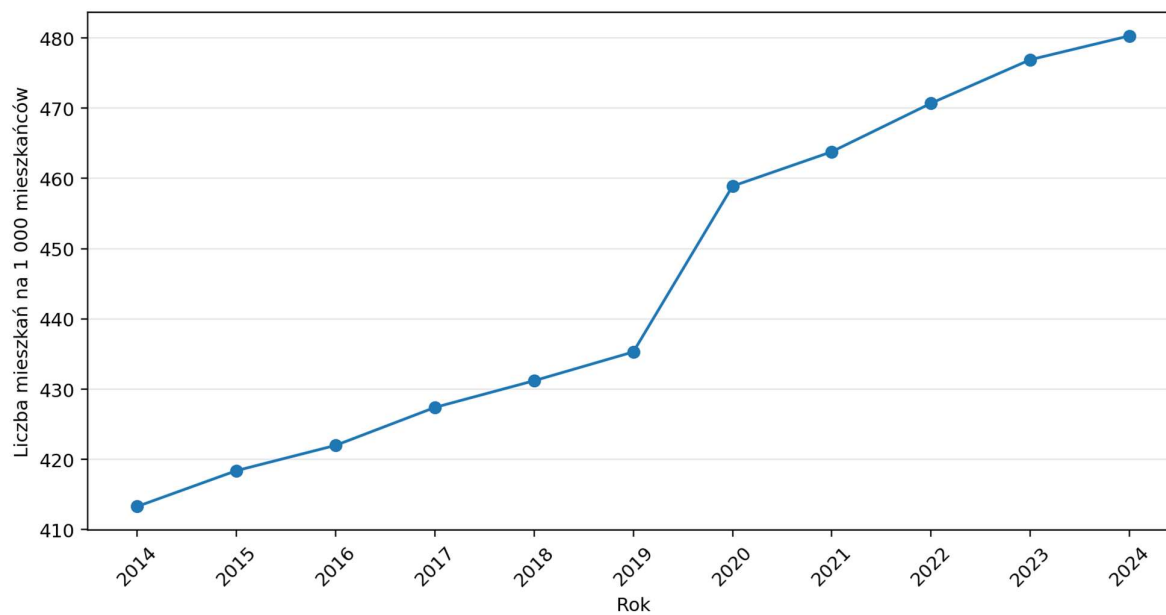
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 3. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

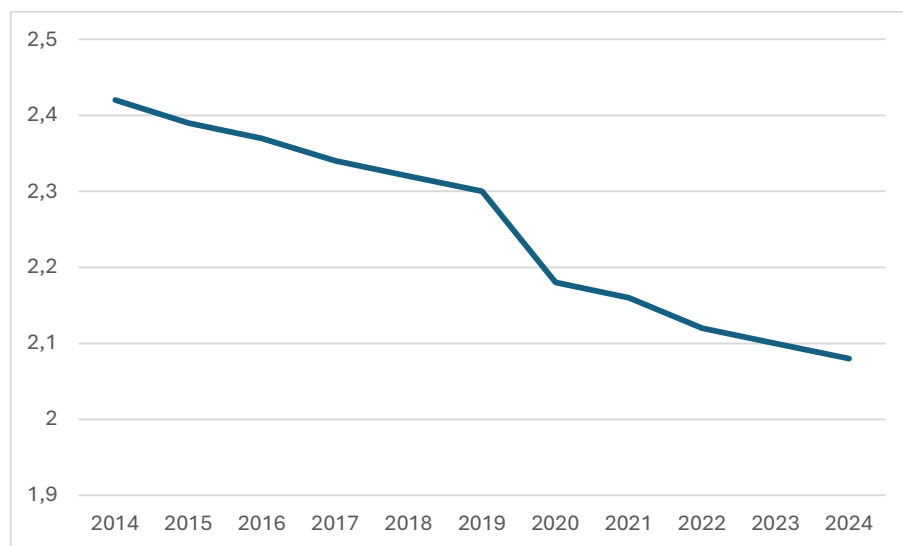
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 4. Mieszkania na 1 000 mieszkańców w Boguszowie-Gorcach

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 5. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 4. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %
Wodociąg	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,5	99,5	99,5	99,5	99,5
Ustęp spółkiwany	85	85,1	87,5	87,5	87,5	87,5	86,1	86,1	86,1	86,1	86,1
Łazienka	85	85	87,3	87,4	87,4	87,4	84,3	84,3	84,3	84,3	84,4
Centralne ogrzewanie	67,2	67,2	67,3	67,4	67,4	67,4	75,5	75,6	75,6	75,6	75,6
Gaz sieciowy	90,1	90,2	90,2	90,2	91,2	90,3	89,4	90,2	90,4	91,7	90,2

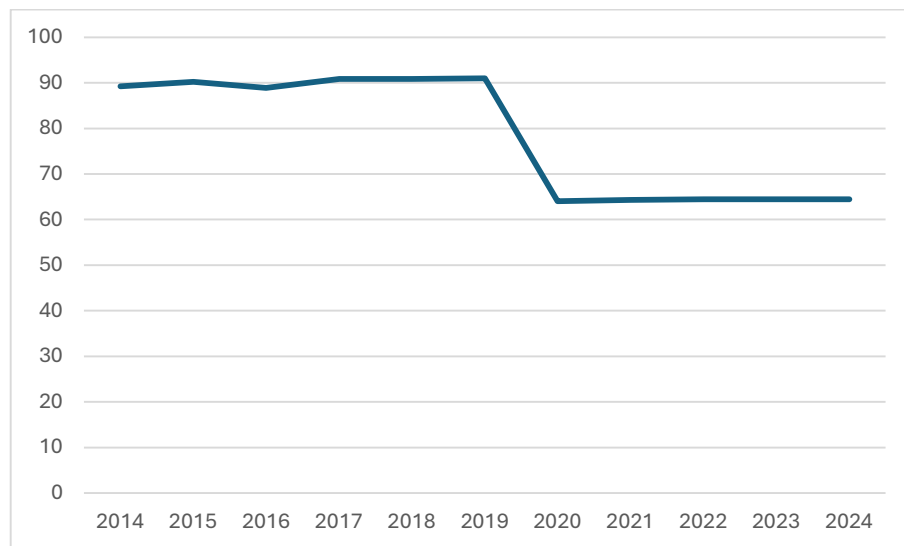
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 5. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w % ogółu budynków mieszkalnych w Boguszowie-Gorcach w latach 2015–2024

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %
Wodociąg	95,4	97,2	97,2	97,2	97,2	96,9	95,3	96	95,1	95,3
Kanalizacja	68,4	76,7	81,1	81,1	81,2	83	82	82,5	82,4	84,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 6. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

W świetle powyższych danych należy wywnioskować, że spadek liczby ludności może prowadzić do nominalnej poprawy niektórych wskaźników, takich jak liczba mieszkań na 1000 mieszkańców albo przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na osobę, lecz nie oznacza automatycznej poprawy jakości zasobu. Istotna część zabudowy ma charakter historyczny lub przemysłowy, wymaga znacznych nakładów

modernizacyjnych, poprawy efektywności energetycznej, dostosowania do potrzeb osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami, a w części przypadków także zmiany sposobu użytkowania, wyłączenia z eksploatacji albo zastąpienia nowym zasobem. Potrzeba rozwoju mieszkalnictwa wynika zatem przede wszystkim z luki jakościowej i strukturalnej. Miastu potrzebne są równolegle: modernizacja budynków i lokali możliwych do racjonalnego zachowania; przywracanie do użytkowania pustostanów; tworzenie lokali komunalnych, socjalnych, wspomaganych i dostępnych cenowo; oraz selektywne uruchamianie dobrze skomunikowanych i uzbrojonych terenów pod budownictwo rynkowe. Oferta ta powinna odpowiadać potrzebom rodzin, młodych dorosłych, osób pracujących w obszarze wałbrzyskim, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz gospodarstw poszukujących mieszkań o niższych kosztach eksploatacji.

2. Demografia

Demografia jest najważniejszym wymiarem diagnostycznym Boguszcza-Gorcy, ponieważ wpływa na wszystkie pozostałe obszary polityki rozwoju: edukację, pomoc społeczną, rynek pracy, finanse samorządu, popyt na mieszkania, organizację transportu, strukturę usług oraz zdolność miasta do utrzymania własnej bazy społeczno-gospodarczej. W przypadku Boguszcza-Gorcy problemem nie jest tylko spadek liczby ludności, lecz także zmiana struktury wieku i postępujące przesuwanie ciężaru usług publicznych w stronę potrzeb osób starszych.

Analiza danych z lat 2014–2025 wskazuje na trwały trend depopulacyjny. Liczba mieszkańców spadła z 16 055 osób w 2014 r. do 13 959 osób w 2025 r., co oznacza ubytek o 2 096 osób, tj. o ok. 13,1% populacji. Jest to skala zmiany o wyraźnym znaczeniu strategicznym, a nie jedynie statystycznym. Wpływa ona na przyszłość szkół, rynku mieszkaniowego, lokalnego handlu, przedsiębiorczości, dochody podatkowe miasta oraz organizację usług społecznych.

Drugim wymiarem problemu jest starzenie się ludności. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 20,7% w 2014 r. do 27,6% w 2025 r., podczas gdy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym obniżył się z 16,0% do 13,6%. Oznacza to, że Boguszców-Gorcy wchodzi w fazę, w której polityka rozwoju musi łączyć działania prorodzinne, mieszkaniowe i osiedleńcze z konsekwentnym rozwijaniem usług senioralnych, zdrowotnych, opiekuńczych i dostępnościowych.

2.1 Liczba ludności

Na koniec 2025 r. Boguszców-Gorcy liczył 13 959 mieszkańców. W porównaniu z 2014 r., gdy miasto zamieszkiwało 16 055 osób, oznacza to spadek o 2 096 mieszkańców, czyli o ok. 13,1%. Ubytek ludności ma charakter trwały i nie może być interpretowany jako krótkookresowe wahanie statystyczne. W praktyce oznacza on zmniejszanie lokalnej bazy podatkowej, osłabianie części funkcji usługowych, zmianę struktury użytkowników infrastruktury oraz rosnącą presję na racjonalizację usług publicznych.

Z perspektywy strategicznej ważniejsze od samej skali spadku jest to, że depopulacja nakłada się na starzenie ludności i ujemny przyrost naturalny. Oznacza to, że Boguszców-Gorcy nie stoi wyłącznie przed problemem „mniejszej liczby mieszkańców”, lecz przed głębszą zmianą struktury społecznej miasta. Strategia powinna

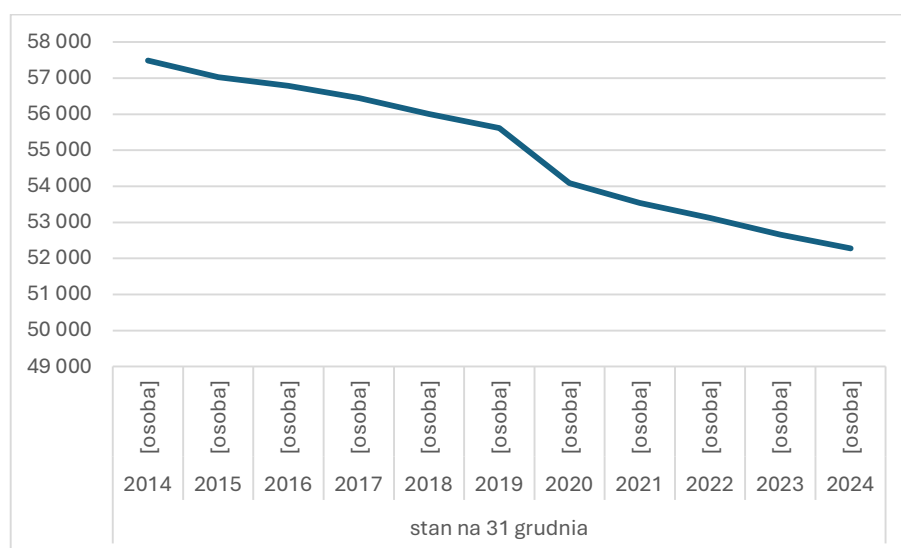
więc łączyć działania osiedleńcze, mieszkaniowe i prorodzinne z dostosowaniem usług miejskich do rosnącej liczby osób starszych.

Tabela 6. Liczba ludności w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	16 055	15 869	15 733	15 566	15 444	15 310	14 673	14 535	14 349	14 166	14 079	13 959
Mężczyźni	7 778	7 702	7 633	7 539	7 462	7 387	7 018	6 939	6 854	6 756	6 719	6 668
Kobiety	8 277	8 167	8 100	8 027	7 982	7 923	7 655	7 596	7 495	7 410	7 360	7 291

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 7. Liczba ludności w powiecie wałbrzyskim w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.2 Ludność według ekonomicznych grup wieku

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku wskazuje na kurczenie się zasobu demograficznego, który tradycyjnie tworzy bazę lokalnego rynku pracy i źródło dochodów budżetowych. Liczba osób w wieku produkcyjnym spadła z 10 170 w 2014 r. do 8 205 w 2025 r., czyli o 1 965 osób. Jednocześnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 3 320 do 3 852, mimo ogólnego spadku populacji. Jest to szczególnie ważny sygnał dla polityki społecznej, mieszkaniowej i finansowej.

Zmiana struktury wieku oznacza, że samo zatrzymanie spadku ludności nie będzie łatwe. Miasto musi jednocześnie wzmacniać atrakcyjność osiedleńczą dla rodzin, utrzymywać jakość usług edukacyjnych, tworzyć warunki dla aktywności zawodowej i społecznej osób w wieku produkcyjnym oraz rozwijać system

usług dla seniorów. W tej logice demografia staje się nie jednym z działów strategii, lecz główną ramą myślenia o przyszłości miasta.

Tabela 7. Liczba ludności według ekonomicznych grup wieku w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	16 055	15 869	15 733	15 566	15 444	15 310	14 673	14 535	14 349	14 166	14 079	13 959
w wieku przedprodukcyjnym	2 565	2 516	2 478	2 406	2 377	2 346	2 201	2 184	2 126	2 086	1 987	1 902
w wieku produkcyjnym	10 170	9 954	9 771	9 601	9 437	9 306	8 812	8 673	8 513	8 343	8 304	8 205
w wieku poprodukcyjnym	3 320	3 399	3 484	3 559	3 630	3 658	3 660	3 678	3 710	3 737	3 788	3 852

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 8. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %
w wieku przedprodukcyjnym	16	15,9	15,8	15,5	15,4	15,3	15	15	14,8	14,7	14,1	13,6
w wieku produkcyjnym	63,3	62,7	62,1	61,7	61,1	60,8	60,1	59,7	59,3	58,9	59	58,8
w wieku poprodukcyjnym	20,7	21,4	22,1	22,9	23,5	23,9	24,9	25,3	25,9	26,4	26,9	27,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.3 Obciążenie demograficzne

Wskaźniki obciążenia demograficznego pokazują narastanie presji na osoby w wieku produkcyjnym oraz na system usług publicznych. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wzrosła ze 129,4 w 2014 r. do 202,5 w 2025 r. Oznacza to, że starsze pokolenia są coraz liczniejsze względem pokoleń wchodzących dopiero w dorosłość. Jest to jeden z najważniejszych sygnałów ostrzegawczych dla strategii.

W praktyce obciążenie demograficzne będzie widoczne w rosnącym znaczeniu usług opiekuńczych, zdrowotnych, transportu dostępnościowego, mieszkań dostosowanych do potrzeb osób starszych oraz lokalnej infrastruktury codziennej. Miasto powinno zakładać, że starzenie się będzie trwałym uwarunkowaniem rozwoju, a nie przejściowym problemem sektorowym.

Tabela 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	57,9	59,4	61	62,1	63,7	64,5	66,5	67,6	68,6	69,8	69,5	70,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	129,4	135,1	140,6	147,9	152,7	155,9	166,3	168,4	174,5	179,1	190,6	202,5
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	32,6	34,1	35,7	37,1	38,5	39,3	41,5	42,4	43,6	44,8	45,6	46,9
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,9	24,5	25,6	26,6	27,6	28,4	30,3	30,7	32,2	33,6	34,9	36,6
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	16,7	17,1	17,8	18,3	18,8	19,3	20,3	20,6	21,4	22,2	23	23,9
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	12,6	13,2	13,7	14,1	14,4	14,6	15,6	15,9	16,6	17,3	18,3	19,2
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	20,6	20,8	21,6	22,3	23	23,6	24,6	24,9	25,8	26,6	27,3	28,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 10. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Boguszów-Gorce	23,9	24,5	25,6	26,6	27,6	28,4	30,3	30,7	32,2	33,6	34,9	36,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.4 Gęstość zaludnienia oraz wybrane wskaźniki

Gęstość zaludnienia w Boguszwie-Gorcach obniża się wraz ze spadkiem liczby mieszkańców. Zmiana ta nie powinna być interpretowana wyłącznie jako zmniejszenie presji na przestrzeń. W mieście o utrwalonej strukturze zabudowy depopulacja może prowadzić do narastania kosztów jednostkowych utrzymania

infrastruktury, osłabiania funkcji usługowych części dzielnic i pogorszenia relacji między kosztami utrzymania przestrzeni a liczbą jej użytkowników.

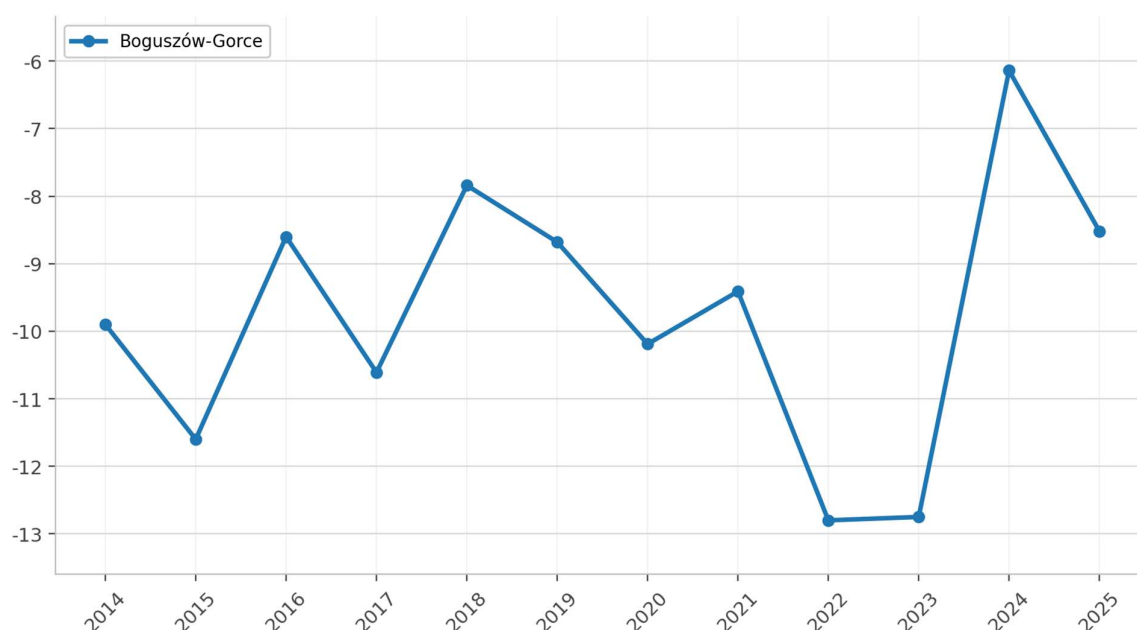
Współczynnik feminizacji utrzymujący się na poziomie 109 kobiet na 100 mężczyzn w 2025 r. jest zgodny z zaawansowanym starzeniem się populacji. W strategii należy uwzględnić, że większy udział kobiet w starszych grupach wieku może oznaczać szczególne potrzeby w zakresie opieki, zdrowia, bezpieczeństwa, mobilności pieszej i dostępności usług w pobliżu miejsca zamieszkania.

Tabela 11. Ludność na 1 km² w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Boguszów-Gorce	594,2	587,3	582,3	576,1	571,6	566,6	543	537,9	531,1	524,3	521,1	516,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 8. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 12. Współczynnik feminizacji w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Boguszów-Gorce	106	106	106	106	107	107	109	109	109	110	110	109

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 13. Wskaźnik urbanizacji w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %
Boguszów-Gorce	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.5 Małżeństwa, rozwody, separacje

Dane dotyczące małżeństw, rozwodów i separacji mają znaczenie pomocnicze dla diagnozy demograficznej. Pokazują one zmiany w strukturze gospodarstw domowych i potencjalnie w zapotrzebowaniu na mieszkania, usługi rodzinne oraz pomoc społeczną. W warunkach malejącej liczby urodzeń i odpływu ludności młodszej miasto powinno analizować te dane jako element szerszego obrazu przemian rodzinnych, a nie jako samodzielny cel polityki publicznej.

Dla strategii ważniejsze od samej liczby małżeństw jest stworzenie warunków, które zwiększają prawdopodobieństwo pozostawania młodych dorosłych w mieście: dostępność mieszkań, jakość edukacji i opieki nad dziećmi, transport do pracy, bezpieczeństwo, oferta spędzania czasu wolnego oraz wizerunek miasta jako miejsca przyjaznego codziennemu życiu.

Tabela 14. Małżeństwa na 1000 ludności w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Boguszów-Gorce	4,3	3,5	4,8	4,7	4,3	4,4	3,5	4	3,9	3,4	2,7	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.6 Ruch naturalny ludności

Ruch naturalny ludności w Boguszowie-Gorcach ma trwale niekorzystny charakter. W 2025 r. odnotowano 57 urodzeń żywych i 192 zgony, a ubytek naturalny wyniósł 135 osób. W porównaniu z 2014 r. liczba urodzeń zmniejszyła się z 130 do 57, podczas gdy liczba zgonów obniżyła się z 210 do 192. Utrzymująca się przewaga zgonów nad urodzeniami pozostaje podstawowym wewnętrznym mechanizmem depopulacji miasta.

Z punktu widzenia strategii oznacza to, że depopulacja Boguszowa-Gorc nie wynika wyłącznie z migracji. Jej podstawowym mechanizmem jest trwała przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Jest to zjawisko szczególnie ważne, ponieważ wpływa nie tylko na liczebność mieszkańców, ale również na strukturę wieku, przyszły popyt na edukację, rynek pracy i organizację usług społecznych. Nawet gdyby saldo migracji okresowo poprawiało się lub przechodziło w wartości dodatnie, nie wystarczy to do samoczynnego odwrócenia trendu ludnościowego. Miasto musi więc prowadzić politykę równoległą: z jednej strony dostosowywać usługi i przestrzeń do starzenia się populacji, z drugiej zaś podtrzymywać atrakcyjność dla rodzin z dziećmi oraz osób aktywnych zawodowo. Uzupełniając warto zauważyć, że procesy migracyjne mają bardziej zmienny charakter niż ruch naturalny. Nawet jeśli w pojedynczych latach saldo migracji poprawia się

lub przyjmuje wartości dodatnie, nie zmienia to zasadniczego obrazu demograficznego miasta, ponieważ nie rekompensuje trwałego ubytku naturalnego. W interpretacji danych migracyjnych należy zachować ostrożność tam, gdzie wartości ogółem nie tworzą w pełni spójnego układu z danymi kierunkowymi lub wymagają dodatkowej weryfikacji źródłowej.

Tabela 15. Urodzenia żywe w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	130	121	114	106	137	123	116	108	91	85	60	57
na 1000 ludności	-	-	7,23	6,78	8,84	8	7,87	7,4	6,3	5,96	4,25	4,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 16. Zgony w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	210	270	208	228	228	223	272	268	239	230	171	192
na 1000 ludności	-	-	13,19	14,58	14,71	14,51	18,44	18,35	16,53	16,12	12,1	13,71

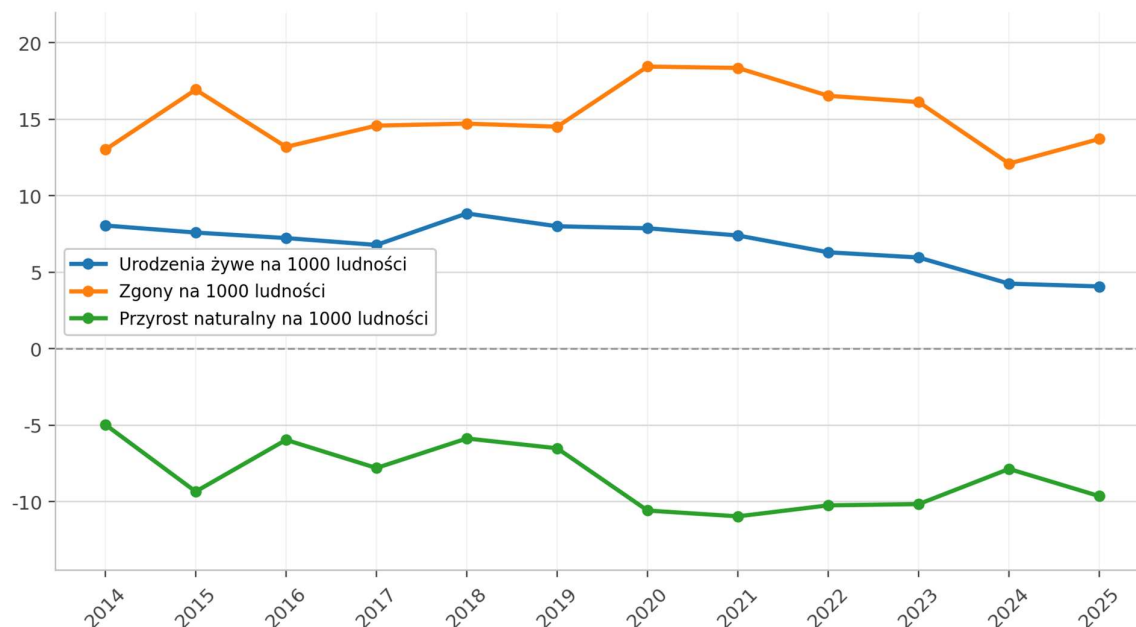
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 17. Przyrost naturalny w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	-80	-149	-94	-122	-91	-100	-156	-160	-148	-145	-111	-135
na 1000 ludności	-	-	-5,96	-7,8	-5,87	-6,51	-	-	-	-	-7,86	-9,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 9. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 18. Zameldowania w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	145	131	90	157	163	183	171	165	133	119	157	160
Mężczyźni	64	63	36	81	79	74	75	72	63	56	77	85
Kobiety	81	68	54	76	84	109	96	93	70	63	80	75

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 19. Zameldowania z miast w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	97	101	67	129	118	149	124	125	97	83	120	117
Mężczyźni	42	46	27	68	58	57	52	56	46	38	62	63
Kobiety	55	55	40	61	60	92	72	69	51	45	58	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 20. Zameldowania ze wsi w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	45	30	21	27	44	32	47	38	32	32	33	40
Mężczyźni	21	17	9	12	20	16	23	14	16	16	13	21
Kobiety	24	13	12	15	24	16	24	24	16	16	20	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 21. Wymeldowania w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	211	189	167	196	197	229	180	150	177	156	135	130
Mężczyźni	88	85	81	91	89	106	93	80	86	72	69	68
Kobiety	123	105	86	105	108	123	87	70	91	84	66	62

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 22. Wymeldowania do miast w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	146	120	127	143	157	185	128	111	108	120	104	90
Mężczyźni	57	48	57	61	71	82	70	60	53	52	52	48
Kobiety	89	72	70	82	86	103	58	51	55	68	52	42

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 23. Wymeldowania na wieś w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	34	43	32	43	40	42	50	39	66	36	29	39
Mężczyźni	15	21	19	25	18	23	21	20	32	20	15	19
Kobiety	19	22	13	18	22	19	29	19	34	16	14	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 24. Saldo migracji w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	-66	0	-77	-39	-34	-46	-9	15	-44	-37	22	30
na 1000 ludności	-4,1	0	-4,9	-2,5	-2,2	-3	-0,6	1	-3	-2,6	1,6	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

2.7 Prognoza ludności dla lat 2027-2040

Według prognozy GUS dla gmin na lata 2023–2040 liczba ludności Boguszowa-Gorc wyniesie 13 704 w 2027 r., 13 359 w 2030 r., 12 778 w 2035 r. i 12 189 w 2040 r. Są to wartości prognostyczne, a nie zaktualizowany bilans ludności. Stanowią punkt odniesienia dla planowania usług i polityki mieszkaniowej; w pracach nad planem ogólnym należy stosować dane oraz horyzont obliczeń wymagane przez obowiązujące przepisy.

Prognozy demograficzne powinny być traktowane nie jako wyrok, lecz jako ostrzeżenie i narzędzie planowania usług. Przy obecnej strukturze wieku, ujemnym przyroście naturalnym i zmniejszającym się zasobie ludności w wieku produkcyjnym należy zakładać dalsze ryzyko spadku populacji. Odpowiedzią strategii nie może być wyłącznie hasło zahamowania depopulacji, ponieważ część procesów ma charakter

makrostrukturalny. Potrzebna jest strategia podwójna: działania przyciągające i zatrzymujące mieszkańców oraz działania adaptacyjne dostosowujące miasto do mniejszej i starszej populacji.

W praktyce oznacza to konieczność planowania usług w sposób elastyczny. Sieć edukacyjna, infrastruktura społeczna, transport, opieka zdrowotna, kultura i sport powinny być projektowane z uwzględnieniem zmian liczby i struktury użytkowników. Jednocześnie Boguszów-Gorce ma atuty, które mogą częściowo równoważyć procesy depopulacyjne: położenie w obszarze wałbrzyskim, kolej, niższe koszty zamieszkania niż w większych miastach, zasoby rekreacyjne i potencjał odnowy przestrzennej.

3. Gospodarka

Gospodarka Boguszwowa-Gorc jest gospodarką małego miasta postindustrialnego, które przeszło długotrwały proces utraty tradycyjnych funkcji wydobywczych i przemysłowych. Współczesna baza gospodarcza opiera się przede wszystkim na drobnej przedsiębiorczości, usługach lokalnych, działalnościach związanych z obsługą mieszkańców, funkcjach publicznych oraz stopniowo rozwijanym potencjale turystyczno-rekreacyjnym. Nie jest to model gospodarki o dużej skali, lecz model, w którym kluczowe znaczenie ma odporność, dywersyfikacja i zdolność do wykorzystywania lokalnych zasobów.

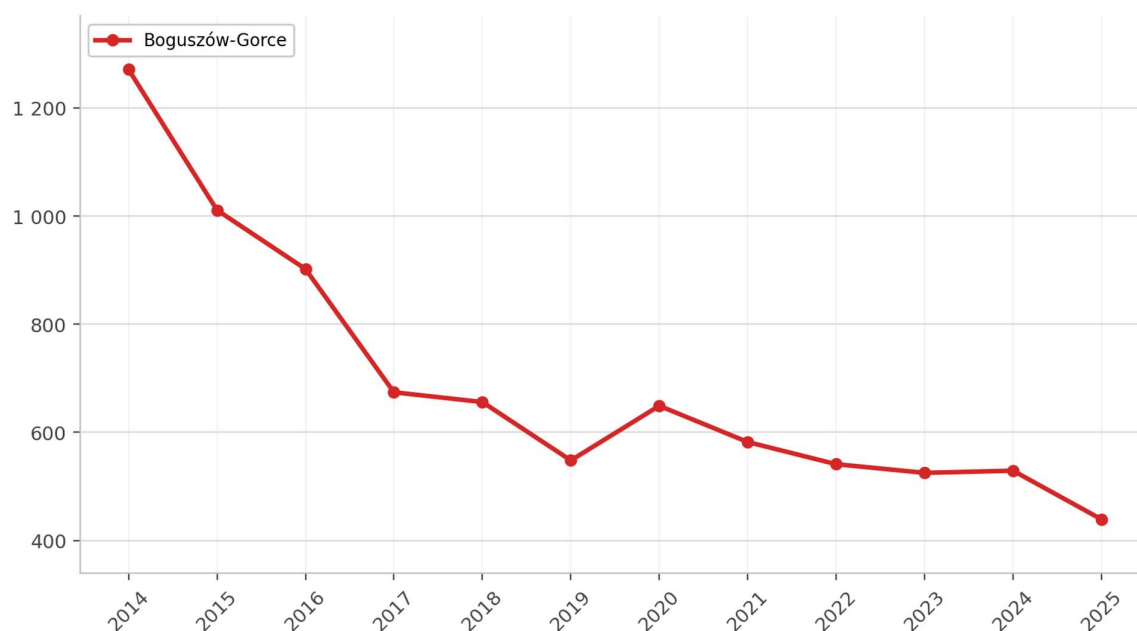
Największym wyzwaniem jest powiązanie gospodarki lokalnej z rynkiem pracy całego obszaru wałbrzyskiego. Część mieszkańców będzie korzystać z miejsc pracy poza granicami gminy, dlatego strategia nie powinna sztucznie zakładać pełnej samowystarczalności zatrudnieniowej. Powinna natomiast wzmacniać dostępność transportową, kompetencje mieszkańców, przedsiębiorczość lokalną, małe usługi, turystykę aktywną, sektor czasu wolnego oraz odnowę przestrzeni, które zwiększają atrakcyjność miasta dla mieszkańców i odwiedzających.

3.1 Bezrobocie

Bezrobocie w Boguszwowie-Gorcach należy interpretować przez pryzmat historii miasta i jego położenia w subregionalnym rynku pracy. Dane powiatowe pokazują, że sytuacja na rynku pracy jest silnie uzależniona od procesów zachodzących w całym obszarze wałbrzyskim, a nie wyłącznie od działań podejmowanych w granicach gminy. Z tego powodu polityka lokalna powinna łączyć instrumenty aktywizacyjne z poprawą mobilności, współpracą z pracodawcami i wzmacnianiem kompetencji mieszkańców.

Szczególne znaczenie mają grupy zagrożone trwałą biernością zawodową: osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach, osoby starsze, osoby z ograniczeniami zdrowotnymi oraz młodzież wchodząca na rynek pracy. W strategii należy traktować rynek pracy jako element polityki społecznej i edukacyjnej, a nie tylko gospodarczej. Lepsza integracja usług społecznych, edukacji dorosłych, transportu i aktywizacji zawodowej może ograniczać ryzyko utrwalania wykluczenia.

Rycina 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Boguszu-Gorcach w latach 2014-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

3.2 Podmioty prowadzące działalność gospodarczą

W 2025 r. w rejestrze REGON na terenie Boguszu-Gorcy figurowały 1 823 podmioty gospodarki narodowej, wobec 1 530 w 2014 r. W tym samym okresie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła z 728 do 966, a ich liczba na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 7,16 do 11,77. Dane potwierdzają rozwój mikroprzedsiębiorczości, ale nie oznaczają jeszcze powstania silnej i zdywersyfikowanej bazy gospodarczej: zdecydowaną większość podmiotów nadal stanowią mikrojednostki.

Nie oznacza to jednak, że Boguszu-Gorce dysponuje silną, zdywersyfikowaną bazą gospodarczą. Lokalny model rozwoju opiera się przede wszystkim na małych podmiotach i działalności usługowej, a znaczna część mieszkańców korzysta z rynku pracy w Wałbrzychu i otoczeniu. Wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw nie powinien być automatycznie interpretowany jako dowód istotnego wzmocnienia bazy ekonomicznej miasta. Dane rejestru REGON informują o liczbie i strukturze podmiotów, lecz nie pozwalają bezpośrednio ocenić ich obrotów, produktywności, kondycji ekonomicznej, skali zatrudnienia ani motywacji do rozpoczęcia działalności. Z perspektywy Strategii ważne jest zatem nie tylko zwiększanie liczby podmiotów, lecz przede wszystkim tworzenie warunków sprzyjających ich trwałości, rozwojowi, współpracy i zwiększaniu lokalnej wartości dodanej.

Z punktu widzenia strategii kluczowe jest zatem nie tylko zwiększanie liczby firm, ale także wzmacnianie ich trwałości, jakości i zdolności do rozwoju. Najbardziej obiecujące kierunki to nadal usługi codzienne, drobna przedsiębiorczość oparta na lokalnym popycie, gastronomia i noclegi związane z ruchem weekendowym, usługi sportowo-rekreacyjne oraz działalności korzystające z kolei, Dzikowca i bliskości Wałbrzycha. Równocześnie, w dalszej perspektywie, znaczenie może zyskać bardziej zróżnicowana aktywność

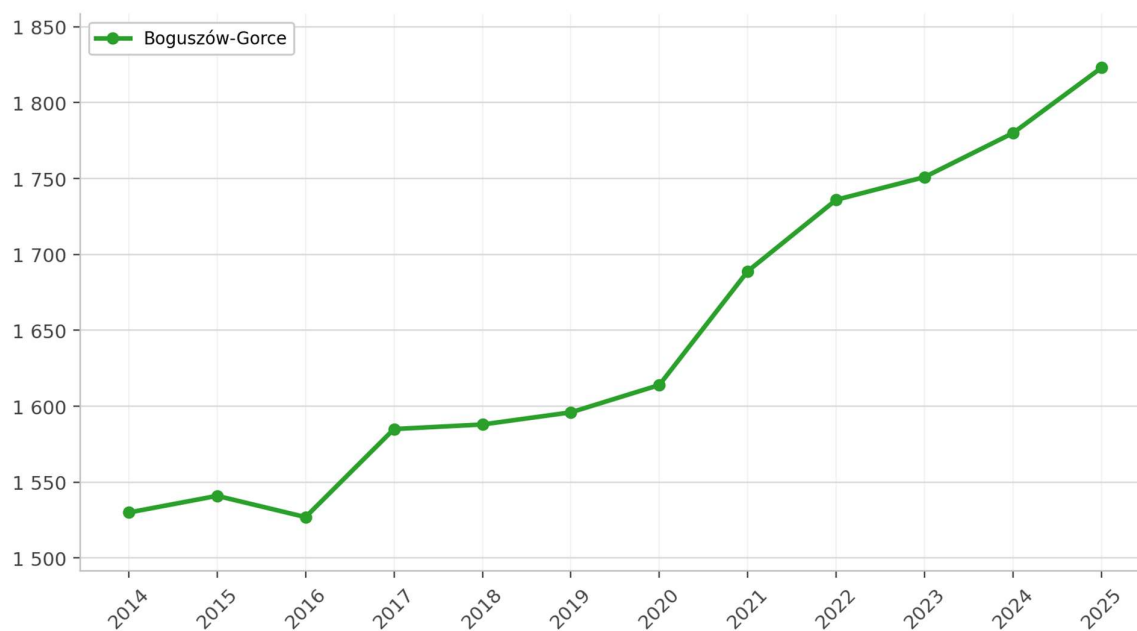
gospodarcza lokowana w obszarach, które staną się lepiej dostępne dzięki zmianom układu drogowego i odpowiednim rozstrzygnięciom przestrzennym.

Tabela 25. Podmioty gospodarcze w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Boguszów-Gorce	1 530	1 541	1 527	1 585	1 588	1 596	1 614	1 689	1 736	1 751	1 780	1 823

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 26. Podmioty według sektorów własności w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 530	1 541	1 527	1 585	1 588	1 596	1 614	1 689	1 736	1 751	1 780	1 823
Sektor publiczny	323	327	327	326	327	320	311	300	283	272	265	262
Sektor prywatny	1 207	1 214	1 199	1 257	1 258	1 273	1 301	1 384	1 448	1 473	1 508	1 551

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 27. Podmioty gospodarcze według grup rodzaju działalności w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	1 530	1 541	1 527	1 585	1 588	1 596	1 614	1 689	1 736	1 751	1 780	1 823
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	8	7	7	10	8	9	9	9	9	9	10	9
Przemysł i budownictwo	183	205	204	216	224	236	242	271	290	304	310	317

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 28. Podmioty gospodarcze w Boguszowie-Gorcach w wybranych sekcjach PKD w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sekcja C (przetwórstwo przemysłowe)	59	62	57	62	59	58	55	60	59	60	60	59
Sekcja F (budownictwo)	119	138	143	150	161	175	183	206	227	239	246	255
Sekcja G (handel hurtowy i detaliczny)	309	305	295	297	279	272	272	281	282	276	282	270
Sekcja H (transport i gospodarka magazynowa)	101	99	105	108	104	102	106	103	107	106	107	115
Sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi)	19	18	18	21	24	23	20	20	20	20	20	24
Sekcja J (informacja i komunikacja)	23	19	18	17	19	19	18	28	36	35	32	33
Sekcja K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa)	30	27	19	19	20	17	19	21	17	20	26	22
Sekcja L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości)	640	645	643	642	644	651	652	660	663	668	666	669
Sekcja M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)	46	43	42	44	45	51	54	64	65	71	71	78

Sekcja N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca)	27	25	26	32	36	32	35	36	36	37	42	61
Sekcja O (administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Sekcja P (edukacja)	24	25	25	30	29	26	26	26	27	25	28	31
Sekcja Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)	27	31	31	38	35	37	36	37	38	40	40	41
Sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką, rekreacją)	21	21	22	25	26	29	30	30	28	30	28	27
Sekcje S i T (pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby)	68	67	67	79	88	85	88	96	108	100	106	114

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 12. Podmioty gospodarcze w Boguszowie-Gorcach w sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

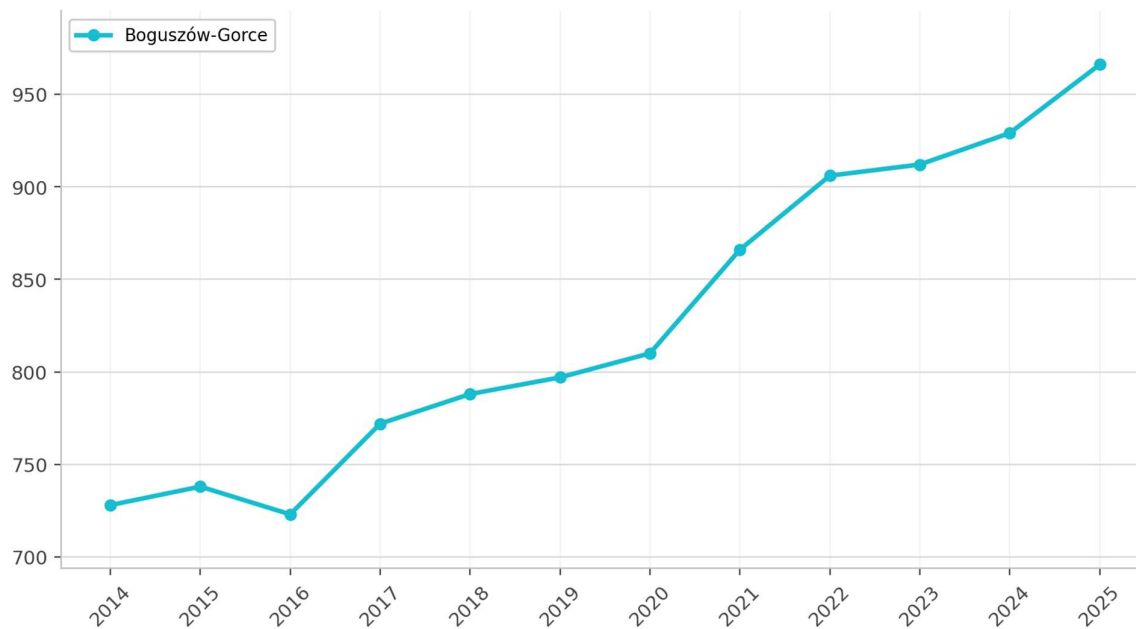
Tabela 29. Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	1 530	1 541	1 527	1 585	1 588	1 596	1 614	1 689	1 736	1 751	1 780	1 823
Sektor publiczny (ogółem)	323	327	327	326	327	320	311	300	283	272	265	262
Sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	12	12	12	11	11	9	9	10	10	10	10	10
Sektor prywatny (ogółem)	1 207	1 214	1 199	1 257	1 258	1 273	1 301	1 384	1 448	1 473	1 508	1 551
Sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	728	738	723	772	788	797	810	866	906	912	929	966
Sektor prywatny -	37	37	39	46	32	31	34	39	42	45	53	58

spółki handlowe												
Sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	8	7	7	8	7	3	3	3	3	3	4	4
Sektor prywatny – spółdzielnie	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Sektor prywatny – fundacje	5	5	6	7	7	7	7	7	8	7	8	9
Sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	30	31	31	33	30	31	31	32	34	36	37	36

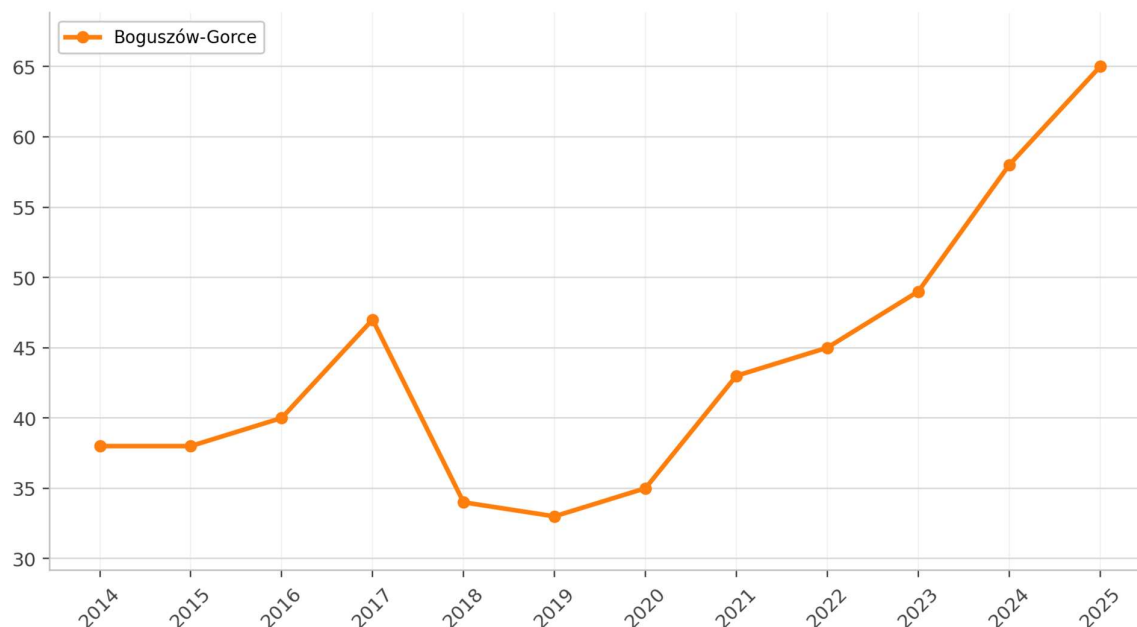
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Boguszkowie-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 14. Spółki handlowe w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 30. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarczych w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

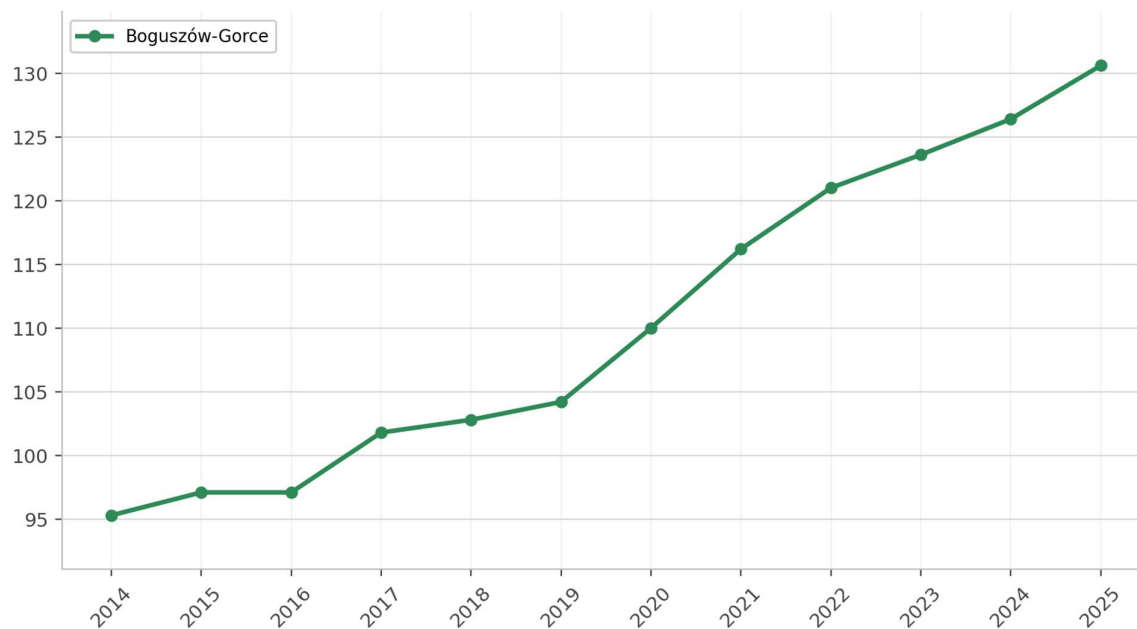
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	95	97	97	102	103	104	110	116	121	124	126	131
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	150,4	154,8	156,3	165,1	168,3	171,5	183,2	194,7	203,9	209,9	214,4	222,2
Podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców	0,6	0,6	0,6	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców	953	971	971	1 018	1 028	1 042	1 100	1 162	1 210	1 236	1 264	1 306
Podmioty gospodarcze w sekcjach J-N na	47,7	47,8	47,5	48,4	49,5	50,3	53	55,7	56,9	58,7	59,5	61,8

1000 mieszkańców												
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	52	68	58	95	61	61	49	77	84	62	67	86
Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców	52	66	57	90	59	59	47	71	80	57	62	80
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	83	110	94	154	101	101	82	130	143	105	113	146
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	70	61	66	55	60	51	35	32	47	47	45	56
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	453	465	460	496	510	521	552	596	631	644	660	692
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,16	7,41	7,40	8,04	8,35	8,56	9,19	9,99	10,64	10,93	11,19	11,77
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą nowo zarejestrowane w relacji do wyrejestrowanych w rejestrze REGON (%)	64	114,4	87	165,5	121,7	127,5	138	213,3	170,8	118,2	131,7	145,5
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do	7,4	6,3	6,8	5,4	5,9	4,9	3,2	2,8	3,9	3,8	3,6	4,3

rejestru REGON (%)												
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (%)	2,38	1,83	5,43	2,03	1,05	3,19	2,78	1,77	0,82	2,27	0	1,67
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (%)	0	3,67	2,17	6,08	4,21	5,32	5,56	8,85	5,74	6,82	3,19	6,67
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	47,6	47,9	47,3	48,7	49,6	49,9	50,2	51,3	52,2	52,1	52,2	53,0
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	98	98	98	97,8	97,7	97,9	98,1	98	98	98,2	98,3	98,4
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności	5	4,4	4,4	5,1	4,5	2	2	2,1	2,1	2,1	2,8	2,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 15. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w latach 2014–2025

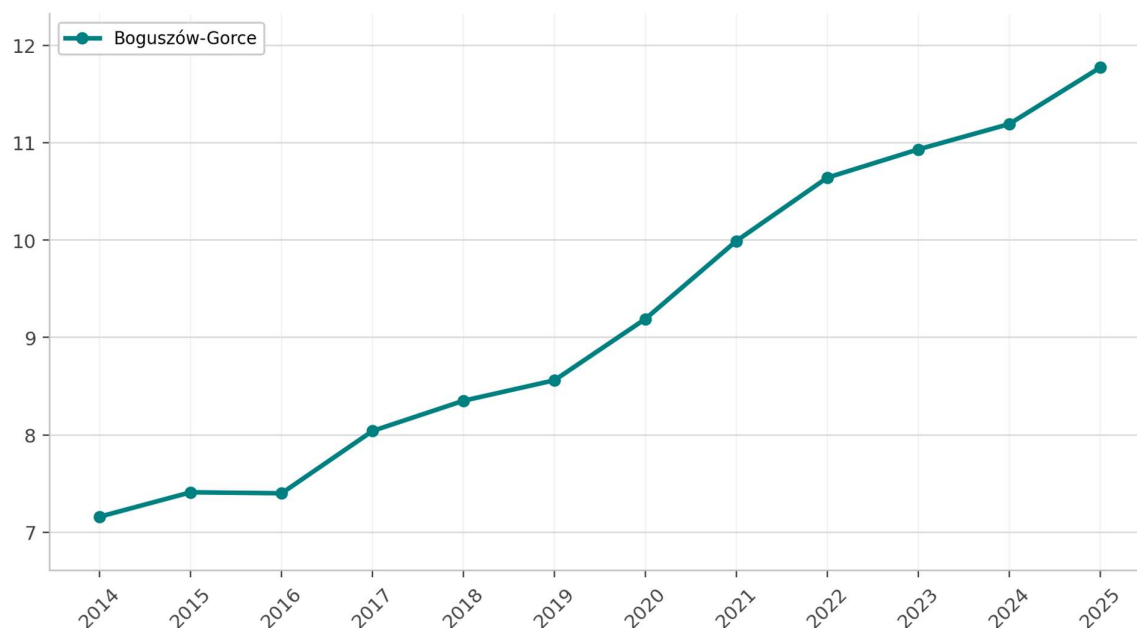
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 16. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

3.3 Pracujący w gospodarce narodowej

Dane o pracujących w gospodarce narodowej są dostępne przede wszystkim w układzie powiatowym, co ogranicza możliwość precyzyjnej oceny lokalnej struktury zatrudnienia. Dla strategii ważne jest jednak samo stwierdzenie, że Boguszków-Gorce funkcjonuje w układzie rynku pracy silnie powiązanego z Wałbrzychem i sąsiednimi gminami. Oznacza to, że skuteczność polityki lokalnej zależy zarówno od tworzenia miejsc pracy w mieście, jak i od poprawy dostępności miejsc pracy poza nim.

W praktyce nie należy oczekiwać, że miasto tej wielkości zbuduje pełny, zróżnicowany rynek pracy w granicach administracyjnych. Bardziej realistyczne jest wzmacnianie funkcji mieszkaniowej i usługowej, zapewnienie dobrych połączeń z regionalnymi ośrodkami zatrudnienia, rozwijanie kwalifikacji mieszkańców oraz tworzenie warunków dla małych firm i samozatrudnienia. Taka logika jest spójna z trendem pracy hybrydowej i możliwością przyciągania osób, które nie muszą codziennie dojeżdżać do dużego miasta.

3.4 Wynagrodzenia

Wynagrodzenia, nawet jeśli analizowane na poziomie powiatu, są istotnym wskaźnikiem pozycji ekonomicznej mieszkańców. Wpływają na zdolność gospodarstw domowych do ponoszenia kosztów mieszkaniowych, usług, edukacji, rekreacji i transportu. Dla miasta o słabszej bazie dochodowej mieszkańców szczególne znaczenie ma ograniczanie ubóstwa energetycznego, poprawa dostępności usług publicznych oraz tworzenie warunków dla lepszych miejsc pracy w powiązaniu z rynkiem subregionalnym.

W diagnozie należy przyjąć ostrożność: brak pełnych danych lokalnych nie pozwala na szczegółową ocenę płac w granicach gminy. Można jednak wskazać, że strategia powinna wspierać nie tylko liczbę miejsc pracy,

ale także ich jakość. Oznacza to działania w zakresie kompetencji, transportu do pracy, przedsiębiorczości, współpracy z firmami zewnętrznymi oraz rozwoju usług o wyższej wartości dodanej, w tym związanych z turystyką aktywną i gospodarką czasu wolnego.

3.5 Turystyka

Boguszów-Gorce posiada realne, ale selektywne podstawy rozwoju funkcji turystycznej. Nie jest to turystyka masowa ani oparta na klasycznym uzdrowiskowym modelu pobytu. Najsilniejszym wyróżnikiem miasta jest turystyka aktywna, weekendowa i jednodniowa, związana z Dzikowcem, Mniszkiem, Chełmcem, siecią tras pieszych i rowerowych oraz dostępnością kolejową. Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny „Dzikowiec” należy traktować jako rdzeń lokalnej specjalizacji czasu wolnego. Łączy on funkcje zimowe i letnie, jest powiązany z ruchem pieszym, rowerowym, downhillowym i paralotniarskim oraz może przyciągać gości bezsamochodowych dzięki przystankowi Boguszów-Gorce Dzikowiec. Równocześnie warto podkreślać walor autentyczności miejsca: górniczo-przemysłowe dziedzictwo, najwyższy położony ratusz w Polsce, szyb Witold i górską panoramę miasta.

Słabą stroną pozostaje wciąż ograniczona baza usług towarzyszących, przede wszystkim noclegów, gastronomii, systemu sprzedaży produktu miejskiego i spójnej informacji turystycznej. Dlatego turystyka powinna być ujmowana jako kierunek jakościowy, komplementarny wobec funkcji mieszkaniowej i usługowej, a nie jako jedyny filar gospodarki miasta. Z punktu widzenia strategii turystyka nie powinna być w Boguszowie-Gorcach traktowana jako samodzielny, masowy sektor rozwojowy, lecz jako funkcja selektywna, wzmacniająca lokalną gospodarkę i markę miasta. Najbardziej racjonalny model to rozwój ruchu weekendowego, jednodniowego i aktywnego, związanego z Dzikowcem, Mniszkiem, trasami pieszymi i rowerowymi oraz dostępnością kolejową. Warunkiem powodzenia jest jednak lepsze domknięcie łańcucha usług: gastronomii, noclegów, informacji terenowej, sprzedaży produktu miejskiego i estetyki przestrzeni przy głównych punktach wejścia do miasta oraz terenów rekreacyjnych. Rozwój usług towarzyszących Dzikowcowi powinien obejmować także Kuźnice Świdnickie jako jego miejskie zaplecze, w szczególności ofertę noclegową, gastronomiczną, wypożyczalnię oraz usługi dla osób korzystających ze sportu i rekreacji. Działania te należy łączyć z poprawą dojazdów i powiązań transportowych oraz jakością przestrzeni publicznych, z poszanowaniem funkcji mieszkaniowej i krajobrazu.

Dzikowiec należy opisywać nie tylko jako pojedynczą atrakcję, ale jako wielofunkcyjny obszar aktywności całorocznej, który skupia najważniejsze przewagi czasu wolnego Boguszowa-Gorc. Jego znaczenie wynika z wyjątkowego połączenia funkcji sportowych, rekreacyjnych, turystycznych i wizerunkowych. W sezonie zimowym stanowi on rozpoznawalne miejsce uprawiania sportów narciarskich, natomiast w sezonie letnim i przejściowym obsługuje ruch pieszy, rowerowy, downhillowy, widokowy i rodzinny. Dzięki kolei linowej, wieżom widokowym, trasom pieszym i rowerowym, zapleczu gastronomicznemu oraz powiązaniom ze szlakami regionu Dzikowiec ma potencjał funkcjonowania jako całoroczne centrum aktywności górskiej, a nie wyłącznie obiekt sezonowy. Z punktu widzenia strategii jest to zasób o znaczeniu szerszym niż lokalne – może budować rozpoznawalność miasta w skali subregionalnej i przyciągać zarówno mieszkańców aglomeracji wałbrzyskiej, jak i gości przyjeżdżających na krótszy pobyt lub jednodniowy wypoczynek.

Ze względu na wagę Dzikowca dla tożsamości miasta, gospodarki czasu wolnego i jego rozpoznawalności **zasadne jest traktowanie tego obszaru jako przedsięwzięcia strategicznego wymagającego bardziej szczegółowego programu operacyjnego lub funkcjonalno-przestrzennego.** Taki dokument powinien łączyć

rozwój oferty rekreacyjnej i turystycznej z ochroną krajobrazu, bezpieczeństwem użytkowników, dostępnością transportową oraz lepszym powiązaniem obszaru Dzikowca z samym miastem i jego usługami.

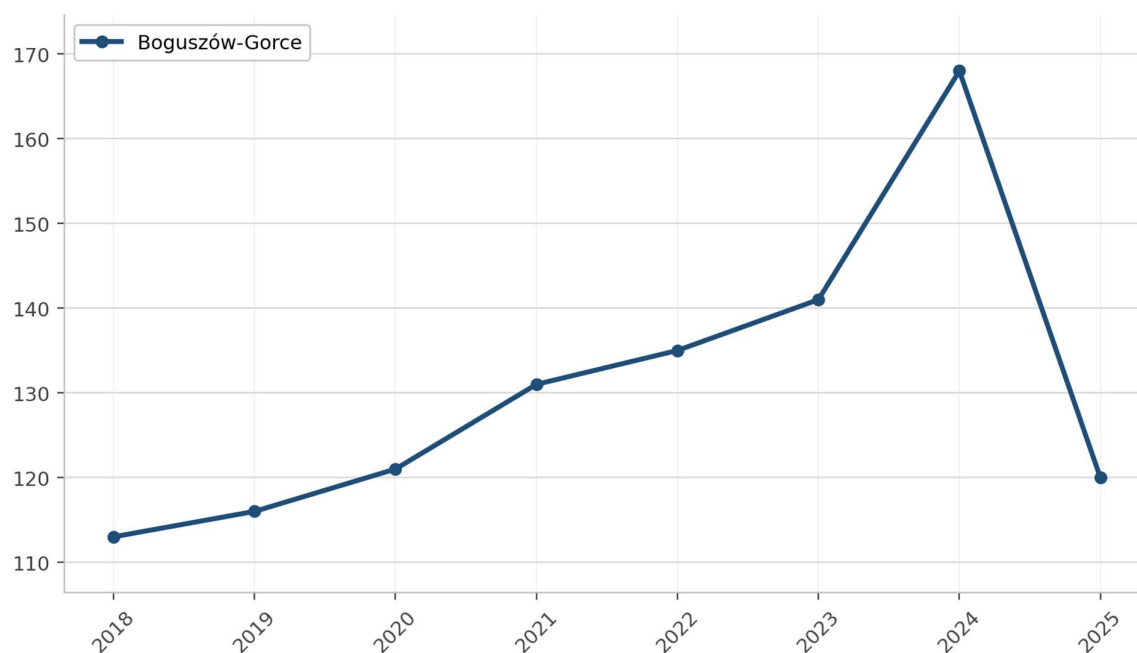
Warto dostrzec także znaczenie innych elementów lokalnej tożsamości i oferty odwiedzin, takich jak Droga Krzyżowa Górniczego Trudu, Szyb Witold oraz szerzej rozumiane dziedzictwo górniczo-przemysłowe. Nie powinny one być traktowane jako odrębna specjalizacja miasta, lecz jako cenne uzupełnienie oferty rekreacyjnej, kulturowej i edukacyjnej, wzmacniające autentyczność miejsca i budujące jego rozpoznawalność.

Tabela 31. Turystyczne obiekty noclegowe w Boguszowie-Gorcach w latach 2018–2025

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Obiekty noclegowe	1	1	1	1	1	1	3	2
Miejsca noclegowe	113	116	121	131	135	141	168	120

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 18. Liczba dostępnych miejsc noclegowych w Boguszowie-Gorcach w latach 2018–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 32. Drogi dla rowerów w Boguszowie-Gorcach w latach

	2023	2024
Ogółem (km)	0,4	0,4

	2023	2024
na 100 km ²	1,48	1,48
na 10 tys. ludności	0,28	0,28

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

4. Rolnictwo

Rolnictwo nie jest dominującą funkcją gospodarczą Boguszcza-Gorc, ale zachowuje znaczenie krajobrazowe, środowiskowe i przestrzenne. W mieście górskim i postindustrialnym grunty rolne oraz tereny otwarte pełnią funkcję bufora krajobrazowego, przestrzeni biologicznie czynnej, elementu retencji i składnika tożsamości otoczenia. Ich rola nie powinna być oceniana wyłącznie przez pryzmat produkcji rolnej.

Dane z Powszechnego Spisu Rolnego 2020 pokazują, że gospodarstwa rolne mają raczej pomocniczy charakter w lokalnej strukturze funkcjonalnej. Z punktu widzenia strategii ważniejsze od intensyfikacji produkcji rolnej jest utrzymanie ładu przestrzennego, ochrona krajobrazu, zapobieganie chaotycznemu przekształcaniu terenów otwartych oraz wykorzystanie części zasobów do funkcji edukacyjnych, rekreacyjnych, retencyjnych i przyrodniczych.

4.1 Powierzchnia gruntów

Struktura użytkowania gruntów wskazuje, że rolnictwo ma ograniczoną, lecz nieobojętną rolę przestrzenną. Tereny rolne i otwarte powinny być traktowane jako element modelu funkcjonalno-przestrzennego, zwłaszcza w relacji do stoków, dolin, cieków, korytarzy przewietrzania i terenów krajobrazowych. W strategii należy unikać automatycznego przeznaczania terenów otwartych pod zabudowę bez oceny skutków dla retencji, krajobrazu i kosztów infrastruktury.

4.2 Charakterystyka gospodarstw rolnych

Charakterystyka gospodarstw potwierdza, że rolnictwo w Boguszczu-Gorcach ma znaczenie marginalne jako sektor dochodowy, ale może zachować znaczenie uzupełniające dla gospodarstw domowych oraz dla krajobrazu. W strategii warto rozważać działania wspierające utrzymanie terenów otwartych w dobrej kulturze, rozwój krótkich łańcuchów żywnościowych w skali lokalnej oraz powiązanie terenów półrolnych z rekreacją i edukacją środowiskową.

4.3 Zwierzęta gospodarskie

Pogłowie zwierząt gospodarskich nie stanowi istotnej osi rozwoju gospodarczego miasta. Dane te mają przede wszystkim znaczenie porządkujące i środowiskowe. W dłuższej perspektywie ważniejsze jest takie gospodarowanie terenami otwartymi, aby ograniczać konflikty przestrzenne, utrzymywać krajobraz i wspierać bioróżnorodność, niż budować strategię rozwoju miasta wokół produkcji rolniczej.

5. Aspekty społeczne

Sfera społeczna Boguszo-wa-Gorc jest bezpośrednio powiązana z procesami demograficznymi, strukturą gospodarczą i jakością przestrzeni. Miasto mierzy się z presją starzenia się mieszkańców, ujemnego przyrostu naturalnego, potrzebą utrzymania dostępności edukacji i usług opiekuńczych, a jednocześnie posiada istotne zasoby: instytucje kultury, bibliotekę z filiami, infrastrukturę sportową, Dzikowiec, aktywność lokalną i dziedzictwo, które może wzmacniać wspólnotę.

Najważniejszym wyzwaniem jest nie tylko świadczenie usług, ale budowanie spójności społecznej. W mieście o historii przemysłowej i wielodzielnicowej strukturze osadniczej potrzebna jest polityka, która łączy edukację, kulturę, sport, pomoc społeczną, zdrowie, aktywność obywatelską i rewitalizację. Usługi publiczne powinny nie tylko reagować na problemy, lecz także tworzyć warunki do aktywności mieszkańców.

5.1 Żłobki

Rozwój opieki żłobkowej należy ocenić pozytywnie. Od 2021 r. funkcjonuje żłobek podległy samorządowi, a liczba miejsc w 2024 r. wynosiła 72. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową wzrósł do 25,2% w 2024 r. Jest to istotny instrument polityki prorodzinnej, ale także polityki rynku pracy, ponieważ dostęp do opieki nad małymi dziećmi ułatwia aktywność zawodową rodziców.

W świetle spadającej liczby dzieci do lat 3 szczególnie ważne będzie elastyczne zarządzanie ofertą. Nie chodzi wyłącznie o zwiększanie liczby miejsc, lecz o utrzymanie jakości, dostępności godzinowej, powiązanie z potrzebami rodzin i monitorowanie przyszłego popytu. Opieka żłobkowa powinna być elementem pakietu osiedleńczego miasta. Opieka nad dziećmi do lat 3 ma w Boguszo-wie-Gorcach znaczenie większe niż wyłącznie społeczne. Rozwój żłobka miejskiego i infrastruktury towarzyszącej należy traktować jako element polityki demograficznej, osiedleńczej i rynku pracy. W mieście dotkniętym spadkiem liczby mieszkańców oraz ujemnym przyrostem naturalnym każda poprawa warunków życia młodych rodzin wzmacnia zdolność do zatrzymywania mieszkańców i budowania wizerunku miejsca przyjaznego codziennemu życiu.

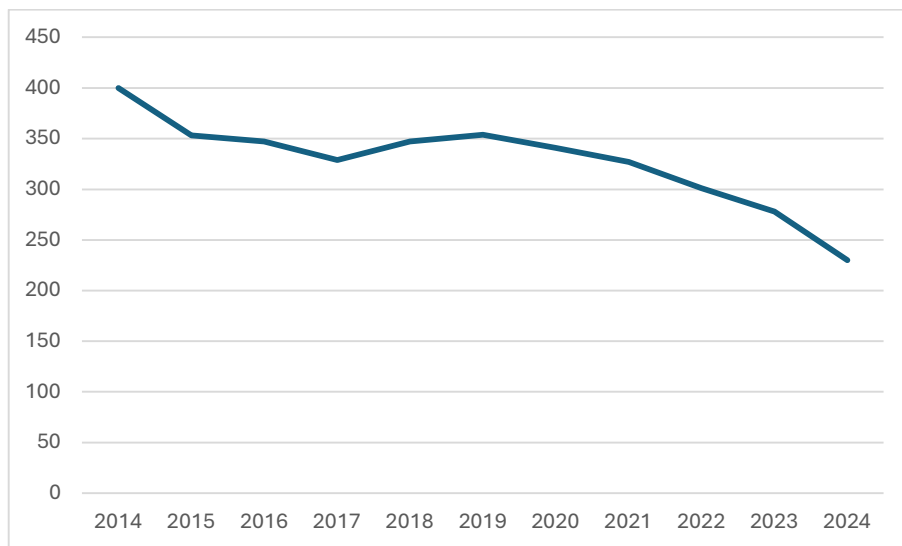
Tabela 33. Żłobki w Boguszo-wie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Żłobki podległe samorządowi	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Kluby dziecięce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Miejsca w żłobkach	-	-	-	-	-	-	-	-	72	72	72
Dzieci w wieku do 3 lat w gminie	400	353	347	329	347	354	341	327	301	278	230
Dzieci objęte opieką w żłobkach	0	0	0	0	0	0	0	43	54	65	58
Odsetek dzieci	0	0	0	0	0	0	0	13,1	17,9	23,4	25,2

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
objętych opieką w żłobkach (%)											

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 19. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.2 Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne ma w Boguszowie-Gorcach znaczenie wykraczające poza samą organizację opieki i edukacji najmłodszych dzieci. Jest jednym z praktycznych mierników jakości codziennego życia, a zarazem elementem realnie wpływającym na decyzje osiedleńcze rodzin. W mieście dotkniętym depopulacją i starzeniem się ludności dobra dostępność wychowania przedszkolnego powinna być traktowana jako część polityki demograficznej, rynku pracy i budowania atrakcyjności osiedleńczej. Dlatego w strategii warto akcentować nie tylko liczbę miejsc, ale także standard placówek, ich dostępność z poszczególnych części miasta, bezpieczeństwo dojść i dojazdów oraz powiązanie z polityką rodzinną, mieszkaniową i transportową gminy.

5.3 Szkolnictwo podstawowe

Szkolnictwo podstawowe pozostaje jednym z głównych obszarów odpowiedzialności samorządu. W latach 2014–2024 liczba szkół podstawowych utrzymywała się na poziomie 3, a liczba uczniów wynosiła 798 w 2024 r. Z punktu widzenia strategii najważniejsze jest utrzymanie jakości edukacji przy zmieniającej się strukturze demograficznej. Należy oczekiwać, że liczba dzieci będzie w kolejnych latach pozostawała pod presją spadku urodzeń.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty, koszt jednostkowy edukacji i wydatki oświatowe powinny być monitorowane łącznie. Dobra szkoła jest jednym z najważniejszych czynników decyzji osiedleńczych rodzin, ale jednocześnie edukacja jest kosztownym zadaniem bieżącym. Strategia powinna więc łączyć poprawę jakości kształcenia z racjonalnością organizacyjną, rozwijaniem kompetencji przyszłości, profilaktyką społeczną i współpracą szkół z instytucjami kultury, sportu i lokalnymi partnerami.

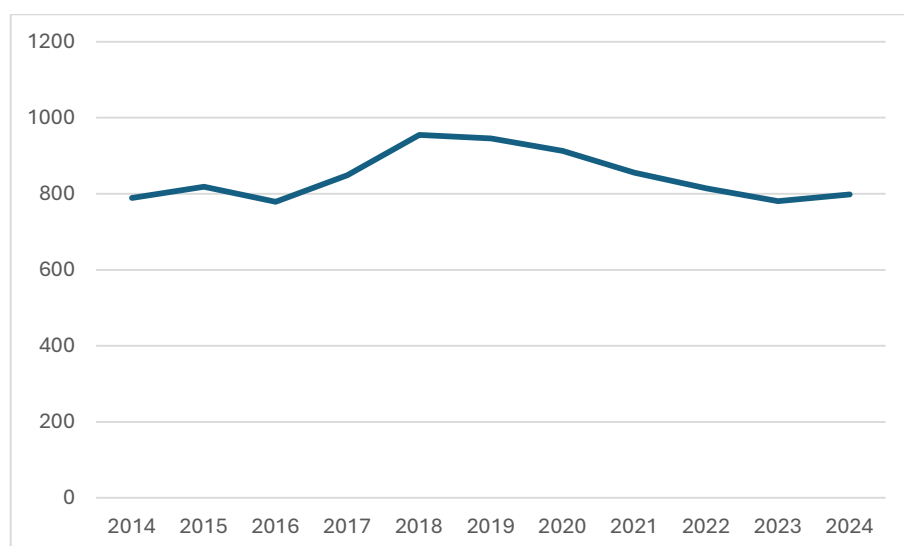
Wobec zmian demograficznych i rosnących kosztów utrzymania systemu edukacji **zasadne jest przygotowanie odrębnego programu dotyczącego organizacji szkolnictwa podstawowego w mieście**. Diagnoza nie powinna przesądzać konkretnych rozwiązań organizacyjnych, lecz powinna jasno wskazać potrzebę ich strategicznego przeanalizowania. Taki program powinien łączyć perspektywę demograficzną, jakość kształcenia, koszty funkcjonowania placówek, wykorzystanie infrastruktury szkolnej oraz dostępność edukacji w różnych częściach miasta.

Tabela 34. Informacje o szkolnictwie podstawowym w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Szkoły	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Oddziały w szkołach	34	37	36	39	43	44	44	42	41	40	42
Uczniowie	790	819	779	849	955	946	913	856	814	781	798
Uczniowie szkół podstawowych na 1000 ludności	101,06	106,05	101,74	112,02	127,16	127,60	129,30	122,83	117,95	114,60	118,49
Nauczyciele (etat)	46,14	49,75	48,42	54,87	63,46	68,8	64,94	67,4	60,86	56,04	56,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 20. Liczba uczniów w szkolnictwie podstawowym w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.4 Współczynnik skolaryzacji w szkolnictwie podstawowym

Współczynnik skolaryzacji netto w szkolnictwie podstawowym wynosił w 2024 r. 87,32%. Wskaźnik ten wymaga interpretacji ostrożnej, ponieważ na jego poziom wpływa nie tylko dostępność szkół, ale także wybory rodziców, granice obwodów, migracje edukacyjne, kształcenie poza gminą i specyfika układu osadniczego. Nie powinien być więc traktowany jako prosty miernik jakości edukacji.

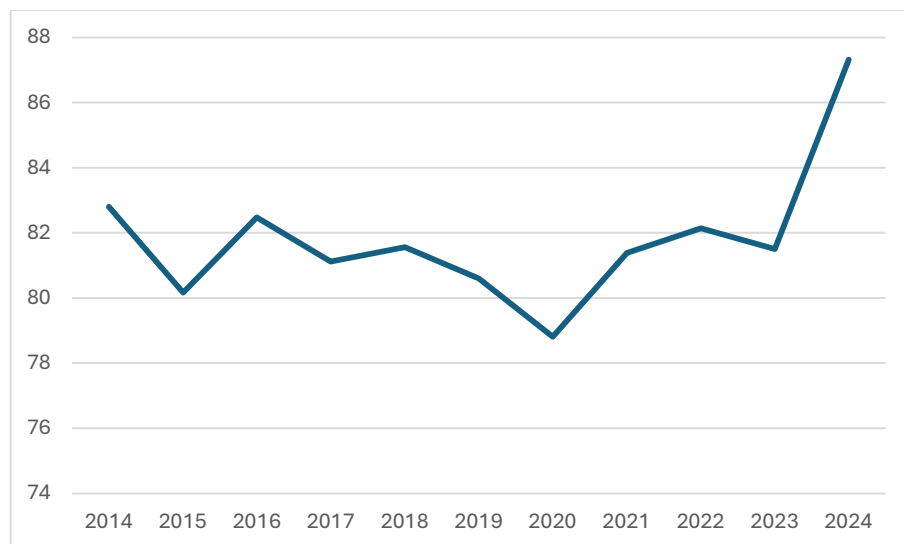
Dla strategii najważniejsze jest ograniczanie odpływu edukacyjnego wynikającego z postrzegania oferty lokalnej jako słabszej. Wysoka jakość szkół, dobra komunikacja z rodzicami, oferta zajęć dodatkowych, bezpieczeństwo, wsparcie psychologiczne i integracja z życiem miasta mogą wzmacniać pozycję lokalnej edukacji.

Tabela 35. Współczynnik skolaryzacji (szkolnictwo podstawowe) netto w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %	w %
Boguszów-Gorce	82,8	80,16	82,47	81,12	81,56	80,6	78,81	81,38	82,14	81,5	87,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 21. Współczynnik skolaryzacji netto w szkolnictwie podstawowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.5 Biblioteki publiczne

Biblioteki publiczne pełnią w Boguszwie-Gorcach funkcję znacznie szerszą niż wypożyczanie książek. W mieście o rozproszonej strukturze dzielnicowej filie biblioteczne są lokalnymi punktami kontaktu społecznego, edukacji kulturalnej, integracji międzypokoleniowej i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu. Dane wskazują na spadek liczby bibliotek i filii z 6 do 5 w 2024 r. oraz zmniejszenie księgozbioru, co powinno być interpretowane w kontekście przemian czytelnictwa i modelu usług bibliotecznych.

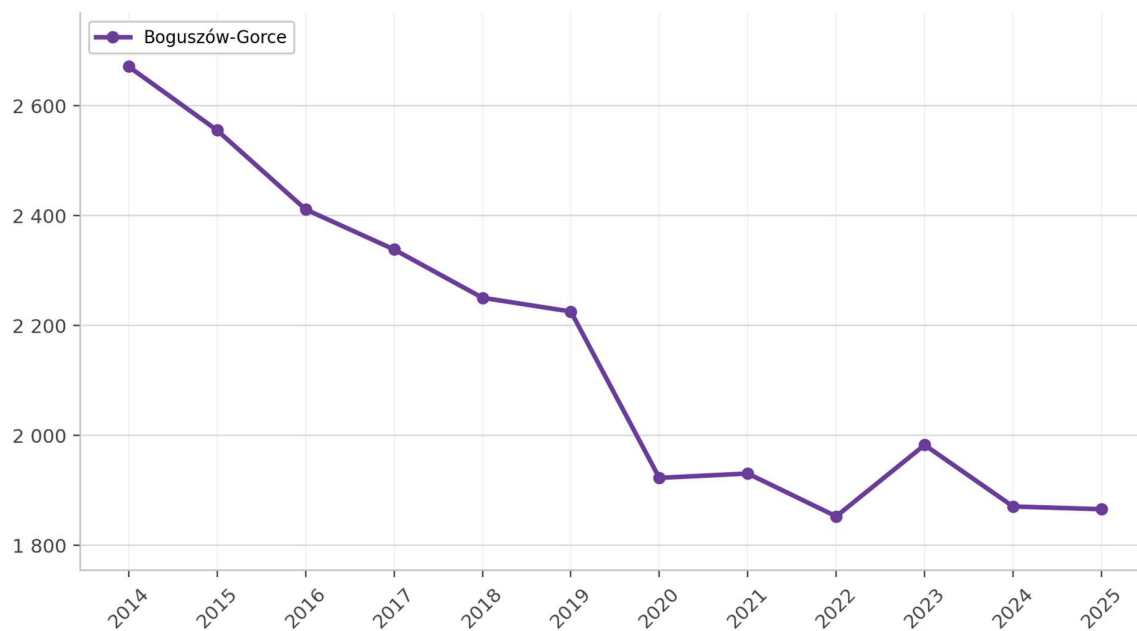
W 2025 r. liczba czytelników bibliotek publicznych wyniosła 1 865, a liczba wypożyczeń 39 573. W porównaniu z 2014 r. liczba czytelników zmniejszyła się o około 30%, natomiast po załamaniu w okresie pandemicznym wypożyczenia częściowo się odbudowały. Ocena sieci bibliotecznej powinna obejmować nie tylko skalę czytelnictwa, lecz także realną dostępność usług w poszczególnych częściach miasta oraz funkcję filii jako lokalnych miejsc aktywności. Same dane o liczbie bibliotek i filii nie opisują w pełni realnej dostępności usług bibliotecznych, ponieważ zmiany organizacyjne nie zawsze przekładają się wprost na faktyczny zasięg działalności. W przypadku Boguszwowa-Gorc ważniejsze od samego stanu ewidencyjnego jest to, czy sieć biblioteczna realnie dociera do różnych części miasta i pełni funkcję lokalnych punktów aktywności. Z perspektywy strategicznej biblioteka powinna być oceniana nie tylko jako instytucja kultury, ale także jako narzędzie integracji dzielnic, edukacji i wzmacniania kapitału społecznego.

Tabela 36. Biblioteki w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba bibliotek i filii	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	5
Księgozbiór (w wol.)	66 603	65 701	65 979	65 810	66 334	67 893	68 381	69 777	68 591	63 625	58 091	57 655
Czytelnicy w ciągu roku	2 671	2 555	2 411	2 338	2 250	2 225	1 922	1 930	1 852	1 982	1 870	1 865
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	64 619	61 364	60 179	56 152	54 375	50 067	26 548	34 250	31 505	44 971	37 672	39 573

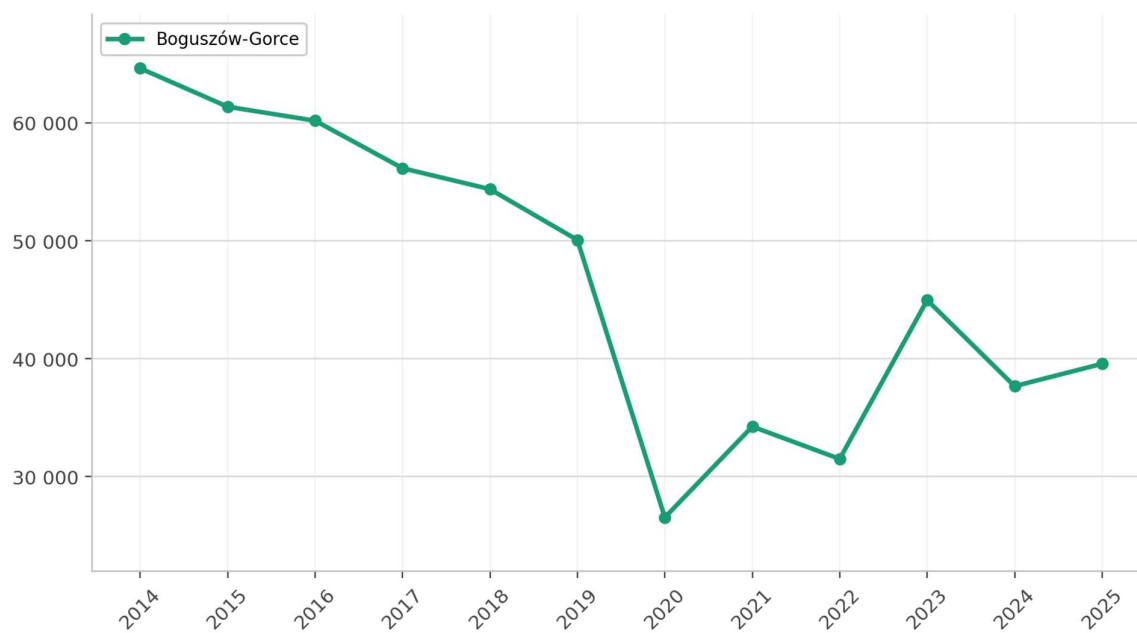
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 22. Liczba czytelników w bibliotece w Bogusławie-Gorcach w latach 2014–2025

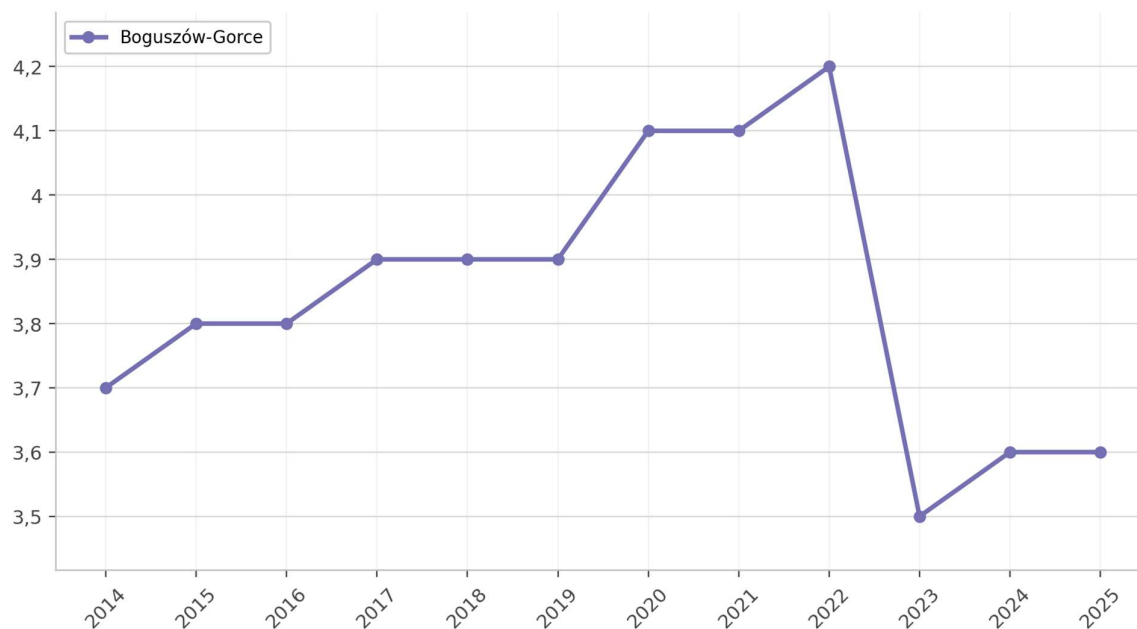
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 23. Liczba wypożyczeń w bibliotece w Bogusławie-Gorcach w latach 2014–2025

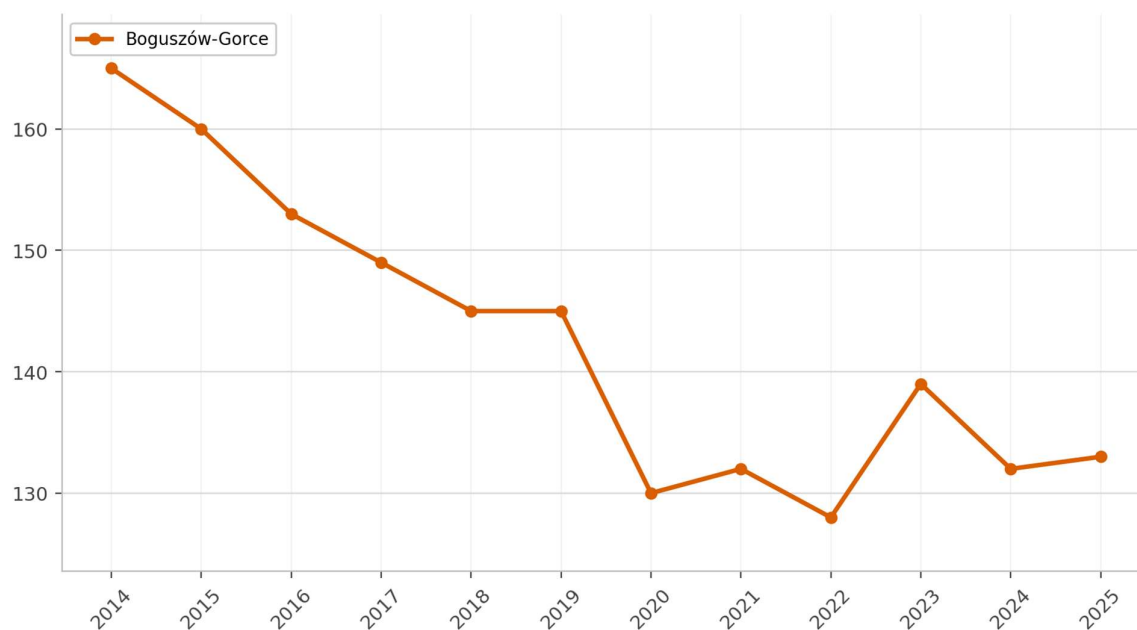
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 24. Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności w latach 2014–2025

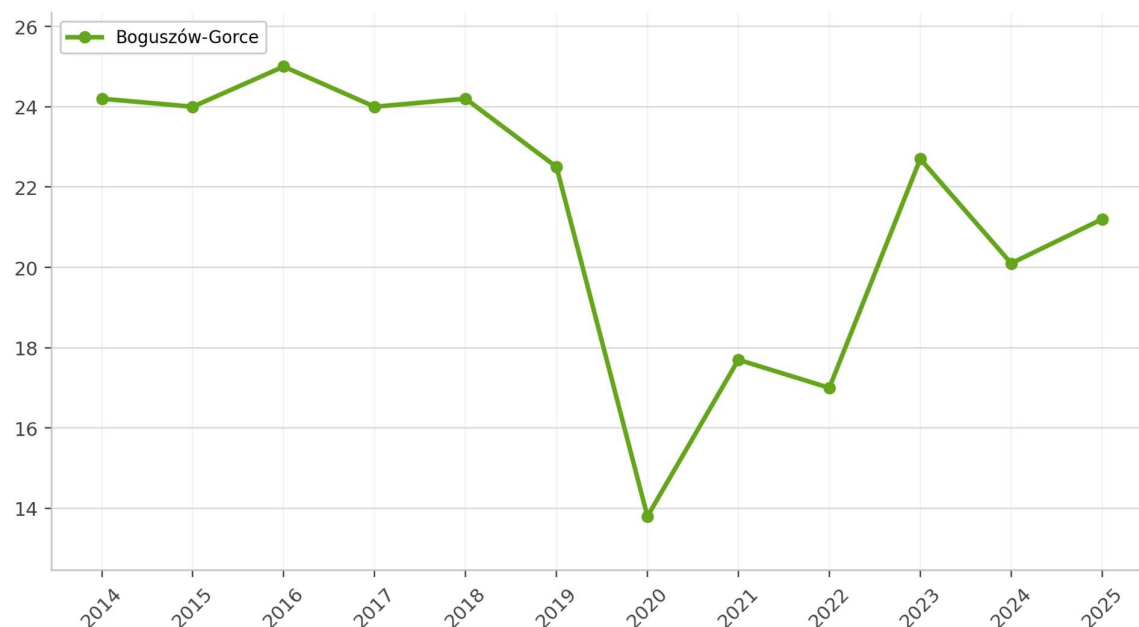
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 25. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 26. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.6 Centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice

W 2025 r. instytucja kultury zrealizowała 39 imprez z udziałem 4 236 uczestników, wobec 88 imprez i 6 894 uczestników w 2024 r. Jednorocznego spadku nie należy interpretować bez znajomości charakteru i skali poszczególnych wydarzeń, uzasadnia on jednak monitorowanie trwałości uczestnictwa w kulturze. Dla Strategii kluczowe pozostaje utrzymanie dostępnej oferty w różnych częściach miasta oraz powiązanie działalności kulturalnej z dziedzictwem, rewitalizacją i integracją mieszkańców.

Kultura powinna być traktowana jako narzędzie odnowy społecznej i tożsamościowej miasta. W Boguszu-Gorcach szczególnie ważne jest powiązanie wydarzeń kulturalnych z dziedzictwem górniczym, historią dzielnic, Dzikowcem, turystyką, rewitalizacją i aktywnością mieszkańców. Strategia powinna wzmacniać kulturę zakorzenioną lokalnie, ale jednocześnie atrakcyjną dla gości i nowych mieszkańców.

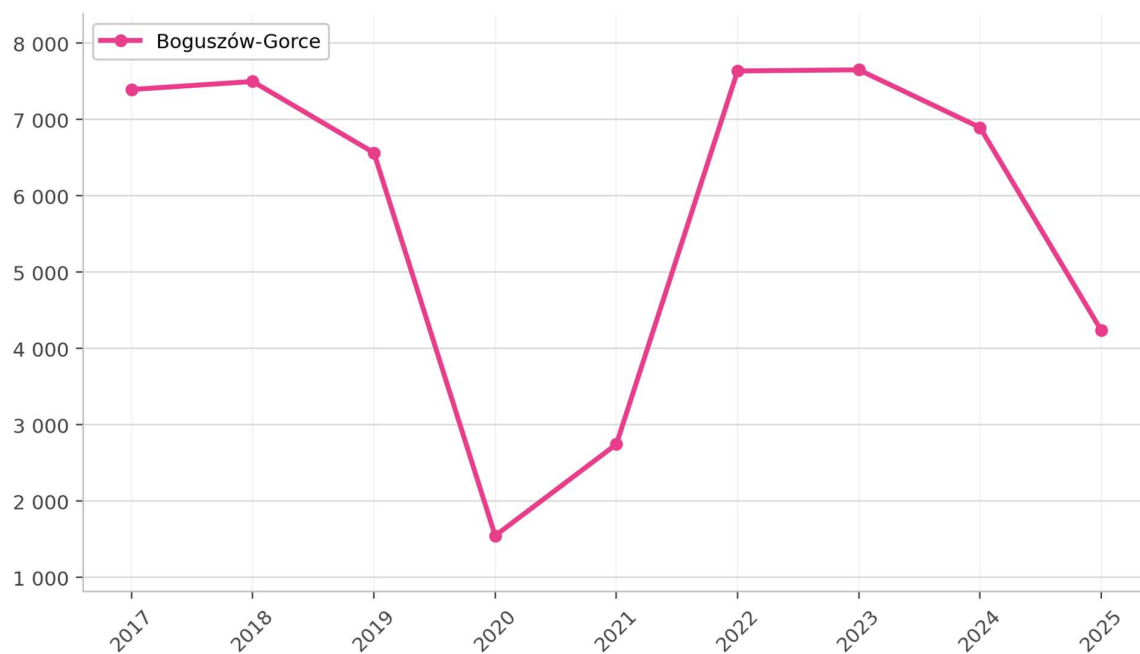
Tabela 37. Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic w Boguszu-Gorcach w latach 2017–2025

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Imprezy	46	35	62	18	27	59	77	88	39
Uczestnicy imprez	7 391	7 496	6 562	1 545	2 743	7 634	7 649	6 894	4 236
Grupy artystyczne	4	4	4	4	4	2	2	2	2

Członkowie grup artystycznych	56	58	32	32	63	28	29	29	29
Koła / kluby / sekcje	11	12	8	9	10	8	8	6	6
Członkowie kół / klubów / sekcji	164	156	123	113	150	126	110	68	69

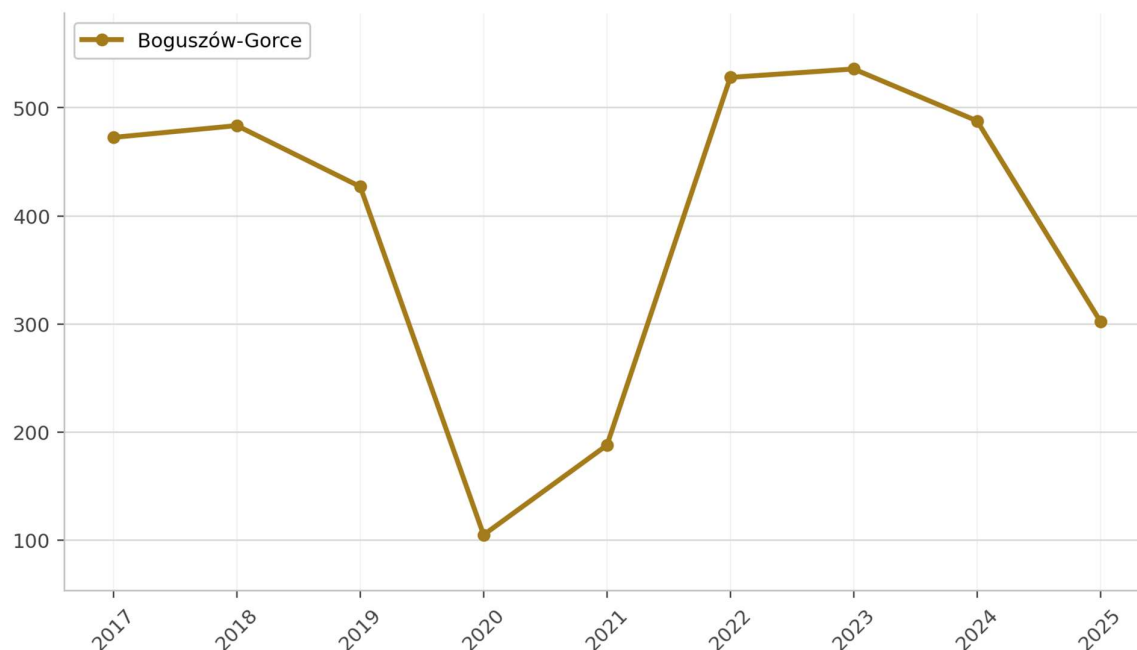
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 27. Liczba uczestników imprez kulturalnych w latach 2014–2025

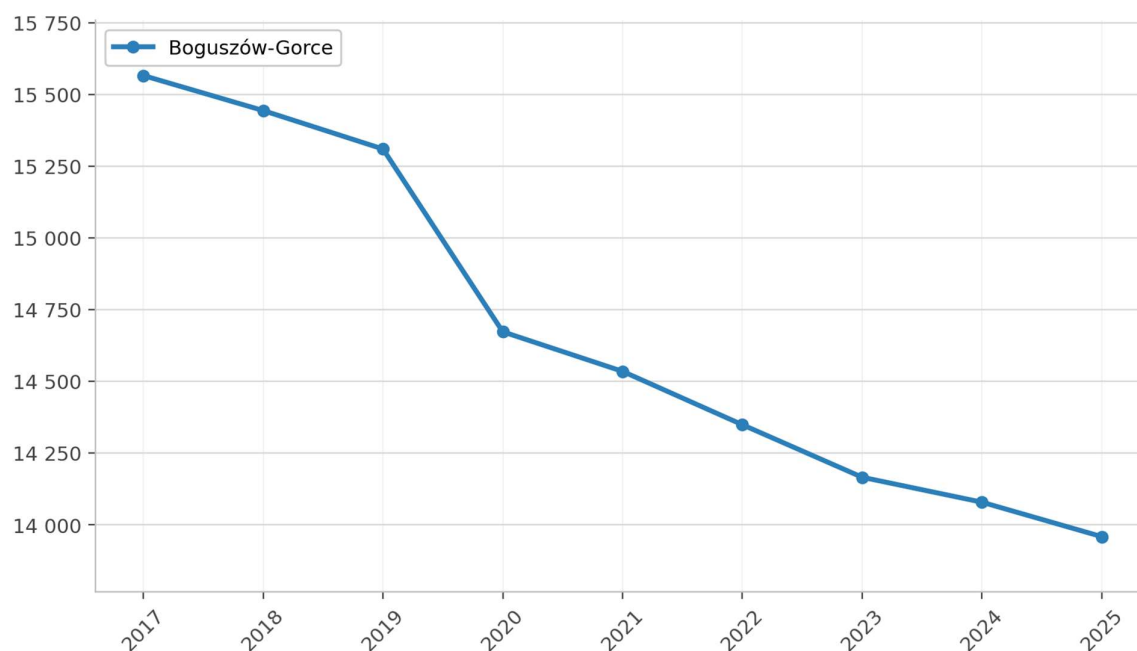
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 28. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 29. Liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę) w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.7 Kultura fizyczna, sport, rekreacja

Sport i rekreacja są jednym z najważniejszych wyróżników Boguszo-Gorc. Miasto posiada infrastrukturę sportową oraz wyjątkowy zasób terenowy związany z Dzikowcem i górskim otoczeniem. W przeciwieństwie do wielu małych miast Boguszo-Gorce może łączyć sport instytucjonalny, rekreację codzienną, aktywność górską, narciarstwo, rowery, wydarzenia terenowe i promocję miasta w jednym profilu rozwojowym.

Z perspektywy społecznej sport jest narzędziem profilaktyki zdrowotnej, pracy z dziećmi i młodzieżą, integracji lokalnej oraz budowania dumy z miejsca. Z perspektywy gospodarczej może wspierać rozwój usług, gastronomii, noclegów i wydarzeń. Z perspektywy przestrzennej wymaga jednak odpowiedzialnego prowadzenia ruchu turystycznego i ochrony krajobrazu. Ważne jest przy tym zachowanie równowagi między funkcją miejską i ponadlokalną. Infrastruktura oraz oferta rekreacyjna powinny służyć zarówno mieszkańcom w codziennym użytkowaniu, jak i odwiedzającym przyjeżdżającym na krótszy wypoczynek. W praktyce oznacza to potrzebę dalszego porządkowania dostępności, zaplecza, informacji, bezpieczeństwa oraz powiązań pomiędzy obiektami sportowymi, terenami zielonymi, szlakami i przestrzeniami publicznymi.

Szczególne znaczenie w tym układzie ma Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny „Dzikowiec”, który powinien być traktowany jako kluczowy element miejskiej infrastruktury aktywności fizycznej i wypoczynku. Jego rola wykracza poza funkcję stoku czy pojedynczego obiektu sportowego. Jest to w praktyce zintegrowane centrum sportu, rekreacji i turystyki aktywnej, łączące obsługę mieszkańców z funkcją ponadlokalną. Dzikowiec może służyć codziennej aktywności fizycznej mieszkańców, organizacji wydarzeń, budowaniu oferty dla dzieci i młodzieży, wzmocnieniu profilaktyki zdrowotnej oraz rozwojowi usług powiązanych – gastronomii, noclegów, wypożyczalni, wydarzeń terenowych i oferty rodzinnej. Z perspektywy strategicznej oznacza to potrzebę dalszego rozwoju nie tylko samej infrastruktury, ale także całego ekosystemu usług, dostępności i informacji wokół ośrodka, tak aby Dzikowiec wzmocniał jednocześnie jakość życia mieszkańców, lokalną gospodarkę i markę miasta. Górskie otoczenie oraz istniejące tereny sportowe mogą wspierać rozwój oferty zgrupowań i pobytów treningowych, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniego standardu obiektów, zaplecza pobytowego i obsługi organizacyjnej.

Tabela 38. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa w Boguszo-Gorcach w latach 2014-2022

	2014	2018	2022
Obiekty sportowe ogółem	8	8	11
Stadiony	2	2	2
Boiska do gier wielkich	1	1	1
Boiska do gier małych	2	2	2
Hale i sale sportowe	1	1	1
Korty tenisowe otwarte i kryte	2	2	2
Siłownie zewnętrzne	0	0	3
Obiekty sportowe dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością – ćwiczących	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 39. Liczba obiektów sportowych w Boguszowie-Gorcach w latach 2014-2022

	2014	2018	2022
Boguszów-Gorce	8	8	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 40. Kluby sportowe w Boguszowie-Gorcach w latach 2014-2018

	2014	2016	2018
Kluby	4	5	7
Członkowie	312	345	402
Ćwiczący ogółem	284	307	396
Ćwiczący do 18 lat	214	179	206
Sekcje sportowe	5	6	8
Trenerzy	5	6	8
Instruktorzy sportowi	4	3	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.8 Funkcje zdrowotno-rekreacyjne i profilaktyka aktywna

Miasto ma realny potencjał zdrowotno-rekreacyjny, choć nie ma statusu uzdrowiska jak wiele miast położonych na południu województwa dolnośląskiego. Wynika on z górskiego położenia, wysokiego udziału terenów leśnych, dostępności tras aktywnej rekreacji, Dzikowca, walorów krajobrazowych oraz możliwości łączenia profilaktyki zdrowotnej z codzienną aktywnością fizyczną. W Boguszowie-Gorcach właściwym kierunkiem jest więc rozwijanie miasta aktywnego, dostępnego i sprzyjającego zdrowemu stylowi życia, a nie budowanie narracji uzdrowskiej bez podstaw formalnych.

Tak rozumiany profil prozdrowotny powinien być powiązany z polityką społeczną, sportową i przestrzenną. Chodzi przede wszystkim o rozwój rekreacji dla różnych grup wieku, dostępność terenów aktywności codziennej, wygodne dojścia i dojazdy do terenów zielonych, działania senioralne oraz wzmacnianie jakości środowiska i powietrza jako elementów codziennego dobrostanu mieszkańców.

5.9 Zdrowie

Dostępność usług zdrowotnych ma w Boguszowie-Gorcach szczególne znaczenie ze względu na starzenie się populacji i strukturę społeczno-ekonomiczną mieszkańców. W 2025 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielono 59 163 porad. Było to mniej niż w 2024 r. – 61 704 – lecz wyraźnie więcej niż w 2014 r., gdy udzielono 43 913 porad. Dane mogą odzwierciedlać zarówno dostępność świadczeń, jak i rosnące potrzeby zdrowotne starzejącej się populacji; dlatego powinny być analizowane wraz z dostępnością przychodni, aptek, transportu i usług senioralnych.

Niepokojącym sygnałem jest spadek liczby aptek z 5-6 w pierwszej części analizowanego okresu do 2 w 2024 r. W mieście starzejącym się dostęp do leków i usług farmaceutycznych jest elementem bezpieczeństwa zdrowotnego. Strategia powinna uwzględniać potrzebę wzmacniania dostępności podstawowej opieki zdrowotnej, profilaktyki, edukacji zdrowotnej, aktywności fizycznej i usług wspierających osoby starsze.

W diagnozie zdrowia warto mocniej zaakcentować, że bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców zależy nie tylko od liczby porad, ale także od ich praktycznej dostępności. Szczególnie ważny jest tu spadek liczby aptek,

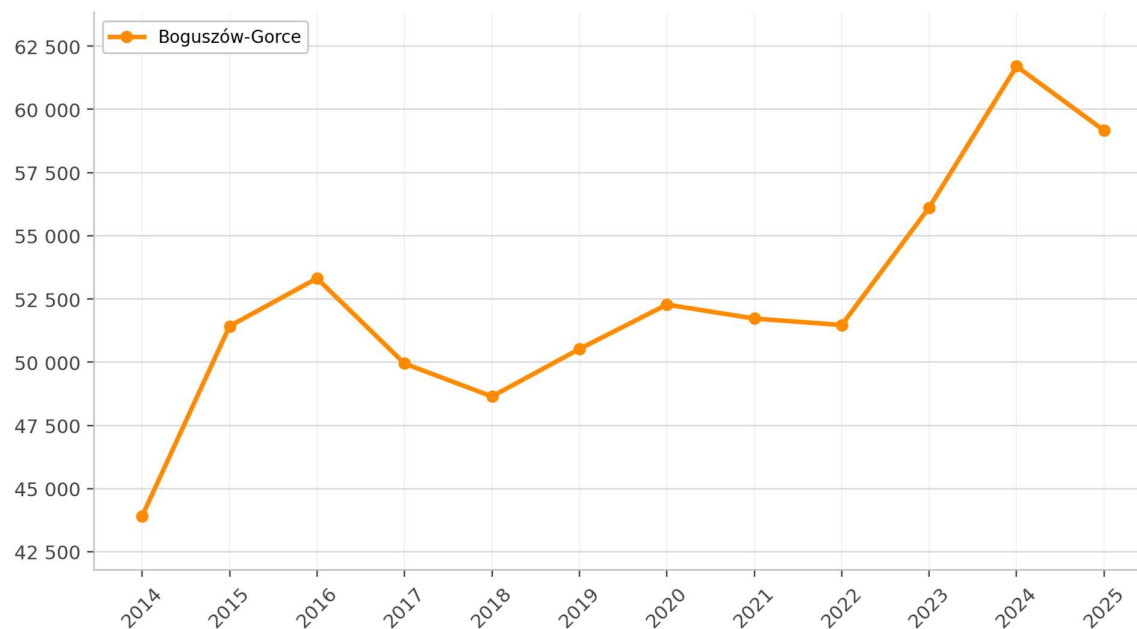
który w mieście starzejącym się i o zróżnicowanej topografii oznacza realne ryzyko pogorszenia codziennego dostępu do leków i usług farmaceutycznych. Z perspektywy strategicznej zdrowie powinno być więc łączone z mobilnością, polityką senioralną, dostępnością przestrzeni oraz wzmacnianiem lokalnych usług podstawowych.

Tabela 41. Liczba porad lekarskich w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Boguszu-Gorce	43 913	51 425	53 316	49 947	48 644	50 520	52 278	51 726	51 470	56 118	61 704	59 163

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 30. Liczba porad lekarskich w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

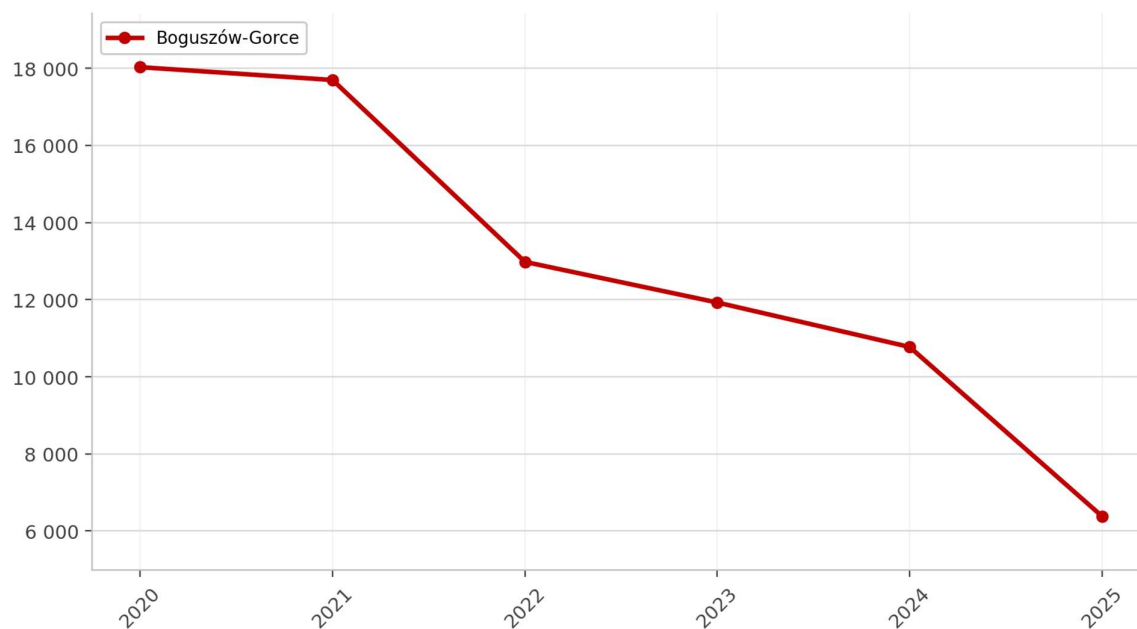
Tabela 42. Teleporady lekarskie w Boguszu-Gorcach w latach 2020 – 2025

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Teleporady ogółem	18 027	17 695	12 979	11 925	10 772	6 383
Teleporady w podstawowej opiece zdrowotnej	16 134	16 318	12 027	10 722	10 624	6 222
Teleporady w specjalistycznej	1 893	1 377	952	1 203	148	161

opiece zdrowotnej						
----------------------	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 31. Liczba teleporad w Boguszowie-Gorcach w latach 2020 – 2025

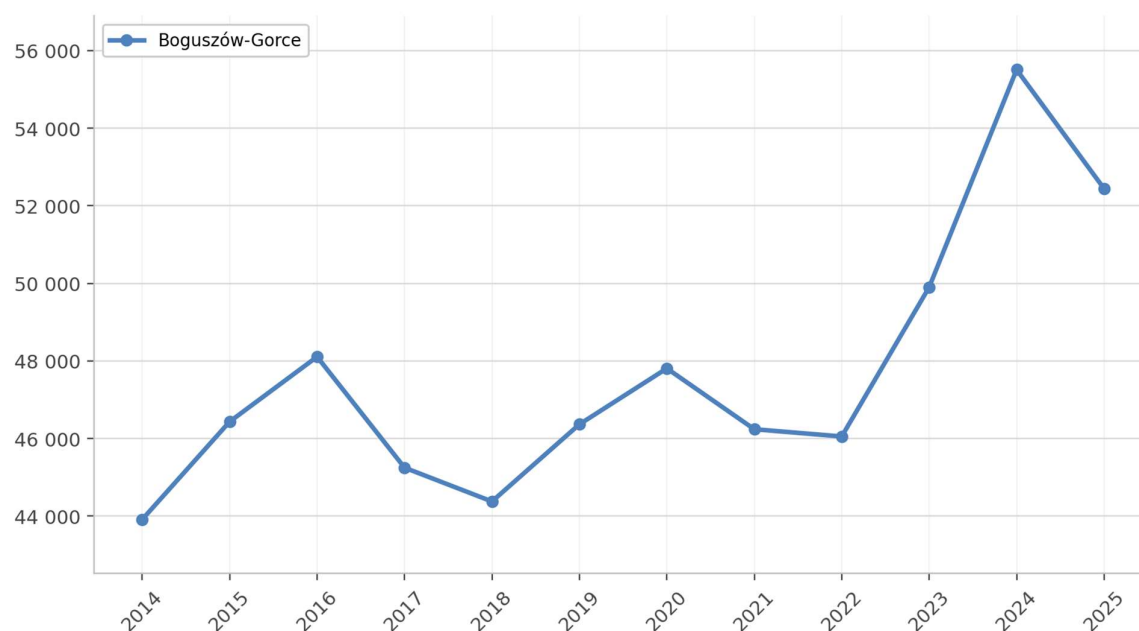
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 43. Liczba przychodni w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Przychodnie	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 32. Liczba porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 44. Apteki i punkty apteczne w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Apteki	5	5	6	6	6	6	5	4	4	3	2
Farmaceuci	7	6	10	11	12	11	9	6	5	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 45. Liczba ludności na aptekę w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Boguszw-Gorce	3 211	3 174	2 622	2 594	2 574	2 552	2 935	3 634	3 587	4 722	7 040

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.10 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna w Boguszwie-Gorcach powinna być analizowana w powiązaniu z demografią, sytuacją na rynku pracy, stanem zdrowia, strukturą rodzin oraz jakością zasobu mieszkaniowego. W mieście postindustrialnym część problemów społecznych ma charakter długotrwały i międzypokoleniowy, dlatego skuteczna polityka społeczna nie może ograniczać się do świadczeń pieniężnych. Musi obejmować pracę socjalną, usługi środowiskowe, aktywizację, wsparcie rodzin, działania senioralne i współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Szczególne znaczenie mają usługi opiekuńcze i praca socjalna. W warunkach starzenia się populacji oraz spadku liczby osób w wieku produkcyjnym wzrośnie presja na opiekę długoterminową, wsparcie niesamodzielności, transport do usług, mieszkalnictwo dostępne i koordynację pomiędzy pomocą społeczną, zdrowiem, organizacjami społecznymi i rodzinami. Strategia powinna przewidywać rozwój usług społecznych blisko miejsca zamieszkania.

W świetle zmian demograficznych i skali korzystania ze wsparcia społecznego istotne znaczenie ma dalsze wzmacnianie lokalnej infrastruktury usług społecznych. Dotyczy to w szczególności rozwoju miejsc aktywności i spotkań seniorów, rozwiązań dziennego wsparcia dla osób zależnych oraz działań zwiększających dostępność usług społecznych w różnych częściach miasta. W praktyce oznacza to potrzebę łączenia polityki społecznej z mobilnością, dostępnością architektoniczną oraz organizacją usług możliwie blisko miejsca zamieszkania mieszkańców. Ważnym kierunkiem może być również rozwijanie mechanizmów reprezentacji i aktywizacji środowiska senioralnego, tak aby polityka miejska lepiej odpowiadała na potrzeby starzejącej się populacji i wzmacniała uczestnictwo osób starszych w życiu publicznym.

Tabela 46. Średniomiesięczna liczba świadczeń rodzinnych dla rodzin z dziećmi na 1000 ludności w wieku do 24 roku życia

	2022	2023	2024
Boguszów	326,53	276,12	235,51
w-Gorce			

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 47. Średniomiesięczne wydatki na zasiłki rodzinne w przeliczeniu na 1 świadczeniobiorcę

	2022	2023	2024
Boguszów	112	113	114
w-Gorce			

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

5.11 Aktywność obywatelska, organizacje pozarządowe i partnerstwa lokalne

Aktywność obywatelska jest jednym z warunków skutecznej odnowy miasta. Boguszów-Gorce dysponuje zasobami, które mogą integrować mieszkańców: historią dzielnic, dziedzictwem górniczym, sportem, kulturą, Dzikowcem, szkołami, bibliotekami i lokalnymi wydarzeniami. Wyzwanie polega na tym, aby zasoby te nie funkcjonowały rozłącznie, lecz tworzyły wspólny ekosystem współodpowiedzialności za miasto.

W strategii warto wzmocnić mechanizmy dialogu z mieszkańcami, organizacjami społecznymi, klubami sportowymi, przedsiębiorcami i instytucjami publicznymi. Szczególnie ważne są konsultacje dotyczące przestrzeni, rewitalizacji, transportu, modelu funkcjonalno-przestrzennego i oferty czasu wolnego. Aktywność obywatelska nie powinna być traktowana wyłącznie jako formalny wymóg konsultacyjny, lecz jako narzędzie poprawy jakości decyzji i budowania zaufania.

Warto również silniej wykorzystać potencjał organizacji pozarządowych i pożytku publicznego działających w obszarze sportu, turystyki, kultury i integracji lokalnej. W warunkach Boguszowa-Gorc partnerstwa z takimi podmiotami mogą wspierać nie tylko ofertę czasu wolnego, lecz także integrację dzielnic, animację społeczną

i budowanie współodpowiedzialności za przestrzeń miasta. Jest to szczególnie ważne w mieście wieloczęściowym, gdzie aktywność oddolna może wzmacniać realną spójność lokalną.

6. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne w Boguszowie-Gorcach należy rozumieć szeroko. Obejmuje ono nie tylko zdarzenia kryminalne, pożary czy wypadki drogowe, lecz także bezpieczeństwo pieszych, bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej, odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe, bezpieczeństwo infrastruktury komunalnej oraz organizację działań kryzysowych. W mieście górskim i wielodzielnicowym szczególnego znaczenia nabiera zdolność szybkiego reagowania oraz utrzymania przejezdności i dostępności usług.

6.1 Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej

System bezpieczeństwa pożarowego i ratowniczego należy w Boguszowie-Gorcach oceniać nie tylko przez liczbę zdarzeń, ale przede wszystkim przez zdolność reagowania w warunkach miasta górskiego, wielodzielnicowego i przestrzennie zróżnicowanego. Z punktu widzenia strategii kluczowe znaczenie ma utrzymanie sprawności operacyjnej, dobrej współpracy pomiędzy jednostkami OSP i PSP, przygotowania do zdarzeń pogodowych oraz wsparcia infrastrukturalnego i sprzętowego dla służb. W mieście o złożonej topografii bezpieczeństwo ratownicze jest elementem odporności lokalnej, a nie wyłącznie zadaniem technicznym. W szerszym ujęciu bezpieczeństwo lokalne powinno obejmować również odporność cywilną miasta, przygotowanie do sytuacji kryzysowych oraz zdolność wykorzystywania części infrastruktury w sposób wielofunkcyjny. W aktualnym otoczeniu krajowym rośnie znaczenie inwestycji i rozwiązań, które poza swoją funkcją podstawową mogą wspierać bezpieczeństwo ludności w sytuacjach nadzwyczajnych. Strategia nie musi przesądzać szczegółowych rozwiązań technicznych, ale powinna sygnalizować, że wzmacnianie lokalnej odporności i bezpieczeństwa cywilnego staje się jednym z istotnych kierunków polityki publicznej.

6.2 Wypadki drogowe

W 2024 r. w Boguszowie-Gorcach odnotowano 5 wypadków drogowych, bez ofiar śmiertelnych, z 10 osobami rannymi. Choć liczby bezwzględne nie są wysokie, bezpieczeństwo ruchu drogowego pozostaje istotne ze względu na układ ulic, warunki zimowe, nachylenia terenu, dojścia do szkół, przystanków i obiektów usługowych oraz rosnące znaczenie rekreacji pieszej i rowerowej.

Strategia powinna promować podejście uspokajające ruch, poprawę widoczności przejść, bezpieczne dojścia do szkół, porządkowanie parkowania, poprawę oświetlenia i integrację infrastruktury drogowej z ruchem pieszym, rowerowym i turystycznym. Bezpieczeństwo drogowe jest elementem jakości życia, a nie wyłącznie zagadnieniem technicznym.

Tabela 48. Wypadki drogowe ogółem w latach

	2023	2024
Boguszów-Gorce	3	5

Tabela 49. Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w latach

	2023	2024
Boguszów-Gorce	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 50. Ranni w wypadkach drogowych w latach

	2023	2024
Boguszów-Gorce	2	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

7. Finanse publiczne

Finanse publiczne wyznaczają rzeczywistą zdolność miasta do prowadzenia polityki rozwoju. W przypadku Boguszowa-Gorc ich znaczenie jest szczególne, ponieważ skala potrzeb inwestycyjnych, mieszkaniowych, infrastrukturalnych i społecznych pozostaje duża, a równocześnie miasto działa w warunkach ograniczonej bazy dochodowej, depopulacji oraz rosnących kosztów utrzymania usług i infrastruktury. Zasadniczym wyzwaniem jest zatem łączenie aktywności inwestycyjnej z trwałą zdolnością do finansowania eksploatacji, remontów i zadań bieżących.

Analizę kwot budżetowych w latach 2014–2024 oparto w pierwszej kolejności na danych przekazanych przez Urząd Miejski w Boguszowie-Gorcach. Pozwoliło to uzupełnić brakujące dotychczas wartości za 2019 r. oraz skorygować część danych dla pozostałych lat. W ujęciu nominalnym dochody ogółem wzrosły z 48,9 mln zł w 2014 r. do 96,3 mln zł w 2024 r., natomiast wydatki ogółem — z 47,1 mln zł do 101,3 mln zł. Wzrost skali budżetu nie jest jednak równoznaczny z proporcjonalnym zwiększeniem realnej swobody finansowej: należy go interpretować z uwzględnieniem inflacji, zmian systemu dochodów samorządowych, transferów zewnętrznych, kosztów realizacji zadań oraz malejącej liczby mieszkańców. Rok 2024 wyróżniał się wysokim poziomem wydatków majątkowych i inwestycyjnych, które osiągnęły 22,7 mln zł, tj. 22,4% wydatków ogółem.

7.1 Dochody budżetu gminy

Dochody ogółem Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce wyniosły w 2024 r. 96 297 521 zł, wobec 48 920 154 zł w 2014 r., co oznacza nominalny wzrost o 96,8%. W 2024 r. dochody majątkowe osiągnęły 15 732 057 zł i stanowiły 16,3% dochodów ogółem. W ich ramach dochody ze sprzedaży majątku wyniosły 1 999 261 zł. Uzupełnione dane pokazują ponadto, że w 2019 r. dochody ogółem wynosiły 70 254 378 zł, a dochody majątkowe 4 367 409 zł.

Znaczącym składnikiem dochodów pozostawała subwencja ogólna. Jej wartość zwiększyła się z 14 164 205 zł w 2014 r. do 28 780 043 zł w 2024 r. W ostatnim roku analizowanego okresu największe znaczenie miały część wyrównawcza — 14 618 197 zł — oraz część oświatowa — 12 357 976 zł; po raz pierwszy wykazano również część rozwojową w wysokości 789 572 zł. Dochody związane z finansowaniem i współfinansowaniem programów oraz projektów unijnych były natomiast silnie zmienne: wynosiły 3 003 384 zł w 2018 r., 2 173 975 zł w 2019 r., 1 762 318 zł w 2021 r. i 437 021 zł w 2024 r. Potwierdza to, że środki projektowe mają duże znaczenie inwestycyjne, lecz nie tworzą stabilnej, powtarzalnej podstawy dochodowej.

Pomimo nominalnego wzrostu dochodów Boguszków-Gorce nadal funkcjonują przy relatywnie słabej lokalnej bazie podatkowej. Z danych pomocniczych przekazanych przez gminę wynika, że wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca pozostawał w latach 2022–2024 wyraźnie niższy od średniej krajowej. Z perspektywy strategicznej uzasadnia to ostrożne planowanie wydatków bieżących, selekcję inwestycji oraz konsekwentne wzmacnianie dochodów własnych poprzez poprawę atrakcyjności osiedleńczej, aktywizację zasobu komunalnego, rozwój przedsiębiorczości i funkcji turystyczno-rekreacyjnych. Jednocześnie większe inwestycje nadal będą wymagały wysokiej sprawności projektowej i skutecznego pozyskiwania finansowania zewnętrznego.

Tabela 51. Dochody majątkowe w Boguszkowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody majątkowe	2 003 816,36	2 489 915,99	1 640 341,86	1 055 677,63	4 060 528,59	4 367 409,15	9 494 678,49	8 009 413,03	7 907 603,39	6 662 727,11	15 732 057,24
w tym dochody ze sprzedaży majątku	565 663,06	775 007,33	1 028 100,27	1 025 163,61	1 326 203,14	814 776,04	1 874 110,69	1 762 047,94	1 986 770,48	3 154 243,65	1 999 261,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Boguszkowie-Gorcach.

Tabela 52. Dochody na 1 mieszkańca w Boguszkowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł
Dochody ogółem	3 030,24	3 252,83	3 721,97	3 899,13	4 217,66	b.d.	5 270,4	5 604,14	6 057	5 275,02	6 815,64
Dochody własne	1 518,45	1 669,25	1 749,67	1 794,62	1 877,82	b.d.	2 521,97	2 251,14	2 636,46	2 486,22	3 156,28
Dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	517,74	582,4	602,02	640,78	712,15	b.d.	770,76	860,02	927,01	654,03	998,01

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	4,6	3,29	3,17	4,52	6,49	b.d.	7,32	8,29	9,76	16,09	16,05
Dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	252,17	275,1	296,28	298,94	289,32	b.d.	330,47	364,19	373,24	399,45	450,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 53. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	3 030,24	3 252,83	3 721,97	3 899,13	4 217,66	b.d.	5 270,4	5 604,14	6 057	5 275,02	6 815,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 54. Dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych na 1 mieszkańca w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Udziały w PIT na 1 mieszkańca	517,74	582,4	602,02	640,78	712,15	b.d.	770,76	860,02	927,01	654,03	998,01

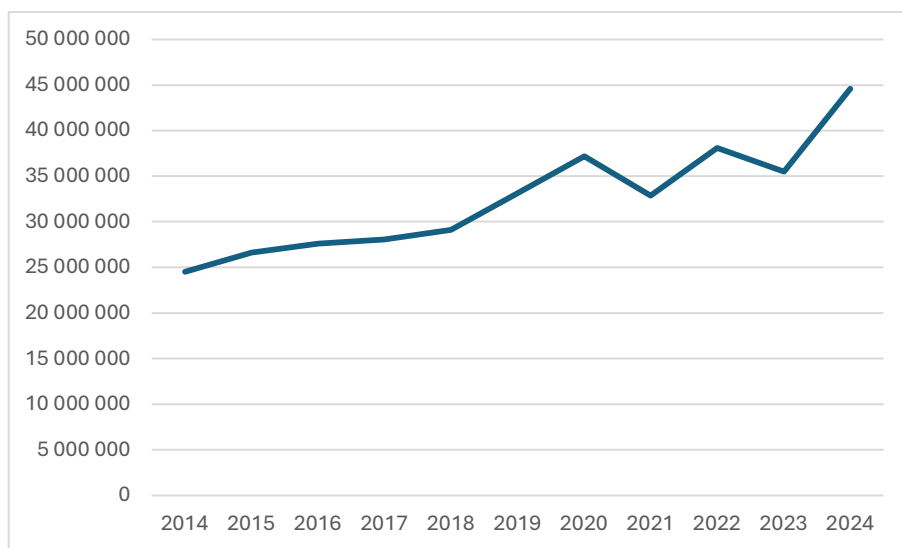
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 55. Dochody ogółem w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody ogółem	48 920 154,16	51 872 864,87	58 695 445,34	60 982 394,82	65 390 627,25	70 254 378,14	77 845 784,48	81 845 605,18	87 553 618,13	75 285 051,49	96 297 521,00

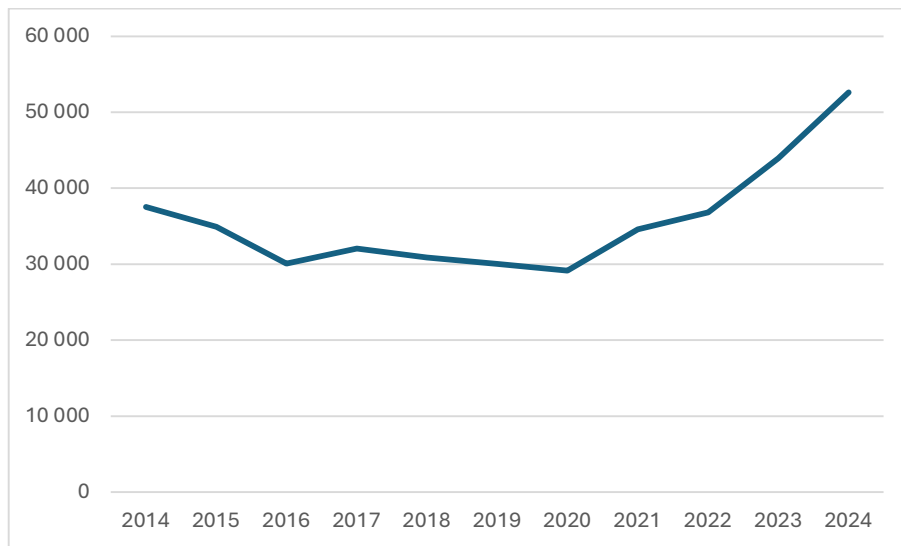
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Boguszowie-Gorcach.

Rycina 33. Dochody własne w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

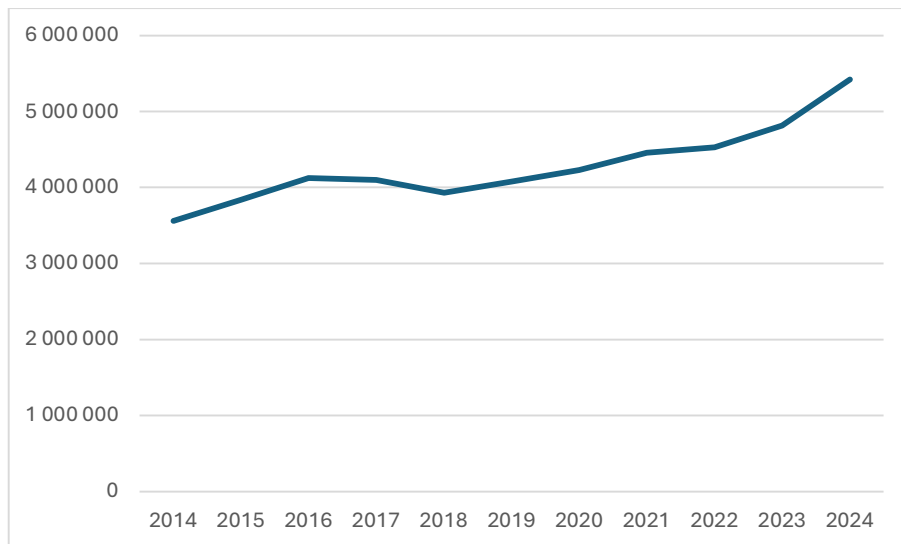
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 34. Dochody podatkowe - podatek rolny w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

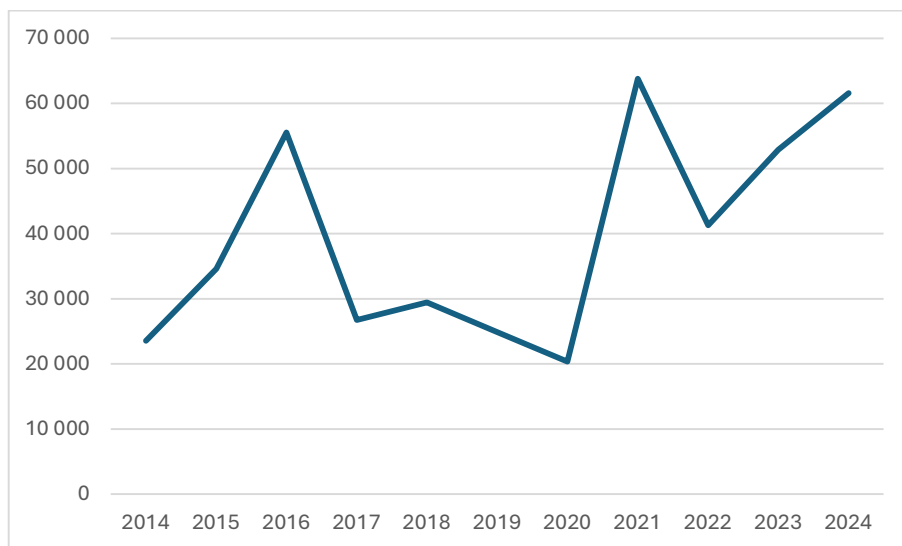
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 35. Dochody podatkowe - podatek od nieruchomości w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

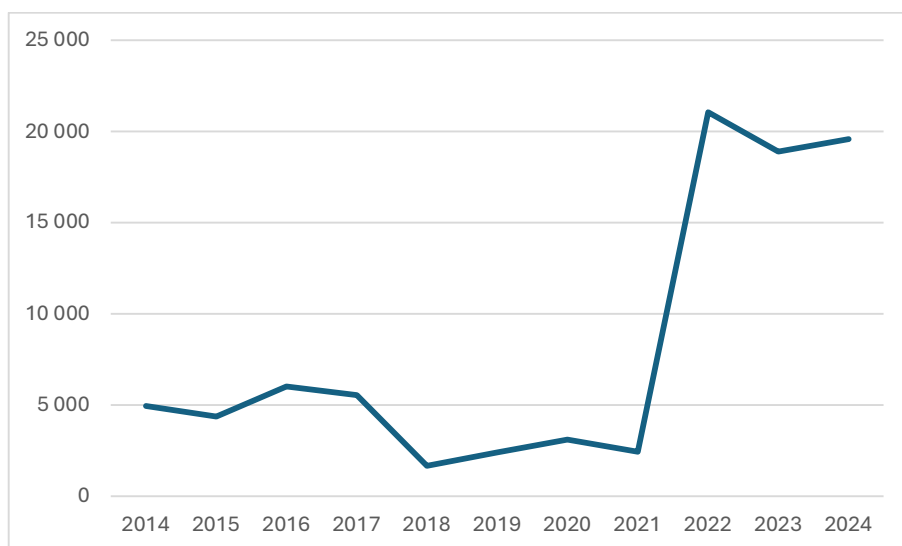
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 36. Dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

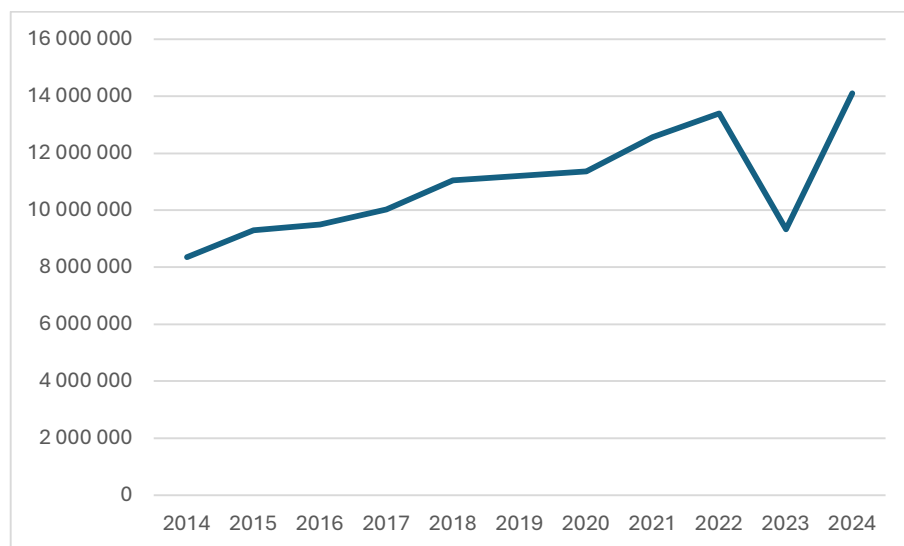
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 37. Dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 38. Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 56. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł
Dochody razem	1 175 400	1 016 459	63 598	400 642	3 003 384	2 173 975	209 820	1 762 318	1 433 186	858 305	437 021
Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych	0	0	34 380	0	0	0	0	0	0	0	0
Środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych	22 817	0	3 119	22 746	35 968	176 390	17 400	183 016	63 669	0	41 211

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
i Funduszu Spójności UE											
Płatności w zakresie budżetu środków europejskich oraz wypłaty dokonywane przez Polski Fundusz Rozwoju S.A. na realizację Krajowego Planu Odbudowy	1 152 583	1 016 459	26 099	377 896	2 967 416	1 997 585	192 420	1 579 302	1 369 517	858 305	395 810

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Boguszowie-Gorcach.

Tabela 57. Subwencja ogólna w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł
Razem	14 164 205	14 335 496	14 557 575	14 453 010	14 861 087	16 345 365	17 250 915	19 949 877	19 971 529	25 796 546	28 780 043
Część oświatowa	6 601 580	6 747 887	6 416 663	6 476 546	6 486 727	7 185 785	7 103 413	7 189 699	7 734 342	8 890 050	12 357 976
Uzupełnienie subwencji ogółem	97 470	134 234	60 859	186 396	294 311	347 827	366 567	2 558 191	1 000 000	4 020 113	910 124
Część wyrównawcza	6 979 868	7 074 731	7 771 797	7 514 106	7 812 273	8 549 622	9 557 924	10 017 348	11 107 014	12 770 910	14 618 197
Część równoważąca	485 287	378 644	308 256	275 962	267 776	262 131	223 011	184 639	130 173	115 473	104 174
Część rekompensująca	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Część rozwojo wa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	789 572

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Boguszowie-Gorcach.

7.2 Wydatki budżetu gminy

Wydatki budżetu Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce wyniosły w 2024 r. 101 279 107 zł. Wydatki majątkowe — w całości wykazane jako inwestycyjne — osiągnęły 22 668 544 zł, tj. 22,4% wydatków ogółem, natomiast wydatki bieżące 78 610 563 zł, tj. 77,6%. Uzupełnione dane za 2019 r. wskazują na wydatki ogółem w wysokości 67 481 886 zł oraz wydatki majątkowe i inwestycyjne na poziomie 5 432 942 zł. Pełny szereg potwierdza dużą zmienność rocznego wysiłku inwestycyjnego: jego udział w wydatkach ogółem wynosił 4,2% w 2021 r., 16,6% w 2023 r. i 22,4% w 2024 r.

W 2024 r. największe wartości wśród analizowanych działów klasyfikacji budżetowej odnotowano w transporcie i łączności — 19 132 673 zł — oraz w oświacie i wychowaniu — 19 029 849 zł. Istotne były także wydatki w działach: rodzina — 12 867 504 zł, gospodarka komunalna i ochrona środowiska — 10 702 828 zł, pomoc społeczna — 9 626 265 zł, administracja publiczna — 9 591 652 zł, gospodarka mieszkaniowa — 8 746 650 zł oraz kultura fizyczna — 6 399 991 zł. Struktura ta pokazuje równoczesne obciążenie budżetu kosztami podstawowych usług publicznych, utrzymania miasta i inwestycji infrastrukturalnych.

Z perspektywy strategicznej szczególne znaczenie powinny mieć przedsięwzięcia wielofunkcyjne: poprawiające jakość życia i bezpieczeństwo, ograniczające przyszłe koszty eksploatacyjne, wzmacniające atrakcyjność osiedleńczą oraz wykorzystujące potencjał gospodarki czasu wolnego. W warunkach rosnących wydatków bieżących każda większa inwestycja powinna być oceniana nie tylko przez pryzmat kosztu realizacji i dostępności dotacji, lecz także kosztów utrzymania, zapotrzebowania mieszkańców, trwałości efektów i odporności finansowej gminy.

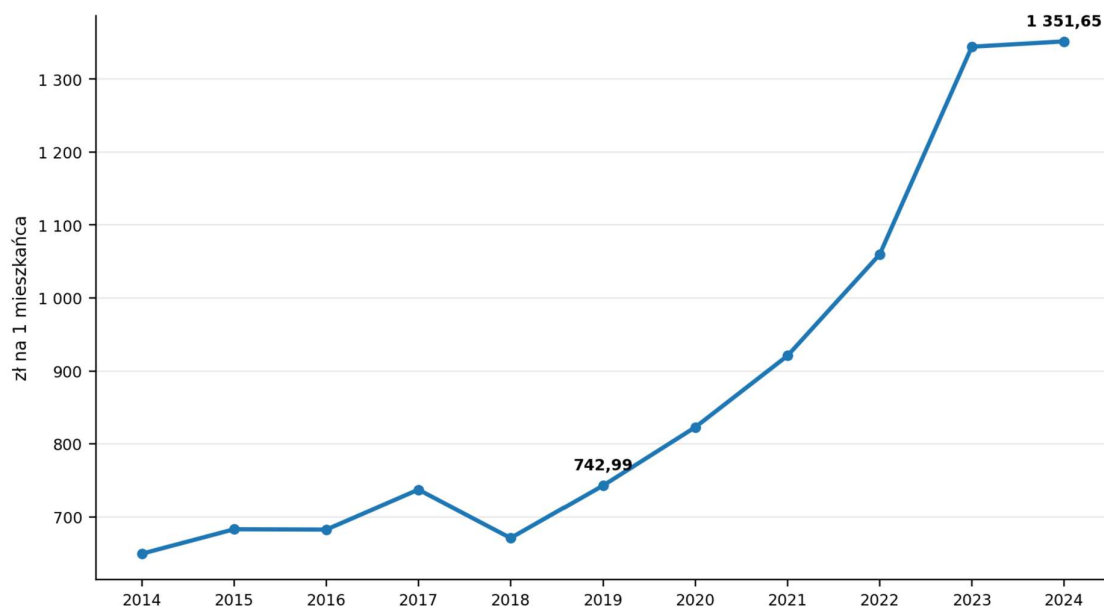
Tabela 58. Wydatki na 1 mieszkańca w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł	Zł
Ogółem	2 917,33	3 065,36	3 583,54	4 252,94	4 349,95	b.d.	4 937,09	4 971,25	5 998,15	5 807,46	7 168,17
w Dziale 801- Oświata i wychowanie	645,94	679,64	680,91	733,79	668,35	b.d.	818,84	916,51	1 051,9	1 334,39	1 346,86
w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	96,46	115,43	130,68	296,98	178,63	b.d.	181,99	132,44	125,1	127,45	154,77

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
wydatki w rozdziale 90005 Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	0	0	5,51	258,08	300,42	b.d.	26,2	26,1	63,1	64,83	109,84
wydatki majątkowe ogółem	241,33	290,25	268,21	681,7	642,04	b.d.	424,55	208,6	574,3	963,85	1 604,4
wydatki inwestycyjne	241,33	290,25	268,21	681,7	642,04	b.d.	424,55	208,6	574,3	963,85	1 604,4

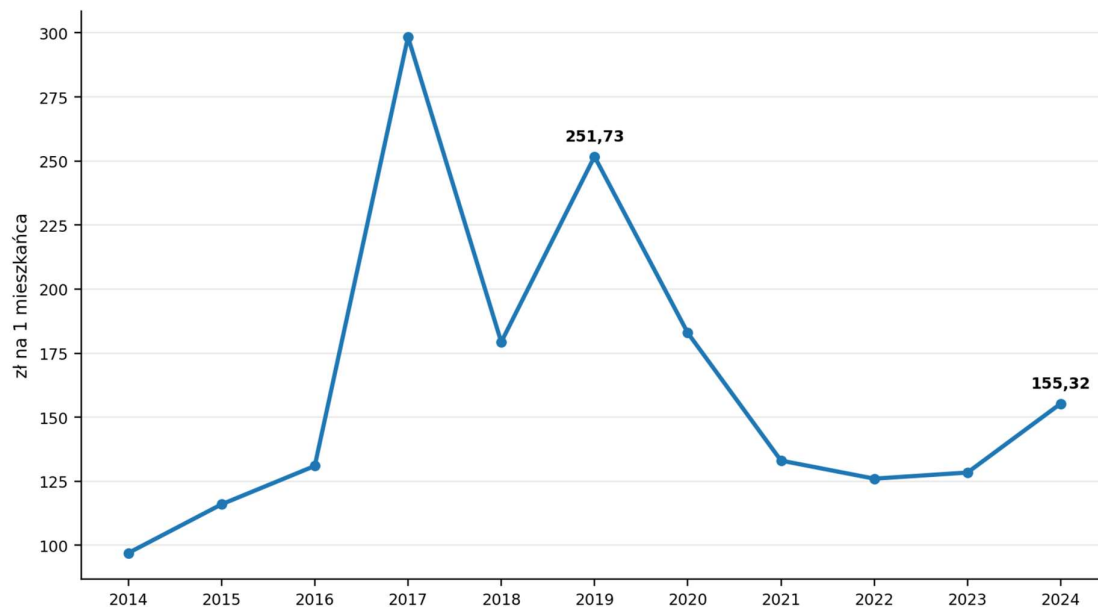
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 39. Wydatki na 1 mieszkańca w Dziale 801- Oświata i wychowanie w latach 2014–2024

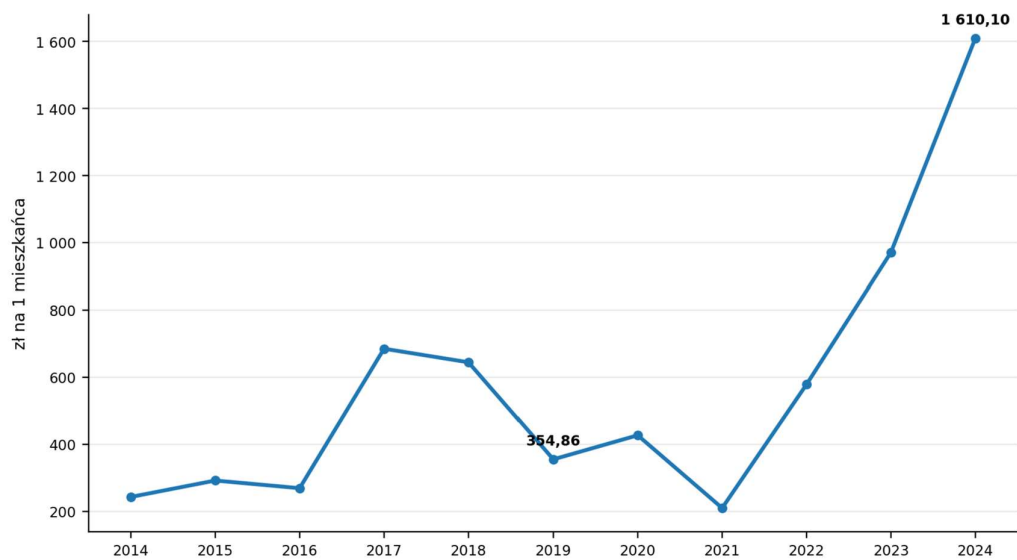
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 40. Wydatki na 1 mieszkańca w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 41. Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 42. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miejski w Boguszowie-Gorcach.

Tabela 59. Wydatki według wybranych działów klasyfikacji budżetowej w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł
Ogółem	47 097 370	48 883 242	56 512 378	66 515 995	67 441 586	67 481 886	72 805 372	72 600 363	86 703 191	82 884 066	101 279 107
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	8 303	7 905	9 288	10 403	14 437	15 894	15 591	14 196	14 199	24 388	22 965
Dział 020 - Leśnictwo	19 064	35 743	83 261	62 093	82 298	93 241	100 659	102 771	364	1 672	13 111
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0	0	0	0	0	0	0	0	0	553 182	0
Dział 500 - Handel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dział 600 - Transport i łączność	2 566 391	1 972 857	2 299 235	1 520 245	2 155 605	2 324 007	2 509 441	1 065 608	2 725 368	6 461 546	19 132 673
Dział 630 - Turystyka	609 616	923 422	583 060	442 185	4 004	19 900	22 377	708 996	1 504 457	1 374 873	373 280
Dział 700 - Gospodarka	7 692 144	8 231 583	9 164 632	9 163 603	10 117 893	8 438 356	8 765 949	8 641 756	8 469 071	8 931 506	8 746 650

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
mieszkanio wa											
Dział 710 - Działalność usługowa	562 551	431 060	796 913	556 425	399 050	255 057	414 146	244 394	261 776	261 486	252 989
Dział 750 - Administra cja publiczna	3 461 760	4 003 443	3 669 791	5 243 462	6 537 558	5 835 697	6 181 820	6 851 990	8 617 294	9 165 095	9 591 652
Dział 751 - Urzędy naczelných organów władzy państwowe j, kontroli i ochrony prawa oraz sądownict wa	99 491	94 647	10 236	3 188	129 725	95 919	83 405	42 547	2 682	86 380	251 513
Dział 752 - Obrona narodowa	300	300	300	300	300	300	299	0	0	0	0
Dział 754 - Bezpieczeń stwo publiczne i ochrona przeciwpoż arowa	416 731	784 627	525 053	441 107	490 794	816 312	1 161 538	799 306	528 845	585 251	394 790
Dział 757 - Obsługa długu publiczneg o	310 485	184 530	122 925	215 339	319 085	320 448	295 018	119 403	199 205	372 915	954 092
Dział 801 - Oświata i wychowani e	10 428 051	10 838 224	10 738 011	11 476 536	10 362 082	11 375 252	12 075 416	13 384 777	15 205 270	19 044 382	19 029 849
Dział 851 - Ochrona zdrowia	304 231	288 196	305 446	268 716	261 979	272 568	267 160	339 684	328 804	375 669	495 042
Dział 852 - Pomoc społeczna	10 500 419	10 809 675	17 722 901	5 504 779	5 488 915	5 854 112	6 243 911	6 591 672	8 719 950	7 808 895	9 626 265
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0	0	0	0	0	0	0	0	9 131 545	160 038	44 246
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowaw cza	635 089	478 777	470 445	358 759	345 574	394 226	364 179	359 100	168 946	149 166	146 441
Dział 855 - Rodzina	-	-	-	14 752 028	14 805 720	17 530 830	22 487 576	21 282 598	15 816 176	11 383 397	12 867 504
Dział 900 - Gospodark a komunalna i ochrona środowiska	5 395 954	4 953 056	5 424 700	9 085 083	10 113 652	7 004 728	6 425 303	6 927 321	9 512 502	9 256 260	10 702 828
Dział 921 - Kultura i	1 557 238	1 840 823	2 060 787	4 644 732	2 769 495	3 854 055	2 683 878	1 934 172	1 808 279	1 818 992	2 186 804

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ochrona dziedzictwa narodowego											
Dział 926 - Kultura fizyczna	2 529 550	3 003 535	2 525 395	2 767 013	3 043 421	2 980 985	2 707 705	3 190 073	3 672 958	5 038 182	6 399 991

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miejski w Boguszowie-Gorcach; wartości zaokrąglono do pełnych złotych.

Tabela 60. Wydatki z budżetu w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł	w zł
Ogółem	47 097 370	48 883 242	56 512 378	66 515 995	67 441 586	67 481 886	72 805 372	72 600 363	86 703 191	82 884 066	101 279 107
Wydatki majątkowe ogółem	3 896 097	4 628 683	4 229 657	10 661 758	9 954 250	5 432 942	6 260 845	3 046 375	8 301 481	13 756 065	22 668 544
Wydatki majątkowe inwestycyjne	3 896 097	4 628 683	4 229 657	10 661 758	9 954 250	5 432 942	6 260 845	3 046 375	8 301 481	13 756 065	22 668 544
Wydatki bieżące ogółem	43 201 273	44 254 559	52 282 721	55 854 237	57 487 336	62 048 943	66 544 527	69 553 988	78 401 711	69 128 001	78 610 563
Wydatki bieżące na wynagrodzenia	10 373 748	10 475 245	10 861 628	11 284 424	12 102 402	13 337 213	14 198 790	15 915 000	17 804 582	19 628 693	23 578 048
Wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	1 898 904	1 887 164	1 981 937	2 004 670	2 148 893	2 360 264	2 491 216	2 915 816	3 189 576	3 487 701	4 069 057
Wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	17 355 902	18 000 526	18 736 328	20 287 842	20 937 038	20 731 256	21 938 303	22 761 316	25 104 197	27 423 800	28 521 242
Dotacje ogółem	1 889 406	2 070 241	2 100 734	2 082 846	2 026 699	1 998 728	2 075 494	2 290 386	2 668 285	2 804 071	3 138 606
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	8 969 864	9 050 890	15 704 341	17 534 784	17 216 416	19 826 482	22 722 565	22 377 899	26 298 145	12 059 625	14 216 550
Wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	31 902 162	32 948 898	34 354 722	36 021 268	38 012 917	39 903 285	41 470 602	44 766 300	49 236 076	53 881 574	60 301 315
Wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego)	310 485	184 530	122 925	215 339	319 085	320 448	275 866	119 403	199 205	382 731	954 092

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
o bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)											
Dotacje dla samorządowych zakładów budżetowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miejski w Boguszwie-Gorcach; wartości zaokrąglono do pełnych złotych

Nota metodologiczna: Różnice w wartościach obsługi długu między tabelami 59 i 60 wynikają z odmiennego ujęcia danych: tabela 59 przedstawia wydatki według działów klasyfikacji budżetowej, natomiast tabela 60 – według rodzajów wydatków. W 2020 r. dział 757 obejmował także odsetki karne i ustawowe związane z nieterminową płatnością obligacji, natomiast w 2023 r. pozycja tabeli 60 obejmuje dodatkowo wydatki z rozdziału 75814 związane z obsługą przejętych długów spadkowych; obie wartości są prawidłowe w ramach zastosowanych ujęć klasyfikacyjnych.

8. Administracja samorządowa

Sprawność administracji samorządowej ma w Boguszwie-Gorcach znaczenie szczególne, ponieważ miasto działa w warunkach jednoczesnej presji demograficznej, kosztowej i inwestycyjnej. O jakości zarządzania decyduje tu nie tylko liczba realizowanych zadań, ale przede wszystkim zdolność do ich hierarchizacji, łączenia w projekty wielofunkcyjne oraz utrzymywania spójności pomiędzy rewitalizacją, polityką mieszkaniową, transportem, środowiskiem i usługami społecznymi.

W warunkach miasta tej skali administracja powinna tworzyć mechanizmy współpracy: z Wałbrzychem, gminami sąsiednimi, powiatem, instytucjami regionalnymi, operatorami infrastruktury, organizacjami społecznymi i mieszkańcami. To właśnie zdolność do partnerstw, pozyskiwania środków zewnętrznych i koncentracji na projektach o najwyższej wartości społecznej będzie decydować o skuteczności wdrażania strategii.

Tabela 61. Radni według wybranych grup zawodów w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Specjaliści	6	6	6	6	2	2	2	2	3	3	3	3
Pracownicy biurowi	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	3	3
Pracownicy usług i sprzedawcy	3	3	3	3	8	8	9	9	9	9	6	6
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 62. Radni według płci w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Mężczyźni	9	9	9	9	12	12	12	12	12	13	7	7
Kobiety	6	6	6	6	3	3	3	3	3	2	8	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 63. Radni według poziomu wykształcenia w Boguszwie-Gorcach w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Wyższe	7	7	7	7	4	4	4	4	4	4	8	8
Policealne	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
Średnie	6	6	6	6	8	8	8	8	8	8	6	6
Zasadnicze zawodowe	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9. Środowisko naturalne i uwarunkowania fizyczne

Środowisko naturalne jest jednym z kluczowych zasobów rozwojowych Boguszwowa-Gorc. Górskie położenie, lasy, krajobraz, ciekі wodne, tereny otwarte i uwarunkowania klimatyczne współtworzą atrakcyjność mieszkaniową i rekreacyjną miasta. Jednocześnie są źródłem ograniczeń i ryzyk: większych kosztów utrzymania infrastruktury, wrażliwości na zjawiska pogodowe, potrzeby ochrony stoków i dolin oraz konieczności odpowiedzialnego prowadzenia ruchu turystycznego.

Polityka środowiskowa w Boguszwie-Gorcach nie powinna być dodatkiem do polityki rozwoju, lecz jednym z jej filarów. Jakość powietrza, wody, zieleni, gospodarki odpadami, przestrzeni publicznych i efektywności energetycznej bezpośrednio wpływa na zdrowie mieszkańców, wizerunek miasta, atrakcyjność turystyczną i koszty funkcjonowania gospodarstw domowych.

9.1 Zaopatrzenie w wodę

Dane wskazują na bardzo wysoki odsetek korzystających z wodociągu - 98,6% w 2024 r. Jest to istotny atut infrastrukturalny. W mieście górskim niezawodność zaopatrzenia w wodę, ograniczanie strat, monitoring sieci oraz jakość wody mają szczególne znaczenie ze względu na ukształtowanie terenu i potencjalne koszty awarii.

W kolejnych latach polityka wodna powinna obejmować nie tylko utrzymanie dostępu do wodociągu, lecz także racjonalizację zużycia, modernizację infrastruktury, retencję, edukację mieszkańców i powiązanie z adaptacją do zmian klimatu. Woda będzie coraz ważniejszym czynnikiem bezpieczeństwa komunalnego i środowiskowego.

Tabela 64. Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25,6	26,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 65. Odsetek korzystających z wodociągu w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Boguszów-Gorce	98,5	98,5	98,6	98,6	98,4	98,4	98,6	98,6	98,6	98,6	98,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 66. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w Boguszowie-Gorcach w latach 2019 - 2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³
Ogółem	219,1	213,8	221,8	228,6	266,1	259,8
Eksploracja sieci wodociągowej	219,1	213,8	221,8	228,6	266,1	259,8
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku ogółem na 1 km ² powierzchni	8,1	7,9	8,2	8,5	9,9	9,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

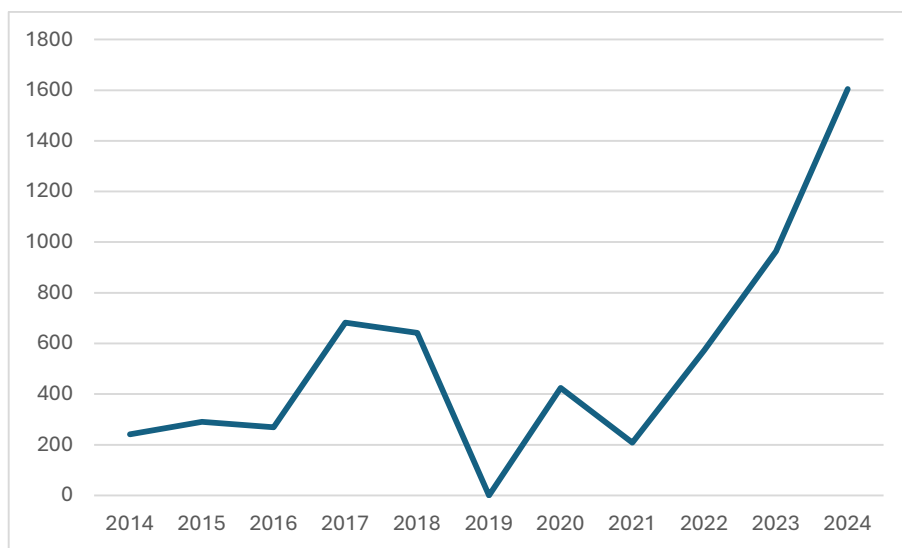
Tabela 67. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³
Ogółem	458,8	426,5	428,3	413	418,4	409,4	412,4	397,8	397	384,9	386,8
Eksploracja sieci	458,8	426,5	428,3	413	418,4	409,4	412,4	397,8	397	384,9	386,8

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
wodociąg owej											
Eksploata cja sieci wodociąg owej – gospodars twa domowe	434,1	404,4	404,7	384,7	391,9	384,9	388,7	372,7	370,9	357,8	362

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 43. Zużycie wody na 1 mieszkańca w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

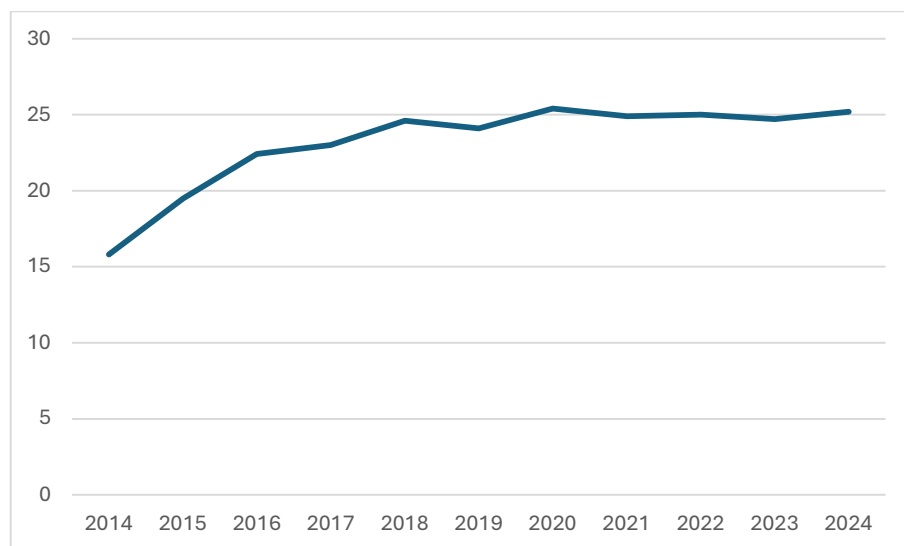
Gospodarka ściekowa w Boguszowie-Gorcach wymaga stałego monitorowania ze względu na górski charakter miasta, przebieg cieków oraz historycznie kształtowaną zabudowę. W terenie o znacznych różnicach wysokościowych niedobory lub awarie infrastruktury kanalizacyjnej mogą mieć szybkie skutki środowiskowe. Dlatego inwestycje kanalizacyjne powinny być ściśle powiązane z rewitalizacją, remontami zasobu mieszkaniowego i ochroną wód. W strategicznym ujęciu rozwój gospodarki ściekowej powinien być traktowany jako element porządkowania całej tkanki miejskiej. Oznacza to potrzebę łączenia inwestycji kanalizacyjnych z rewitalizacją, remontami budynków, ograniczaniem nieszczelności systemu oraz poprawą odporności miasta na intensywne opady i spływ powierzchniowy. W warunkach górskich jakość infrastruktury ściekowej ma znaczenie nie tylko komunalne, ale również środowiskowe i wizerunkowe.

Tabela 68. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³	dam ³
Ogółem	255	311	354	359	381	371	375	364	362	352	356
Ogółem na 1 km ² powierzchni	9,4	11,5	13,1	13,3	14,1	13,7	13,9	13,5	13,4	13	13,2
Oczyszczane razem	255	311	354	359	381	371	375	364	362	352	356
Oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	255	311	354	359	381	371	375	364	362	352	356

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 44. Ścieki przemysłowe i komunalne na 1 mieszkańca w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9.3 Gospodarowanie odpadami komunalnymi

Masa odpadów komunalnych wytwarzanych przez jednego mieszkańca wzrosła z 330,73 kg w 2019 r. do 369,7 kg w 2025 r., przy czym najwyższą wartość odnotowano w 2024 r. (455,3 kg). Masa odpadów ogółem zwiększyła się z 5 082,63 t w 2019 r. do 5 178,92 t w 2025 r., również osiągając przejściowe maksimum w 2024 r. (6 432,27 t). Oznacza to, że system gospodarki odpadami podlega istotnym wahaniom i wymaga

stałego monitorowania zarówno w wymiarze kosztowym, jak i organizacyjnym. Z perspektywy strategicznej istotne jest nie tylko ograniczanie ilości odpadów, ale także poprawa segregacji, stabilizacja systemu odbioru oraz wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców.

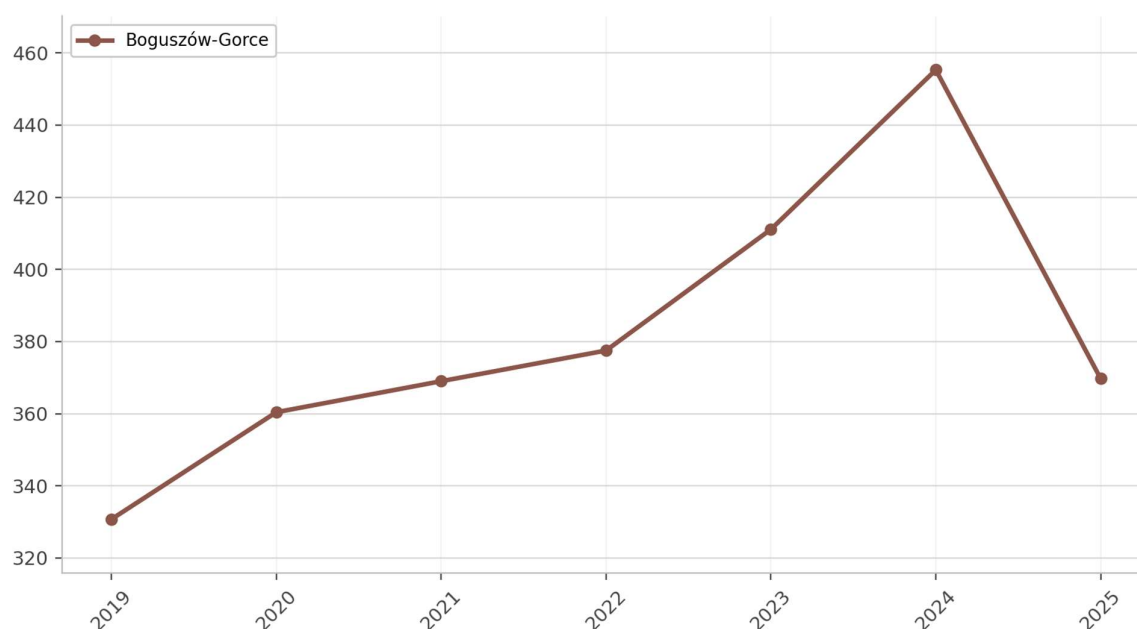
W Strategii powinno się zakładać działania na rzecz ograniczania ilości odpadów, poprawy segregacji, edukacji ekologicznej, przeciwdziałania dzikim wysypiskom, dobrej dostępności pojemników i wzmacniania odpowiedzialności mieszkańców. W mieście o ambicjach rekreacyjno-turystycznych czystość i estetyka mają również znaczenie wizerunkowe.

Tabela 69. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w latach 2019-2025

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg
Boguszów-Gorce	330,73	360,4	369	377,5	411,1	455,3	369,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 45. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w latach 2019-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 70. Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku w latach 2019-2025

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
T	t	t	T	t	t	t	t	t	t
Boguszów-Gorce	5 140,55	4 994,99	5 082,63	5 314,7	5 387,01	5 456,32	5 867,45	6 432,27	5 178,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 71. Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku w Boguszowie-Gorcach w latach 2019-2025

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ogółem	5 140,55	4 994,99	5 082,63	5 314,7	5 387,01	5 456,32	5 867,45	6 432,27	5 178,92
Z gospodarstw domowych	4 331,93	4 296,69	4 442,56	4 778,93	4 874,58	5 026,72	5 417,65	6 196,7	4 965,82
Z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	808,62	698,3	640,07	535,77	512,43	429,6	449,8	235,57	213,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 72. Liczba koszy na śmieci przypadająca na 100 mieszkańców w latach 2020 – 2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Boguszów-Gorce	0,43	0,43	0,44	0,78	0,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9.4 Utrzymanie czystości i porządku terenów gminy

Utrzymanie czystości i porządku jest w Boguszowie-Gorcach szczególnie ważne ze względu na rozproszoną strukturę miasta, funkcje rekreacyjne i górski krajobraz. Jakość przestrzeni publicznych wpływa na poczucie bezpieczeństwa, ocenę władz lokalnych, atrakcyjność turystyczną i skuteczność rewitalizacji. W długiej perspektywie estetyka miasta jest również czynnikiem konkurencji o mieszkańców. W praktyce oznacza to konieczność konsekwentnego łączenia działań porządkowych z rewitalizacją, edukacją mieszkańców, estetyką przestrzeni publicznych i obsługą ruchu rekreacyjnego. W Boguszowie-Gorcach czystość miasta nie jest wyłącznie kwestią komunalną, lecz jednym z warunków budowania lepszego wizerunku, poprawy jakości życia oraz wzmacniania atrakcyjności terenów odwiedzanych przez mieszkańców i gości.

Tabela 73. Powierzchnia gminy objęta utrzymaniem czystości i porządku w Boguszowie-Gorcach w latach 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
%	%	%	%	%
Boguszów-Gorce	1,1	1,1	1,1	1,1

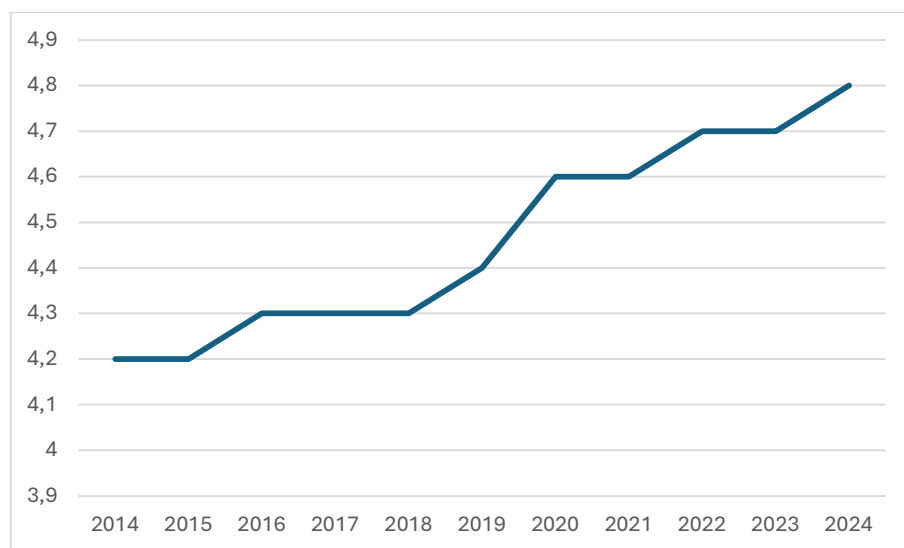
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9.5 Ochrona przyrody leżąca w gestii gminy

Tereny zieleni, grunty leśne, pomniki przyrody i nasadzenia są zasobem nie tylko środowiskowym, lecz także społecznym i gospodarczym. W mieście górskim wysoka jakość przyrody stanowi podstawę rekreacji, zdrowia, atrakcyjności osiedleńczej i wizerunku. Dane dotyczące pomników przyrody wskazują stabilny poziom wskaźnika 14,8 na 100 km², natomiast dane o terenach zieleni i nasadzeniach powinny być monitorowane z większą precyzją.

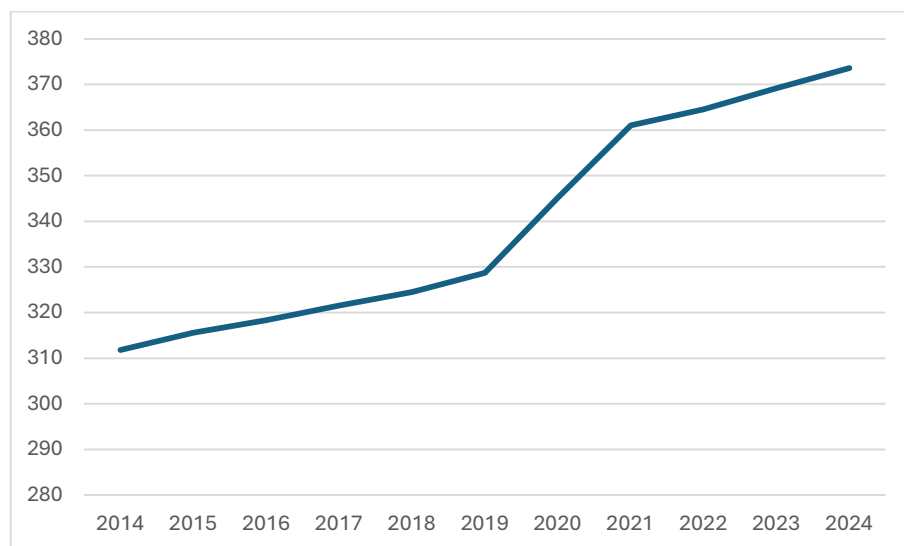
Ochrona przyrody w Boguszowie-Gorcach powinna koncentrować się na zachowaniu krajobrazu, zielonych powiązań, jakości lasów i terenów rekreacyjnych, a także na adaptacji do zmian klimatu. Szczególnie ważne jest takie rozwijanie turystyki i infrastruktury sportowej, aby nie osłabiały walorów, które stanowią podstawę ich atrakcyjności.

Rycina 46. Powierzchnia gminnych terenów zieleni na 1 mieszkańca w Boguszowie-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Rycina 47. Powierzchnia gminnych gruntów leśnych na 1 mieszkańca w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 74. Udział powierzchni gminnych parków spacerowo-wypoczynkowych w łącznej powierzchni terenów zieleni w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Boguszu w-Gorce	25,7	25,7	25,7	25,7	25,7	25,7	25,7	25,7	17,2	17,2	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 75. Udział powierzchni gminnych terenów zieleni w powierzchni w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Boguszu w-Gorce	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 76. Udział powierzchni gminnych gruntów leśnych w powierzchni w Boguszu-Gorcach w latach 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Boguszu w-Gorce	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02	9,31	9,31	9,31	9,31

Tabela 77. Liczba pomników przyrody na 100 km² powierzchni Boguszowa-Gorc w latach 2014–2025

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.
Boguszów-Gorce	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

Tabela 78. Liczba nasadzeń drzew i krzewów w zadrzewieniach oraz terenach zieleni na 1 km² powierzchni Boguszowa-Gorc

	2022	2023	2024
Liczba nasadzeń drzew i krzewów na 1 km ²	2,1	3,7	3,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych BDL GUS.

9.6 Uwarunkowania klimatyczno-środowiskowe i formy ochrony przyrody

Boguszów-Gorce funkcjonuje w środowisku górskim, które jest atrakcyjne krajobrazowo, ale wrażliwe na skutki zmian klimatu. Należy zakładać wzrost znaczenia intensywnych opadów, gwałtownych wpływów powierzchniowych, okresowych susz, silnego wiatru, obciążeń zimowych i presji na infrastrukturę. W strategii formy ochrony przyrody i krajobrazu powinny być powiązane z planowaniem przestrzennym, retencją, gospodarką wodną, zielenią miejską i ograniczaniem chaotycznej zabudowy.

Środowisko i krajobraz są w Boguszowie-Gorcach jednocześnie zasobem rozwojowym i układem realnych uwarunkowań dla inwestowania. Dobra jakość krajobrazu i przyrody wzmacnia rekreację, zdrowie mieszkańców, atrakcyjność osiedleńczą i markę miasta, ale wymaga zarazem ostrożnego prowadzenia polityki przestrzennej. Z punktu widzenia strategii kluczowe jest nie przeciwstawianie rozwoju ochronie, lecz takie formułowanie kierunków działań, aby rozwój miasta odbywał się z poszanowaniem wartości środowiskowych i bez tworzenia zbędnych konfliktów przestrzennych. W granicach miasta występują części Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich i jego otuliny oraz obszarów Natura 2000: Góry Kamienne (PLH020038) i Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie (PLB020010). Przy ustalaniu lokalizacji i skali przedsięwzięć należy uwzględniać aktualne granice obszarów chronionych, właściwe zakazy i cele ochrony oraz ustalenia obowiązujących dokumentów ochronnych. Otulina nie jest odrębną formą ochrony przyrody, a samo położenie w obszarze Natura 2000 nie oznacza ogólnego zakazu inwestowania; rozstrzygające są przepisy i wpływ przedsięwzięcia na cele ochrony.

Pogórniczy charakter Boguszowa-Gorc wymaga uwzględniania lokalnych uwarunkowań związanych z dawną eksploatacją i zagospodarowaniem terenów przemysłowych. Przed realizacją nowych inwestycji na takich terenach należy, stosownie do ich położenia i historii użytkowania, rozpoznać warunki geologiczno-górnice

i gruntowo-wodne oraz ewentualne zanieczyszczenia; nie oznacza to uznania całego miasta za obszar jednakowego zagrożenia.

9.7 Uwarunkowania wodne, gospodarka wodna i ryzyka klimatyczne

Gospodarka wodna w Boguszwie-Gorcach powinna obejmować zarówno zaopatrzenie w wodę i ścieki, jak i retencję, odwodnienie, ochronę dolin cieków, przeciwdziałanie podtopieniom oraz adaptację przestrzeni do gwałtownych opadów. W mieście górskim woda szybko przechodzi przez system przestrzenny, dlatego błędy w zagospodarowaniu stoków, uszczelnianiu powierzchni i zaniedbaniach odwodnienia mogą generować koszty w niżej położonych częściach miasta.

Strategia powinna promować rozwiązania błękitno-zielone, renaturyzację małych cieków tam, gdzie jest to możliwe, zwiększanie retencji lokalnej, rozszczelnianie powierzchni, zieleni przyuliczną i ochronę naturalnych obniżen terenu. Działania te mają znaczenie klimatyczne, środowiskowe i ekonomiczne.

Gmina Miejska Boguszków-Gorce znajduje się w obszarze dorzecza Odry, dlatego planowanie jej rozwoju powinno uwzględniać ustalenia aktualnych dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami, w szczególności II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (IIaPGW), aktualnego Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (PZRP) oraz Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS). Dokumenty te powinny stanowić stały punkt odniesienia przy przygotowywaniu i ocenie przedsięwzięć mogących oddziaływać na wody, kształtowaniu polityki przestrzennej, rozwoju infrastruktury komunalnej oraz planowaniu działań adaptacyjnych do zmian klimatu.

Zagrożenie powodziowe należy rozpatrywać dwójako. Pierwszy wymiar ma charakter formalny i wynika z map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego publikowanych w Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Mapy te przedstawiają m.in. obszary zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 10%, 1% i 0,2% oraz potencjalne negatywne konsekwencje powodzi. Drugi wymiar obejmuje lokalne podtopienia, gwałtowny spływ powierzchniowy i przeciążenia systemów odwodnienia podczas intensywnych opadów. W warunkach miejskich i górskich ryzyko takie może występować także poza formalnie wyznaczonymi obszarami zagrożenia powodziowego, dlatego przy lokalizacji nowej zabudowy i infrastruktury konieczne jest analizowanie lokalnych warunków odpływu, przepustowości rowów, przepustów i kanalizacji deszczowej oraz możliwości bezpiecznego retencjonowania wód opadowych.

W polityce rozwoju przestrzennego należy dążyć do ograniczania wzrostu ekspozycji na skutki powodzi i podtopień, utrzymywania drożności cieków oraz urządzeń odwodnieniowych, ochrony terenów zdolnych do retencji i infiltracji, zwiększania udziału powierzchni biologicznie czynnych oraz stosowania błękitno-zielonej infrastruktury. W przypadku przedsięwzięć położonych na obszarach objętych mapami zagrożenia powodziowego lub mogących wpływać na warunki przepływu należy każdorazowo uwzględniać aktualne ograniczenia wynikające z przepisów prawa wodnego oraz wymagane uzgodnienia właściwych organów. Dla konkretnych inwestycji punktem odniesienia powinny być aktualne wersje map i danych Hydroportalu, tak aby Strategia nie utrzymywała informacji, które w kolejnych cyklach planistycznych mogą podlegać aktualizacji.

Znaczenie odporności systemu gospodarowania wodami potwierdzają również doświadczenia z września 2024 r. W związku z intensywnymi opadami oraz sytuacją powodziową uruchomiono dodatkowy nadzór nad wodą przeznaczoną do spożycia; na terenie gminy Boguszków-Gorce pobrano w tym trybie siedem próbek. W

przeprowadzonych badaniach nie stwierdzono pogorszenia jakości wody w związku z sytuacją powodziową. Zdarzenie to nie oznacza samo w sobie, że cały obszar miasta jest formalnie objęty zagrożeniem powodziowym, pokazuje jednak praktyczne znaczenie zapewnienia odporności infrastruktury wodociągowej i komunalnej na ekstremalne zjawiska hydrometeorologiczne.

Suszę należy traktować jako zjawisko wielowymiarowe obejmujące suszę atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Z punktu widzenia gminy miejskiej szczególne znaczenie mają możliwe ograniczenia zasobów wody, obniżenie przepływów w ciekach, pogorszenie warunków dla zieleni i ekosystemów, wzrost zapotrzebowania na wodę w okresach upałów oraz kumulacja skutków suszy z innymi następstwami zmian klimatu. Priorytetem powinno być zatrzymywanie wody w miejscu opadu i spowalnianie odpływu poprzez retencję rozproszoną, powierzchnie przepuszczalne, ogrody deszczowe, niecki i zbiorniki retencyjne, ochronę terenów podmokłych i źródliskowych, a także racjonalizację zużycia wody, ograniczanie strat w sieciach i wykorzystywanie wód opadowych do celów niewymagających jakości wody pitnej, tam gdzie jest to technicznie i prawnie uzasadnione.

II aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry określa cele środowiskowe dla wód oraz zestawy działań służących ich osiągnięciu. Przy przygotowywaniu przedsięwzięć strategicznych należy zatem weryfikować, czy nie powodują one pogorszenia stanu wód i czy pozostają zgodne z celami środowiskowymi oraz działaniami odnoszącymi się do właściwych jednolitych części wód. Identyfikacja jednolitych części wód, ich aktualnych kodów, stanu, celów środowiskowych oraz przypisanych działań powinna być dokonywana według dokumentów obowiązujących na etapie przygotowywania konkretnego przedsięwzięcia.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry wyznacza natomiast kierunki ograniczania potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Ponieważ okres realizacji Strategii będzie wykraczał poza obecny cykl planistyczny gospodarki wodnej, podczas jej wdrażania należy uwzględniać nie tylko dokumenty obowiązujące w dniu jej uchwalenia, lecz również ich kolejne aktualizacje. Analogiczna zasada dotyczy Planu przeciwdziałania skutkom suszy oraz aktualizowanych map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego.

9.8 Jakość powietrza, efektywność energetyczna i transformacja energetyczna zabudowy

Jakość powietrza i efektywność energetyczna są szczególnie ważne dla Boguszowa-Gorc ze względu na zasób mieszkaniowy, górskie ukształtowanie terenu, koszty ogrzewania i ryzyko ubóstwa energetycznego. W mieście o starszej zabudowie modernizacja energetyczna budynków, wymiana nieefektywnych źródeł ciepła, poprawa izolacyjności i rozwój odnawialnych źródeł energii powinny być traktowane jako polityka społeczna, środowiskowa i finansowa jednocześnie. W przypadku Boguszowa-Gorc dobra jakość powietrza i górskie położenie wzmacniają nie tylko komfort życia mieszkańców, ale również potencjał osiedleńczy, rekreacyjny i wizerunkowy miasta. Dlatego polityka ograniczania niskiej emisji, termomodernizacji i modernizacji źródeł ciepła powinna być ujmowana równocześnie jako polityka środowiskowa, zdrowotna i mieszkaniowa. Jest to jeden z tych obszarów, w których korzyści społeczne, ekonomiczne i środowiskowe mogą się wzajemnie wzmacniać.

Transformacja energetyczna powinna koncentrować się na budynkach publicznych, zasobie komunalnym i gospodarstwach domowych najbardziej narażonych na koszty energii. Ważne jest łączenie dotacji,

doradztwa, projektów parasolowych, edukacji mieszkańców i działań rewitalizacyjnych. Poprawa jakości powietrza wzmacnia zdrowie mieszkańców oraz wizerunek miasta jako miejsca aktywnego wypoczynku.

9.9. Zagrożenie powodziowe, susza i gospodarowanie wodami

Gospodarowanie wodami w Gminie Boguszków-Gorce powinno być prowadzone w układzie zlewniowym i łączyć ochronę przed powodzią i podtopieniami, ograniczanie skutków suszy, ochronę zasobów wodnych oraz adaptację przestrzeni zurbanizowanej do zmian klimatu.

Zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego (MZP) i mapami ryzyka powodziowego (MRP), opracowanymi zgodnie z art. 169 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne i podanymi do publicznej wiadomości zgodnie z art. 171 ust. 5 tejże ustawy, na terenie Gminy Boguszków-Gorce występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią wzdłuż doliny rzeki Lesk (prawobrzeżny dopływ Bobru), na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat) oraz na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat). Obszary te są największe w okolicy ulicy Kosynierów. Ponadto zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego, na terenie gminy występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat). Dla pozostałych cieków znajdujących się na terenie gminy nie sporządzono map zagrożenia powodziowego.

Ryzyko powodziowe nie powinno być utożsamiane wyłącznie z obszarami wskazanymi na mapach zagrożenia powodziowego. W skali lokalnej istotne mogą być również gwałtowne spływy powierzchniowe, okresowe przeciążenia systemów odwodnienia, lokalne podtopienia w obniżeniach terenu i dolinach mniejszych cieków oraz erozja związana z intensywnymi opadami. Potwierdzeniem potrzeby podejścia zlewniowego są podejmowane na terenie gminy działania dotyczące kompleksowego zagospodarowania zlewni Potoku Miła–Wspomnienie Górnika oraz zlewni cieku bez nazwy–Kąpielisko Burmistrz pod kątem adaptacji obiektów małej retencji do pełnienia funkcji przeciwpowodziowych.

Przy planowaniu zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji nowej zabudowy oraz przygotowaniu inwestycji należy każdorazowo posługiwać się aktualnymi mapami zagrożenia powodziowego i mapami ryzyka powodziowego oraz informacjami publikowanymi przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Mapy te podlegają cyklicznemu przeglądowi i aktualizacji; w trzecim cyklu planistycznym 2022–2027 Wody Polskie prowadzą ich kolejną aktualizację, w tym uzupełnianie obszarów zagrożenia powodziowego o wskazane we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego nowe obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Dlatego brak oznaczenia określonego lokalnego cieku na aktualnych mapach zagrożenia powodziowego nie powinien być automatycznie interpretowany jako brak ryzyka podtopień lub gwałtownego spływu powierzchniowego.

Ustalenia Strategii nie powinny prowadzić do zwiększania ekspozycji ludzi, mienia i infrastruktury na zagrożenie powodziowe ani do pogarszania warunków odpływu wód w zlewni. Na terenach objętych formalnie wyznaczonym zagrożeniem powodziowym sposób zagospodarowania powinien respektować ograniczenia wynikające z ustawy – Prawo wodne i aktualnych dokumentów planistycznych gospodarki wodnej. W skali całej gminy zasadne jest stosowanie zasady niewzmacniania spływu powierzchniowego oraz nieprzenoszenia ryzyka na tereny położone niżej w zlewni.

Działania gminne powinny pozostawać spójne z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Obowiązujący PZRP został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26

października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. z 2022 r. poz. 2714). Dokumenty i mapy związane z zarządzaniem ryzykiem powodziowym podlegają okresowemu przeglądowi i aktualizacji w cyklach sześcioletnich.

W odniesieniu do Boguszo-Gorc oznacza to potrzebę preferowania rozwiązań ograniczających ryzyko u źródła: ochronę i odtwarzanie retencji naturalnej, zwiększanie retencji krajobrazowej i miejskiej, zapewnianie właściwego funkcjonowania cieków, przepustów i systemów odwodnienia z zachowaniem wymogów ochrony środowiska, ograniczanie nadmiernego uszczelniania powierzchni, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, rozszczelnianie wybranych nawierzchni oraz retencjonowanie i – tam, gdzie pozwalają na to warunki gruntowo-wodne i sanitarne – rozsączanie wód opadowych możliwie blisko miejsca ich wystąpienia. Działania techniczne powinny być poprzedzane analizą skutków w skali zlewni i, gdzie jest to możliwe, łączone z rozwiązaniami wykorzystującymi procesy naturalne.

Równolegle gmina powinna prowadzić politykę ograniczania skutków suszy. Plan przeciwdziałania skutkom suszy stanowi podstawowy dokument planistyczny w tym zakresie, a Prawo wodne wskazuje przeciwdziałanie skutkom suszy jako zadanie realizowane zarówno przez organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego, jak i Wody Polskie. Obowiązujący PPSS został przyjęty w 2021 r.; w okresie opracowywania niniejszej Strategii, od 6 sierpnia 2026 r., prowadzone są konsultacje projektu jego aktualizacji. Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS) na lata 2021–2027, przyjęty na mocy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. a ogłoszony w dniu 3 września 2021 r. (DZ.U. 2021 poz. 1615) określa stopień zagrożenia suszą w zależności od jej typu dla obszaru gminy Boguszo-Gorce jako następujący:

- łączne zagrożenia suszą (rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) – silnie zagrożone suszą,
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa III – silnie zagrożone (w części środkowej i wschodniej) oraz klasa IV – ekstremalnie zagrożone (w części zachodniej),
- zagrożenie suszą hydrologiczną – klasa III – silnie zagrożone,
- zagrożenie suszą rolniczą – klasa I – słabo zagrożone,
- zagrożenie suszą atmosferyczną – klasa IV – ekstremalnie zagrożone.

Konsekwencje wystąpienia zjawiska suszy dla obszaru miejskiego obejmują m.in. ograniczenie dostępności zasobów wodnych, zmniejszenie przepływów w ciekach, pogorszenie warunków funkcjonowania zieleni oraz zwiększenie zapotrzebowania na wodę. Odpowiedź gminy powinna koncentrować się na zatrzymywaniu wody w miejscu opadu, ochronie powierzchni biologicznie czynnych, zwiększaniu retencji rozproszonej, poprawie warunków infiltracji tam, gdzie jest ona bezpieczna, ograniczaniu strat wody, wykorzystywaniu wód opadowych do celów niewymagających jakości wody przeznaczonej do spożycia oraz projektowaniu zieleni i przestrzeni publicznych w sposób zwiększający odporność na okresowe deficyty wody.

Realizacja Strategii powinna być zgodna z aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. Obowiązująca IIaPGW została przyjęta w 2022 r. i obowiązuje od 24 lutego 2023 r. Plany gospodarowania wodami są aktualizowane w cyklach sześcioletnich, natomiast kolejny cykl planistyczny – III aPGW – będzie dotyczył lat 2028–2033. Zgodnie z drugą aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (IIaPGW) gmina Boguszo-Gorce znajduje się w granicach jednolitej części wód powierzchniowych (JCWP) o kodzie RW60000316199 (Bóbr od zb. Bukówka do Kamiennej), oraz trzech jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) o kodach GW6000107 (obejmującej prawie całą gminę) oraz

GW6000108 (fragment wschodniej części gminy) oraz GW6000124 (niewielki fragment południowej części gminy).

Tabela 79. Zestawienie JCWP na obszarze gminy Boguszów-Gorce

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status	Ocena stanu wód	Cele środowiskowe	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
RW60000316199	Bóbr od zb. Bukówka do Kamiennej	silnie zmieniona część wód	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona

Tabela 80. Zestawienie JCWPd na obszarze gminy Boguszów-Gorce

Kod JCWPd	Ocena stanu wód	Cele środowiskowe	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
GW6000107	dobry	dobry stan chemiczny dobry stan ilościowy	niezagrożona
GW6000108	dobry	dobry stan chemiczny dobry stan ilościowy	niezagrożona
GW6000124	słaby	dobry stan chemiczny dobry stan ilościowy	zagrożona ilościowo

W aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami został określony zestaw działań, ukierunkowanych na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych. Przewiduje się w miarę możliwości realizację działań przeznaczonych dla JCWP oraz ewentualnie JCWPd, adekwatnych dla Gminy Boguszów-Gorce, zgodnie z kartami charakterystyk dostępnymi <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Do działań podstawowych zapisanych w IIaPGW, a przewidzianych dla wymienionych wyżej JCWP należą:

- ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa,
- zapewnienie ciągłości biologicznej i morfologicznej rzek i potoków,
- poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków,
- poprawa warunków dla obszarów chronionych,
- realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Każde przedsięwzięcie mogące oddziaływać na wody powinno być przygotowywane w sposób niewywołujący pogorszenia stanu jednolitych części wód i niezagrożający osiągnięciu ustanowionych dla nich celów środowiskowych. W praktyce oznacza to potrzebę ograniczania dopływu zanieczyszczeń ze ścieków oraz

zanieczyszczonych wód opadowych i roztopowych, racjonalnego gospodarowania zasobami, ochrony warunków zasilania wód podziemnych oraz uwzględniania kumulacji oddziaływań przedsięwzięć w obrębie zlewni. Z uwagi na cykliczną aktualizację dokumentów gospodarki wodnej przedsięwzięcia i wskaźniki Strategii powinny być okresowo weryfikowane po przyjęciu aktualizacji PPSS, IIIaPGW oraz kolejnych aktualizacji PZRP.

W wymiarze lokalnym szczególne znaczenie powinny mieć: inwentaryzacja miejsc występowania podtopień i gwałtownego spływu powierzchniowego, analiza przepustowości systemów odwodnienia i przepustów, ochrona i modernizacja obiektów małej retencji, wykorzystywanie terenów zieleni jako elementów systemu retencyjnego, wdrażanie standardów gospodarowania wodami opadowymi dla inwestycji gminnych, monitoring newralgicznych odcinków cieków oraz rozwój procedur ostrzegania i reagowania kryzysowego. Działania te należy integrować z planowaniem przestrzennym, Programem ochrony środowiska, gospodarką komunalną, polityką mieszkaniową i inwestycyjną gminy.

10. Wnioski z diagnozy strategicznej

Z diagnozy wyłania się obraz Boguszuwa-Gorc jako miasta o wyraźnej tożsamości i jednocześnie wysokiej wrażliwości strukturalnej. Jego przewaga nie wynika ze skali, lecz z połączenia kilku cech rzadko występujących łącznie: górskiego położenia, dziedzictwa górniczo-przemysłowego, wieloczęściowej struktury przestrzennej, dobrej dostępności kolejowej oraz rozpoznawalnego zasobu rekreacyjnego w postaci Dzikowca. Oznacza to, że rozwój miasta powinien opierać się na selektywnym wykorzystaniu własnych, autentycznych zasobów, a nie na kopiowaniu modeli rozwojowych sąsiednich miejscowości.

Najsilniejszą barierą rozwojową pozostaje demografia. Boguszuw-Gorce traci mieszkańców, starzeje się i notuje trwały ujemny przyrost naturalny. Procesy te wpływają na rynek pracy, kondycję usług publicznych, organizację edukacji, zapotrzebowanie na opiekę i zdrowie, sytuację mieszkaniową oraz długofalową zdolność miasta do utrzymania aktywnej bazy społecznej i gospodarczej. Właśnie dlatego polityka demograficzna nie powinna być w strategii traktowana wąsko, lecz jako wspólna płaszczyzna dla mieszkalnictwa, usług rodzinnych, zdrowia, edukacji, mobilności i jakości przestrzeni.

Drugim kluczowym obszarem interwencji jest jakość istniejącej tkanki miejskiej. Boguszuw-Gorce nie potrzebuje rozproszonej ekspansji przestrzennej, lecz właściwie przemyślanego, selektywnego uzupełniania oferty mieszkaniowej połączonej z odnową istniejącego zasobu. Oznacza to łączenie modernizacji budynków, poprawy efektywności energetycznej i odnowy przestrzeni publicznych z tworzeniem nowoczesnych lokali komunalnych, społecznych i rynkowych w miejscach dobrze obsłużonych infrastrukturą i transportem. W mieście górskim jakość przestrzeni ma znaczenie nie tylko społeczne, ale również gospodarcze i wizerunkowe. Ważnym warunkiem powodzenia tej ścieżki rozwojowej jest również poszerzenie oferty mieszkaniowej miasta. W przypadku Boguszuwa-Gorc nie chodzi wyłącznie o remonty istniejącej tkanki, lecz także o tworzenie nowoczesnych form zamieszkania, które będą konkurencyjne wobec otoczenia i atrakcyjne dla młodszych gospodarstw domowych. Polityka mieszkaniowa powinna być przy tym powiązana z kosztami życia, jakością usług, mobilnością oraz budowaniem wizerunku miasta jako miejsca, w którym warto osiedlić się na dłużej. W rezultacie optymalna ścieżka rozwoju Boguszuwa-Gorc to zintegrowana odnowa miasta: społeczna, przestrzenna, środowiskowa i gospodarcza. Strategia powinna łączyć przeciwdziałanie skutkom depopulacji z poprawą jakości codziennego życia, wzmacnianiem funkcji rekreacyjno-turystycznej, modernizacją zasobu mieszkaniowego, rozwojem usług społecznych i zdrowotnych oraz prowadzeniem

odpowiedzialnej, partnerskiej polityki samorządowej opartej na danych i koncentracji środków na projektach o najwyższej wartości publicznej. Ścieżka ta nie polega na imitowaniu uzdrowisk ani większych ośrodków miejskich, lecz na konsekwentnym wzmacnianiu autentycznych przewag Boguszuwa-Gorc.

W tej logice szczególnego znaczenia nabiera Dzikowiec – nie tylko jako atrakcja turystyczna, ale jako jeden z nielicznych zasobów zdolnych jednocześnie wzmacniać funkcję rekreacyjną, zdrowotną, sportową, społeczną, gospodarczą i promocyjną miasta. To właśnie jego wielofunkcyjność przesądza o strategicznej wadze tego obszaru. Dzikowiec może integrować mieszkańców, przyciągać odwiedzających, wspierać rozwój usług czasu wolnego i budować pozytywny obraz Boguszuwa-Gorc jako miasta aktywnego, górskiego i autentycznego. Z tego względu rozwój tego obszaru powinien być traktowany nie jako pojedyncze zadanie inwestycyjne, ale jako długofalowy komponent modelu rozwoju miasta.

Równie ważnym, choć słabiej uchwytnym w samych statystykach, wyzwaniem jest budowanie rzeczywistej spójności całego miasta. Boguszuw-Gorce pozostaje organizmem złożonym z historycznie odrębnych części, różniących się funkcją, dostępnością i codziennym doświadczeniem mieszkańców. Oznacza to, że polityka rozwojowa powinna wzmacniać nie tylko odnowę poszczególnych obszarów, lecz także ich wzajemne powiązania: komunikacyjne, społeczne, usługowe i symboliczne. Dopiero wtedy rozwój miasta będzie miał charakter naprawdę zintegrowany. Ważnym warunkiem powodzenia tej ścieżki rozwojowej pozostaje również rozwój lokalnej infrastruktury społecznej. W mieście starzejącym się i wielodzielnicowym szczególnego znaczenia nabierają miejsca integracji seniorów, usługi wsparcia dziennego, dostępność architektoniczna instytucji publicznych oraz rozwiązania wzmacniające aktywność mieszkańców w ich najbliższym otoczeniu. Nie są to kwestie wyłącznie socjalne – wpływają także na aktywność zawodową rodzin, poziom integracji społecznej oraz ogólną jakość życia.

Należy również sformułować istotny wniosek w zakresie przestrzeni na podstawie przeprowadzonych analiz: Boguszuw-Gorce potrzebuje równoczesnej odnowy istniejącej tkanki oraz selektywnego tworzenia nowej oferty komunalnej, społecznej i rynkowej. Sam wzrost liczby mieszkań na 1000 mieszkańców nie świadczy o wystarczającej podaży, ponieważ jest silnie związany z depopulacją. O skuteczności polityki osiedleńczej zdecyduje dostępność lokali odpowiadających współczesnym potrzebom, ich koszt użytkowania, połączenie z usługami i transportem oraz racjonalność infrastrukturalna i środowiskowa lokalizacji. Strategia powinna zatem stanowić podstawę kierunkową dla planu ogólnego, ale szczegółowy zakres terenów mieszkaniowych musi wynikać z analiz sporządzanych w procedurze planistycznej.

11. Analiza SWOT dla Gminy Miejskiej Boguszuw-Gorce

Analiza SWOT stanowi syntetyczne przełożenie diagnozy strategicznej na wnioski projektowe. W przypadku Boguszuwa-Gorc najważniejsze jest zestawienie dwóch porządków: z jednej strony mocnych zasobów rozwojowych, takich jak Dzikowiec, kolej, krajobraz i dziedzictwo górniczo-przemysłowe; z drugiej strony trwałych słabości strukturalnych, przede wszystkim depopulacji, starzenia się mieszkańców, ograniczonej bazy gospodarczej oraz potrzeb modernizacyjnych zasobu mieszkaniowego i przestrzeni publicznych.

SWOT należy odczytywać hierarchicznie. Oznacza to, że najważniejsze czynniki nie są wyłącznie opisem stanu obecnego, lecz wskazują, które elementy powinny determinować sposób projektowania celów, modelu funkcjonalno-przestrzennego, obszarów strategicznej interwencji oraz wskaźników. W Strategii nie chodzi o realizację wszystkich możliwych zadań, lecz o koncentrację na tych działaniach, które jednocześnie odpowiadają na problemy demograficzne, wzmacniają jakość życia i wykorzystują autentyczne przewagi miasta.

Tabela 81. Analiza SWOT dla Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce.

Mocne strony	Słabe strony
S1. Górskie położenie i atrakcyjny krajobraz między Górami Wałbrzyskimi i Kamiennymi, z Dzikowcem jako zasobem ponadlokalnym.	W1. Trwała depopulacja i zaawansowane starzenie się mieszkańców.
S2. Dzikowiec jako rozpoznawalny potencjał sportu, rekreacji, turystyki aktywnej i promocji miasta przez cały rok.	W2. Ujemny przyrost naturalny i szybki spadek liczby urodzeń.
S3. Ponadprzeciętna dostępność kolejowa jak na miasto tej wielkości oraz silne powiązania funkcjonalne z Wałbrzychem.	W3. Ograniczona lokalna baza gospodarcza i duży udział podmiotów o niskiej odporności na wahania koniunktury.
S4. Dziedzictwo górniczo-przemysłowe i wieloczęściowa tożsamość miasta, które mogą budować autentyczną markę miejsca.	W4. Zdegradowane lub wymagające modernizacji zasoby mieszkaniowe, przestrzenie publiczne i część infrastruktury komunalnej.
S5. Istniejąca infrastruktura edukacyjna, kulturalna i sportowa możliwa do lepszej integracji w polityce odnowy miasta	W5. Górski i wielodzielnicowy układ miasta zwiększający koszty obsługi oraz utrudniający wewnętrzną dostępność.
S6. Potencjał osiedleńczy dla osób szukających tańszego, górskiego miejsca życia blisko większego ośrodka miejskiego.	W6. Niedostatecznie rozwinięta baza usług turystycznych: noclegi, gastronomia, pakiety pobytowe i sprzedaż produktu miejskiego.
S7. Bezpośrednie sąsiedztwo Wałbrzycha, dostępność kolejowa i górskie otoczenie tworzą realne warunki do wzmacniania funkcji mieszkaniowej miasta.	W7. Niedobór nowoczesnej oferty mieszkaniowej, zwłaszcza wielorodzinnej, zdolnej przyciągać młodsze gospodarstwa domowe i stabilizować funkcję osiedleńczą miasta.
S8. Zdolność miasta do łączenia rozwoju z partnerstwami ponadlokalnymi i pozyskiwaniem środków zewnętrznych.	W8. Ograniczona podaż łatwych terenów inwestycyjnych i ryzyko chaotycznych interwencji w krajobrazie górskim.
Szanse	Zagrożenia
O1. Rosnące znaczenie turystyki aktywnej, weekendowej, kolejowej i jednodniowej w Sudetach.	T1. Utrwalenie depopulacji i dalszy odpływ osób młodych oraz w wieku produkcyjnym.
O2. Dostępność środków zewnętrznych na rewitalizację, mobilność, efektywność energetyczną, usługi społeczne i adaptację klimatyczną.	T2. Wzrost kosztów stałych infrastruktury i usług publicznych przy malejącej liczbie mieszkańców.
O3. Możliwość przyciągania części mieszkańców pracujących zdalnie lub hybrydowo oraz rodzin szukających jakości życia blisko Wałbrzycha.	T3. Konkurencja silniejszych ośrodków turystycznych, uzdrowiskowych i mieszkaniowych w regionie sudeckim.
O4. Możliwość wykorzystania krajowych, regionalnych i partnerskich instrumentów finansowania odnowy zasobu oraz mieszkalnictwa komunalnego i społecznego, a także aktywizacji terenów już przekształconych.	T4. Pogorszenie dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i specjalistycznych w warunkach starzenia się populacji.
O5. Możliwość wykorzystania Dzikowca, kolei, planowanych zmian dostępności drogowej oraz wybranych terenów aktywności gospodarczej do budowy bardziej zróżnicowanego modelu rozwoju.	T5. Ekstremalne zjawiska pogodowe: intensywne opady, spływy powierzchniowe, susze i obciążenia zimowe.
O6. Rozwój usług senioralnych, opiekuńczych, profilaktycznych i prozdrowotnych jako odpowiedź na zmiany demograficzne.	T6. Ryzyko wydłużania lub komplikowania procesów inwestycyjnych w obszarach krajobrazowo i środowiskowo wrażliwych, jeśli zabraknie spójnego godzenia celów rozwojowych z ochronnymi.

Mocne strony	Słabe strony
O7. Termomodernizacja i transformacja energetyczna budynków jako narzędzie obniżania kosztów życia i redukcji niskiej emisji.	T7. Niestabilność dochodów samorządowych, zasad finansowania zadań publicznych i kosztów inwestycji.
O8. Realizacja obwodnicy Boguszowa-Gorce i możliwość poprawy bezpieczeństwa, dostępności oraz warunków obsługi wybranych terenów rozwojowych.	T8. Utrwalenie negatywnego wizerunku miasta postindustrialnego, jeśli odnowa przestrzeni i usług będzie zbyt wolna lub rozproszona.

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy strategicznej.

Z analizy SWOT wynika, że kluczowe znaczenie ma powiązanie działań społecznych, przestrzennych i gospodarczych. Największym ryzykiem nie jest pojedynczy deficyt infrastrukturalny, lecz utrwalanie się spirali depopulacji, niskiej atrakcyjności osiedleńczej, kosztownej infrastruktury i słabego wykorzystania zasobów. Właśnie dlatego działania Strategii powinny jednocześnie wzmacniać codzienną jakość życia, modernizować przestrzeń, rozwijać ofertę mieszkaniową i budować pozytywną rozpoznawalność miasta.

Dzikowiec jest zasobem o znaczeniu ponadlokalnym, ale Strategia nie traktuje go jako jedyne go kierunku rozwoju. Jego znaczenie polega na zdolności integrowania kilku funkcji: sportu, rekreacji, turystyki aktywnej, promocji miasta, profilaktyki zdrowotnej, edukacji przyrodniczej, wydarzeń oraz wzmacniania lokalnych usług. Dzikowiec powinien pracować na rzecz całego miasta, a nie funkcjonować jako odizolowany obiekt rekreacyjny.

Równie ważnym polem interwencji jest mieszkalnictwo. Wskaźniki mieszkaniowe mogą poprawiać się nominalnie wskutek spadku liczby mieszkańców, ale nie oznacza to automatycznej poprawy jakości zasobu. Strategia powinna więc łączyć modernizację istniejącej tkanki z tworzeniem nowoczesnej oferty mieszkaniowej, szczególnie takiej, która może zainteresować młodsze gospodarstwa domowe, osoby pracujące w Wałbrzychu lub zdalnie oraz mieszkańców chcących pozostać w mieście na kolejnych etapach życia.

Najbardziej racjonalny model rozwoju to model odnowy selektywnej: koncentracja na miejscach i funkcjach o największym znaczeniu dla jakości życia, dostępności, wizerunku miasta i zdolności pozyskiwania środków zewnętrznych. Taki model pozwala uniknąć rozproszenia interwencji, ograniczać ryzyko finansowe i stopniowo budować zintegrowane efekty.

12. Wizja i misja rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku

12.1. Wizja

Boguszów-Gorce w 2035 roku jest odnowionym, spójnym wewnątrz, górskim miastem dobrego codziennego życia – atrakcyjnym do zamieszkania, aktywności i wypoczynku, rozpoznawalnym dzięki Dzikowcowi i turystyce aktywnej, dobrze powiązanych z obszarem wałbrzyskim oraz umiejętnie wykorzystującym swoje dziedzictwo górniczo-przemysłowe, krajobraz i zasoby rekreacyjne.

Wizja wskazuje docelowy obraz miasta, w którym rozwój nie jest utożsamiany z prostą ekspansją, lecz z odnową i spójnością. Boguszów-Gorce w 2035 roku powinien być postrzegany jako miasto górskie, autentyczne i dostępne: miejsce codziennego życia mieszkańców, zaplecze mieszkaniowe i usługowe obszaru wałbrzyskiego, a jednocześnie lokalny ośrodek aktywnego wypoczynku. W centrum tej wizji znajduje się

człowiek: mieszkaniec, rodzina, senior, młodzież, przedsiębiorca, turysta jednodniowy, użytkownik kolei i osoba korzystająca z terenów rekreacyjnych.

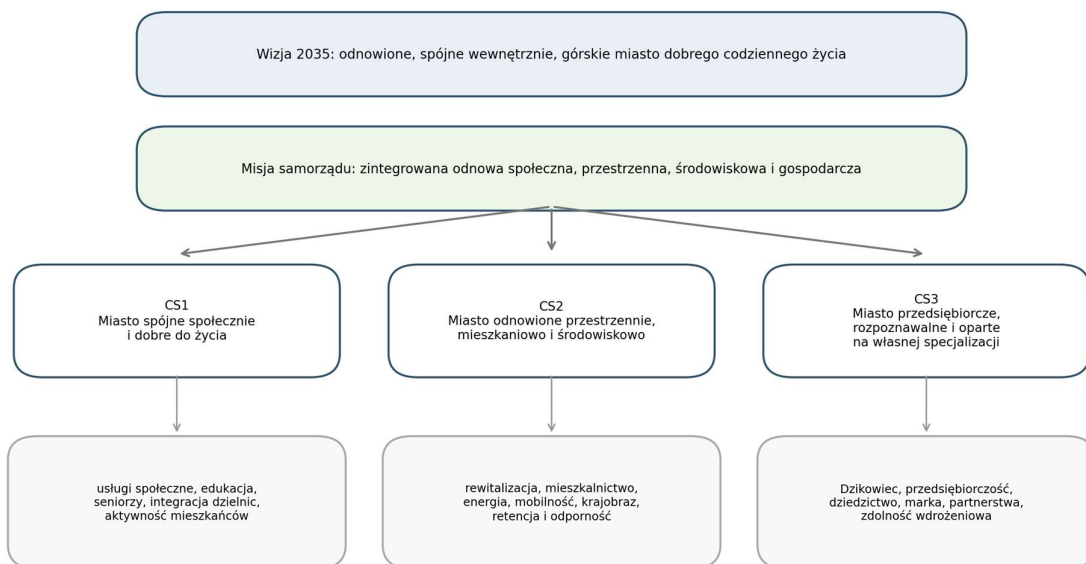
12.2. Misja

Prowadzenie zintegrowanej odnowy społecznej, przestrzennej, środowiskowej i gospodarczej miasta tak, aby poprawiać jakość życia mieszkańców, integrować historyczne części Boguszowa-Gorc, wzmacniać lokalną przedsiębiorczość, rozwijać usługi publiczne, odpowiedzialnie wykorzystywać potencjał Dzikowca i budować spójną markę miasta aktywnego, dostępnego i przyjaznego codziennemu życiu.

Misja określa rolę samorządu: inicjowanie, koordynowanie i konsekwentne wdrażanie działań, których sam rynek nie przeprowadzi w sposób wystarczająco spójny. W praktyce oznacza to tworzenie warunków do modernizacji zasobu mieszkaniowego, poprawy dostępności, rozwoju usług społecznych, wykorzystania kolei, integrowania dzielnic, wzmacniania sportu i rekreacji oraz profesjonalnego przygotowywania projektów do finansowania zewnętrznego.

Rycina 48. Drzewo celów Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku.

Drzewo celów Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku

Źródło: opracowanie własne.

13. Cele strategiczne i operacyjne dla Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku

Układ celów Strategii wynika bezpośrednio z diagnozy strategicznej i przyjętej wizji rozwoju. Cele nie są sektorowymi listami zadań, lecz trzema wzajemnie uzupełniającymi się płaszczyznami odnowy miasta. Każdy z celów strategicznych odpowiada na inną grupę wyzwań, ale ich realizacja powinna być prowadzona łącznie: działania społeczne wymagają dobrej przestrzeni i mobilności, odnowa mieszkaniowa wzmacnia atrakcyjność osiedleńczą, a rozwój Dzikowca i przedsiębiorczości wymaga jakości przestrzeni, dostępności i partnerstw.

Tabela 82. Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Boguszów-Gorce

Kod	Cel strategiczny	Sens interwencji
CS1	Miasto spójne społecznie i dobre do życia	Boguszów-Gorce odpowiada na procesy depopulacji i starzenia się mieszkańców przez poprawę warunków codziennego życia, dostępności usług, jakości edukacji, integracji dzielnic oraz wzmacnianie aktywności mieszkańców.
CS2	Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	Rozwój Boguszowa-Gorc opiera się na odnowie istniejącej tkanki miejskiej, poprawie jakości zasobu mieszkaniowego, dostępności wewnętrznej, transformacji energetycznej, ochronie krajobrazu oraz wzmacnianiu odporności klimatycznej.
CS3	Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	Boguszów-Gorce wzmacnia lokalną przedsiębiorczość, rozpoznawalność i zdolność wdrożeniową poprzez Dzikowiec, dziedzictwo górniczo-przemysłowe, kolej, rekreację, usługi lokalne, partnerstwa oraz selektywne przygotowywanie terenów i projektów rozwojowych.

Źródło: opracowanie własne.

CS1. Miasto spójne społecznie i dobre do życia

Boguszów-Gorce odpowiada na procesy depopulacji i starzenia się mieszkańców przez poprawę warunków codziennego życia, dostępności usług, jakości edukacji, integracji dzielnic oraz wzmacnianie aktywności mieszkańców.

Tabela 83. Charakterystyka celów operacyjnych Celu Strategicznego 1

Kod celu operacyjnego	Cel operacyjny
1.1	Wzmacnianie atrakcyjności miasta dla rodzin z dziećmi, osób aktywnych zawodowo i mieszkańców chcących pozostać w Boguszowie-Gorcach na kolejnych etapach życia.
1.2	Rozwijanie dostępnych usług społecznych, zdrowotnych, opiekuńczych i senioralnych, w tym infrastruktury integracji seniorów, usług wsparcia dziennego oraz poprawy dostępności architektonicznej instytucji publicznych.
1.3	Podnoszenie jakości edukacji, opieki nad dziećmi oraz lokalnych warunków rozwoju młodego pokolenia, z uwzględnieniem strategicznego przeglądu organizacji szkolnictwa podstawowego.
1.4	Wzmacnianie aktywności mieszkańców, dialogu obywatelskiego i partnerstw z organizacjami społecznymi.
1.5	Integracja historycznych części miasta z wykorzystaniem kultury, sportu i rekreacji jako narzędzi budowania jakości życia i lokalnej tożsamości.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 84. Układ strukturalny celów operacyjnych Celu Strategicznego 1

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
1.1	Pakiet osiedleńczy i rodzinny	Poprawa dostępności usług codziennych, rekreacji osiedlowej, informacji o ofercie mieszkaniowej, wsparcia dla rodzin oraz promocji miasta jako miejsca życia blisko Wałbrzycha i terenów górskich.	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne, szkoły, instytucje kultury, organizacje społeczne
1.1	Lokalne miejsca aktywności	Wzmacnianie małych miejsc spotkań, rekreacji codziennej i działań integracyjnych w historycznych częściach miasta, tak aby ograniczać poczucie peryferyjności części dzielnic.	Urząd Miejski, MCK, OSiR, rady/środowiska lokalne, NGO
1.2	System usług senioralnych i opiekuńczych	Rozwój usług wsparcia dziennego, aktywizacji seniorów, pomocy sąsiedzkiej, działań zdrowotnych i profilaktycznych oraz poprawa dostępności architektonicznej obiektów publicznych.	OPS, placówki zdrowotne, NGO, powiat, partnerzy społeczni
1.2	Profilaktyka zdrowotna przez aktywność	Wykorzystanie sportu, rekreacji, spacerów, tras terenowych i Dzikowca jako narzędzi profilaktyki zdrowotnej mieszkańców, w tym seniorów i młodzieży.	OSiR, szkoły, kluby sportowe, organizacje zdrowotne
1.3	Jakość edukacji i przegląd organizacji oświaty	Analiza dostępności, kosztów, demografii uczniów, standardu budynków i potrzeb edukacyjnych; przygotowanie rozwiązań wzmacniających jakość kształcenia i opieki.	Urząd Miejski, szkoły, rodzice, kuratorium, partnerzy edukacyjni
1.4	Program aktywności obywatelskiej	Konsultacje, mikrogranty, wolontariat, budżet obywatelski lub inne narzędzia partycypacyjne,	Urząd Miejski, NGO, mieszkańcy, instytucje kultury

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
		szkolenia liderów i stabilna współpraca z organizacjami społecznymi.	
1.5	Kultura i sport jako narzędzia integracji dzielnic	Wydarzenia w różnych częściach miasta, edukacja regionalna, sport międzypokoleniowy, działania wokół dziedzictwa górniczo-przemysłowego i kolei.	MCK, OSiR, szkoły, kluby, grupy nieformalne

Źródło: opracowanie własne.

CS2. Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo

Rozwój Boguszowa-Gorc opiera się na odnowie istniejącej tkanki miejskiej, poprawie jakości zasobu mieszkaniowego, dostępności wewnętrznej, transformacji energetycznej, ochronie krajobrazu oraz wzmacnianiu odporności klimatycznej.

Tabela 85. Charakterystyka celów operacyjnych Celu Strategicznego 2

Kod celu operacyjnego	Cel operacyjny
2.1	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, centrów nieformalnych dzielnic i przestrzeni publicznych oraz poprawa estetyki i funkcjonalności miasta.
2.2	Modernizacja zasobu mieszkaniowego i infrastruktury komunalnej.
2.3	Rozwijanie zróżnicowanej i nowoczesnej oferty mieszkaniowej – komunalnej, społecznej i rynkowej – w lokalizacjach racjonalnych pod względem przestrzennym, infrastrukturalnym, społecznym i środowiskowym.
2.4	Poprawa efektywności energetycznej budynków i ograniczanie ubóstwa energetycznego.
2.5	Zwiększanie dostępności wewnętrznej i zewnętrznej miasta przez integrację ruchu pieszego, kolejowego, autobusowego, rowerowego, parkingowego oraz lepsze powiązanie historycznych części miasta i głównych usług miejskich.
2.6	Ochrona krajobrazu, rozwój zielono-błękitnej infrastruktury oraz wzmacnianie odporności miasta na zjawiska klimatyczne i sytuacje kryzysowe.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 86. Układ strukturalny celów operacyjnych Celu Strategicznego 2

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
2.1	Rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych	Kompleksowe porządkowanie przestrzeni, placów, ulic, dojazdów, zieleni, małej architektury i lokalnych centrów dzielnic, z powiązaniem działań infrastrukturalnych i społecznych.	Urząd Miejski, zarządcy nieruchomości, mieszkańcy, wspólnoty, partnerzy społeczni
2.2	Modernizacja zasobu komunalnego i infrastruktury	Remonty techniczne, poprawa bezpieczeństwa, efektywności energetycznej, odwodnienia, gospodarki wodno-ściekowej, dostępności i standardu użytkowego budynków oraz ich otoczenia.	Urząd Miejski, ZGM, wspólnoty, WFOŚiGW, wykonawcy

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
2.3	Nowoczesna oferta mieszkaniowa	Przygotowanie warunków planistycznych, organizacyjnych i partnerskich dla jakościowego mieszkalnictwa, w tym wielorodzinnego, w lokalizacjach dobrze obsłużonych infrastrukturą.	Urząd Miejski, inwestorzy, TBS/SIM/BGK, wspólnoty
2.4	Transformacja energetyczna zabudowy	Termomodernizacja, wymiana nieefektywnych źródeł ciepła, doradztwo energetyczne, projekty parasolowe, wsparcie gospodarstw wrażliwych i budynków o największych stratach energii.	Urząd Miejski, WFOŚiGW, mieszkańcy, wspólnoty, zarządcy
2.5	Integracja mobilności miejskiej	Bezpieczne dojścia do stacji, przystanków i usług; porządkowanie parkingów, dostępność dla pieszych, powiązania autobusowe i kolejowe, stojaki rowerowe, informacja pasażerska. Uwzględnić poprawę drogowych powiązań między częściami miasta, z Wałbrzychem oraz z S3 w rejonie Kamiennej Góry, a także koordynację układu lokalnego z obwodnicą.	Urząd Miejski, przewoźnicy, PKP/PLK, powiat, województwo
2.6	Zielono-błękitna infrastruktura i odporność klimatyczna	Retencja rozproszona, rozszczelnianie powierzchni, zieleń przyuliczna, ochrona korytarzy spływu, odwodnienie, adaptacja do opadów nawałnych i obciążeń zimowych.	Urząd Miejski, Wody Polskie, zarządcy dróg, mieszkańcy, WFOŚiGW

Źródło: opracowanie własne.

CS3. Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji

Boguszów-Gorce wzmacnia lokalną przedsiębiorczość, rozpoznawalność i zdolność wdrożeniową poprzez Dzikowiec, dziedzictwo górniczo-przemysłowe, kolej, rekreację, usługi lokalne, partnerstwa oraz selektywne przygotowywanie terenów i projektów rozwojowych.

Tabela 87. Charakterystyka celów operacyjnych Celu Strategicznego 3

Kod celu operacyjnego	Cel operacyjny
3.1	Rozwijanie Dzikowca i powiązanych z nim funkcji sportowych, rekreacyjnych i turystycznych jako rdzenia miejskiej specjalizacji, przy zachowaniu ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego.
3.2	Wspieranie mikroprzedsiębiorczości, usług lokalnych, rzemiosła, gastronomii, noclegów i innych aktywności wykorzystujących bezpośrednie powiązania z Wałbrzychem, dostępność

Kod celu operacyjnego	Cel operacyjny
	kolejową w kierunku Wrocławia, ruch codzienny i weekendowy oraz stopniowe przygotowywanie terenów i lokali dla bardziej zróżnicowanej aktywności gospodarczej.
3.3	Wykorzystanie dziedzictwa górniczo-przemysłowego, kolejowego i kulturowego w rewitalizacji, edukacji regionalnej i budowaniu marki miasta.
3.4	Rozwój nowoczesnego zarządzania strategicznego, opartego na pracy z danymi, monitoringu strategii i systemie wskaźników.
3.5	Rozwijanie partnerstw ponadlokalnych, przejrzystej komunikacji i partycypacji mieszkańców w zarządzaniu rozwojem miasta.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 88. Układ strukturalny celów operacyjnych Celu Strategicznego 3

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
3.1	Dzikowiec całoroczny i dostępny	Porządkowanie zaplecza, dostępności, informacji, bezpieczeństwa, oferty wydarzeń i usług komplementarnych, z zachowaniem pojemności krajobrazowej i ochrony przyrody. Wzmacniać Kuźnice Świdnickie jako zaplecze usługowe Dzikowca, rozwijając powiązania z lokalną ofertą noclegową, gastronomiczną i obsługą sportu oraz rekreacji.	OSiR, Urząd Miejski, przedsiębiorcy, lasy, organizacje sportowe
3.1	Produkt rekreacji aktywnej	Łączenie Dzikowca, tras pieszych, rowerowych, kolei, wydarzeń i oferty rodzinnej w spójny produkt miasta aktywnego, bez masowego i chaotycznego ruchu.	OSiR, MCK, branża turystyczna, partnerzy regionalni
3.2	Usługi lokalne i mikroprzedsiębiorczość	Wsparcie informacji, promocji, sieciowania przedsiębiorców, lokali usługowych, gastronomii, noclegów, usług czasu wolnego, rzemiosła i usług codziennych.	Urząd Miejski, przedsiębiorcy, organizacje gospodarcze, PUP
3.2	Tereny aktywności gospodarczej	Selektywne przygotowywanie terenów i lokali pod aktywności zgodne z profilem miasta, bez konfliktu z krajobrazem, mieszkalnictwem i odpornością klimatyczną.	Urząd Miejski, inwestorzy, województwo, partnerzy gospodarczy
3.3	Dziedzictwo jako marka i edukacja	Wykorzystanie historii górnictwa, kolei i przemysłu w narracji miejskiej, szlakach, wydarzeniach, edukacji regionalnej i rewitalizacji obiektów lub przestrzeni symbolicznych.	MCK, szkoły, organizacje, pasjonaci historii, partnerzy turyści
3.4	Zarządzanie portfelem projektów	Fizyki projektowe, ocena gotowości, etapowanie, analiza kosztów utrzymania, monitoring wskaźników i priorytetyzacja projektów pod kątem efektów strategicznych.	Burmistrz, Urząd Miejski, skarbnik, jednostki organizacyjne

Cel operacyjny	Kierunek działania	Opis kierunku	Kluczowi partnerzy
3.5	Partnerstwa ponadlokalne	Aktywne uczestnictwo w instrumentach terytorialnych, ZIT/AW/WOF, projektach turystycznych, mobilnościowych, klimatycznych, społecznych i edukacyjnych.	Urząd Miejski, Wałbrzych, WOF, gminy sąsiednie, powiat, województwo

Źródło: opracowanie własne.

Realizacja Strategii ma prowadzić do zmian o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Oczekiwane rezultaty nie są rozumiane jako deklaracja pełnego odwrócenia procesów zależnych od czynników zewnętrznych, w szczególności trendów demograficznych, lecz jako pożądany kierunek zmian, do którego gmina będzie dążyć poprzez realizację własnych zadań, współpracę z partnerami oraz tworzenie warunków dla aktywności mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

Tabela 89. Oczekiwane rezultaty realizacji Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce

Cel strategiczny	Oczekiwane rezultaty	Oczekiwany rezultat w wymiarze przestrzennym
CS1. Miasto spójne społecznie i dobre do życia	Lepsza dostępność usług społecznych, opiekuńczych, senioralnych i edukacyjnych; zwiększenie dostępności obiektów i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami; utrzymanie aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej w różnych częściach miasta; wzmacnianie warunków sprzyjających pozostawaniu i osiedlaniu się gospodarstw domowych przy jednoczesnym dostosowywaniu usług do zmian demograficznych.	Wzmocnienie lokalnych miejsc aktywności i usług w historycznych częściach miasta, poprawa ich wzajemnych powiązań oraz ograniczanie nierówności w dostępie do podstawowych funkcji miejskich.
CS2. Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	Poprawa standardu istniejącego zasobu mieszkaniowego i komunalnego; zwiększenie zróżnicowania oferty mieszkaniowej; odnowa przestrzeni publicznych; poprawa efektywności energetycznej; rozwój retencji i zielono-błękitnej infrastruktury; poprawa dostępności pieszej, kolejowej, autobusowej i rowerowej.	Koncentracja odnowy w istniejącej tkance i obszarach problemowych, selektywne przygotowanie racjonalnych kierunków rozwoju mieszkaniowego, wzmacnianie węzłów mobilności oraz ochrona terenów istotnych dla retencji, krajobrazu i ciągłości przyrodniczej.
CS3. Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	Zwiększenie całoroczności i jakości oferty Dzikowca; rozwój współpracy lokalnych przedsiębiorców; wykorzystanie dziedzictwa górniczego, przemysłowego i kolejowego w budowaniu marki miasta; wzrost zdolności samorządu do przygotowywania i realizowania projektów partnerskich i finansowanych ze źródeł zewnętrznych.	Koncentracja funkcji rekreacyjno-turystycznych w rejonie Dzikowca i powiązanych korytarzach dostępności, aktywizacja wybranych terenów i lokali gospodarczych przy ograniczaniu konfliktów z mieszkalnictwem, krajobrazem i środowiskiem.

Stopień osiągania powyższych rezultatów będzie oceniany za pomocą podstawowych wskaźników strategicznych określonych w rozdziale 19 oraz wskaźników projektowych prowadzonych w operacyjnym portfelu przedsięwzięć. Zmiany demograficzne, migracyjne, mieszkaniowe, gospodarcze i finansowe będą analizowane jako kontekst realizacji Strategii, bez traktowania ich jako prostego rozliczenia skuteczności pojedynczych działań gminy.

14. Analiza wewnętrznej spójności celów strategicznych

Analiza wewnętrznej spójności celów strategicznych służy sprawdzeniu, czy cele Strategii tworzą logiczny i niesprzeczny układ interwencji. W przypadku Boguszowa-Gorc szczególnie ważna jest relacja między odnową społeczną, modernizacją przestrzeni oraz rozwojem specjalizacji rekreacyjno-gospodarczej. Strategia zakłada, że żaden z tych wymiarów nie powinien być realizowany kosztem pozostałych. Dzikowiec ma wzmacniać miasto, a nie odrywać zasoby od potrzeb mieszkańców; odnowa mieszkaniowa ma służyć jakości życia i atrakcyjności osiedleńczej; polityka społeczna ma być powiązana z przestrzenią, mobilnością i aktywnością lokalną.

Tabela 90. Macierz wewnętrznej spójności celów strategicznych

Cele strategiczne	Miasto spójne społecznie i dobre do życia	Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji
CS1 Miasto spójne społecznie i dobre do życia	—	+1: odnowiona przestrzeń, mieszkalnictwo i dostępność są warunkiem usług i integracji mieszkańców.	+1: przedsiębiorczość, Dzikowiec i marka miasta wzmacniają aktywność, dumę lokalną i bazę usług.
CS2 Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	+1: lepsza przestrzeń, mieszkania i mobilność podnoszą jakość życia oraz dostęp do usług.	—	+1: uporządkowana przestrzeń i krajobraz zwiększają atrakcyjność Dzikowca, usług i inwestycji.
CS3 Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	+1: rozwój usług i rozpoznawalności może zwiększać aktywność mieszkańców i dostępność oferty czasu wolnego.	+1: przedsiębiorczość i turystyka wymagają wysokiej jakości przestrzeni, mobilności i ochrony krajobrazu.	—

Skala: +1 relacja pozytywna/synergia; 0 neutralna; -1 potencjalna sprzeczność.

Źródło: opracowanie własne.

Pomiędzy celami Strategii dominują relacje synergiczne, nie oznacza to jednak braku potencjalnych napięć wdrożeniowych. Najważniejsze dotyczą relacji pomiędzy rozwojem funkcji gospodarczych i rekreacyjnych a ochroną krajobrazu, retencją, kosztami infrastruktury i dostępnością terenów dla mieszkańców, a także pomiędzy rozwojem nowej zabudowy a zasadą pierwszeństwa odnowy istniejącej tkanki. Napięcia te nie podważają przyjętej logiki Strategii, lecz wymagają stosowania kryteriów lokalizacyjnych, etapowania, analiz kosztów cyklu życia oraz oceny oddziaływań środowiskowych i społecznych. Wewnętrzną spójność należy zatem rozumieć nie jako brak konfliktów pomiędzy wszystkimi możliwymi przedsięwzięciami, lecz jako zdolność systemu celów do identyfikowania i rozstrzygania tych konfliktów w sposób zgodny z nadrzędnymi zasadami rozwoju miasta.

Tabela 91. Analiza ryzyk w kontekście spójności celów strategicznych

Potencjalne napięcie wdrożeniowe	Mechanizm zapewnienia spójności
Rozwój Dzikowca a ochrona krajobrazu i komfort mieszkańców	Określanie pojemności użytkowej, porządkowanie parkingów i dojazdów, preferowanie całorocznej oferty jakościowej, ocena wpływu inwestycji na krajobraz i ruch lokalny.
Modernizacja zasobu a ograniczone dochody gminy	Etapowanie, łączenie źródeł finansowania, priorytet dla obiektów o największym efekcie społecznym i energetycznym, analiza kosztów cyklu życia.
Nowa oferta mieszkaniowa a ryzyko rozlewania zabudowy	Lokalizowanie inwestycji w obszarach dobrze obsłużonych infrastrukturą, z ograniczaniem presji na stoki, korytarze krajobrazowe i tereny wrażliwe klimatycznie.
Rozproszenie działań społecznych w wieloczęściowym mieście	Tworzenie lokalnych miejsc aktywności, mobilnych form usług i wydarzeń w dzielnicach, ale przy zachowaniu wspólnej marki miejskiej i standardów jakości.

Źródło: opracowanie własne.

15. Ocena zewnętrznej spójności celów strategicznych

Ocena zewnętrznej spójności polega na sprawdzeniu, czy cele Strategii są zgodne z kierunkami polityki rozwoju określonymi w dokumentach krajowych, regionalnych, subregionalnych, powiatowych i funkcjonalnych. Dla Boguszcza-Gorc kluczowe znaczenie mają dokumenty dotyczące rozwoju terytorialnie zrównoważonego, transformacji obszarów przemysłowych, dostępności transportowej, mobilności, efektywności energetycznej, usług społecznych, turystyki aktywnej, ochrony krajobrazu i adaptacji do zmian klimatu.

Strategia jest spójna z logiką dokumentów wyższego rzędu, ponieważ nie opiera rozwoju na przypadkowej ekspansji, lecz na wzmocnianiu zasobów lokalnych, odnowie obszarów problemowych, poprawie usług publicznych, ochronie środowiska oraz budowaniu zdolności instytucjonalnej samorządu. Szczególnie istotne jest wpisanie celów Boguszcza-Gorc w układ Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego, ponieważ część

wyzwań miasta – mobilność, rynek pracy, usługi zdrowotne, edukacja, turystyka i promocja – ma charakter ponadlokalny.

Tabela 92. Ocena spójności zewnętrznej celów strategicznych

Dokument odniesienia	Główne pole spójności	Cele Strategii BG	Ocena
Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030	Wykorzystanie potencjału gospodarczego regionu, poprawa jakości usług, ochrona środowiska, rozwój infrastruktury, spójność przestrzenna.	CS1, CS2, CS3	Wysoka
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego	Ład przestrzenny, ochrona krajobrazu, policentryczny rozwój regionu, korytarze transportowe, racjonalne gospodarowanie przestrzenią.	CS2, CS3	Wysoka
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, wsparcie obszarów tracących funkcje, poprawa spójności terytorialnej.	CS1, CS2, CS3	Wysoka
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	Spójność społeczna, gospodarcza, środowiskowa i terytorialna, rozwój poza największymi ośrodkami, wzmacnianie lokalnych potencjałów.	CS1, CS2, CS3	Wysoka
Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	Odporność społeczno-gospodarcza, transformacja energetyczna, cyfryzacja, usługi społeczne, edukacja, mobilność i inwestycje zwiększające trwałość rozwoju.	CS1, CS2, CS3	Czasowa i warunkowa — dotycząca wyłącznie instrumentów pozostających dostępnych lub przedsięwzięć już objętych wsparciem
Strategia ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej 2021-2027 oraz instrumenty WOF	Projekty zintegrowane, rozwój lokalny, efektywność energetyczna, mobilność, turystyka, usługi społeczne, edukacja i zdolność wdrożeniowa.	CS1, CS2, CS3	Wysoka
Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej WOF	Długofalowa poprawa mobilności na obszarze funkcjonalnym, integracja transportu, dostępność, bezpieczeństwo i powiązania między gminami.	CS2, CS3	Wysoka
Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030	Poprawa jakości życia, rozwój usług, wykorzystanie potencjału turystycznego i środowiskowego, współpraca samorządów powiatu.	CS1, CS2, CS3	Wysoka
Strategia Rozwoju Sudety 2030	Terytorializacja rozwoju południowej i zachodniej części Dolnego Śląska, wykorzystanie potencjałów subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego.	CS2, CS3	Wysoka

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 93. Spójność celów strategicznych Boguszowa-Gorc z kluczowymi kierunkami polityki rozwoju

Cel strategiczny	Najważniejsze dokumenty zgodności	Uzasadnienie spójności
CS1. Miasto spójne społecznie i dobre do życia	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030; Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego; Strategia ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej	Cel odpowiada na najbardziej trwałe wyzwania demograficzne i społeczne Boguszowa-Gorc: spadek liczby ludności, starzenie się mieszkańców, potrzebę utrzymania dostępności usług publicznych oraz przestrzenne zróżnicowanie dostępu do funkcji miejskich. Kierunek interwencji jest

Cel strategiczny	Najważniejsze dokumenty zgodności	Uzasadnienie spójności
		zgodny z zasadą rozwoju terytorialnie zrównoważonego, wzmacniania usług publicznych i przeciwdziałania marginalizacji obszarów tracących potencjał demograficzny. Szczególne znaczenie ma ponadlokalny charakter części usług – ochrony zdrowia, edukacji, rynku pracy i transportu – wymagający powiązania działań lokalnych ze współpracą w obszarze wałbrzyskim.
CS2. Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030; Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030; Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej WOF	Cel łączy odnowę istniejącej tkanki, poprawę warunków mieszkaniowych, selektywny rozwój nowej podaży, transformację energetyczną, dostępność transportową i odporność klimatyczną. Odpowiada to regionalnym zasadom racjonalnego gospodarowania przestrzenią, wzmacniania istniejących struktur osadniczych, ochrony krajobrazu i zasobów przyrodniczych oraz poprawy dostępności. W Boguszkowie-Gorcach szczególne znaczenie ma powiązanie polityki mieszkaniowej z ograniczaniem kosztów infrastrukturalnych, ochroną stoków i systemem retencji oraz wykorzystaniem ponadprzeciętnego potencjału kolei.
CS3. Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030; Strategia ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej; Strategia Rozwoju Sudety 2030; Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego	Cel wykorzystuje endogeniczne przewagi miasta: Dzikowiec, krajobraz górski, dziedzictwo górniczo-przemysłowe i kolejowe, lokalną przedsiębiorczość oraz położenie w obszarze funkcjonalnym Wałbrzycha. Jest zgodny z podejściem opartym na wzmacnianiu lokalnych specjalizacji, współpracy ponadlokalnej i dywersyfikacji gospodarki. Strategia nie zakłada konkurowania skalą ze znacznie większymi ośrodkami, lecz budowanie wyróżniającej oferty rekreacyjnej, turystycznej i usługowej przy zachowaniu jakości krajobrazu i kontrolowaniu kosztów infrastruktury.

Źródło: opracowanie własne.

Ocena zewnętrznej spójności wskazuje, że Strategia Boguszkowa-Gorc może pełnić funkcję praktycznego pomostu między celami dokumentów nadrzędnych a lokalnymi projektami. Nie oznacza to automatycznego prawa do finansowania. Każde przedsięwzięcie będzie wymagało zgodności z aktualnymi regulaminami naborów, kryteriami kwalifikowalności, wymogami środowiskowymi, zasadami trwałości oraz dokumentami wykonawczymi właściwych programów. Strategia zwiększa jednak zdolność samorządu do przygotowywania

projektów spójnych z polityką regionalną i krajową. Spójność zewnętrzna nie oznacza prostego podporządkowania wszystkich działań gminy dokumentom wyższego rzędu. Strategia zachowuje lokalną specyfikę Boguszu-Gorc i wykorzystuje dokumenty nadrzędne jako ramę dla rozwiązywania problemów oraz rozwijania potencjałów, które zostały rozpoznane w diagnozie. Szczególne znaczenie ma zgodność przestrzenna ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 i Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego oraz zgodność funkcjonalna z politykami dotyczącymi obszaru wałbrzyskiego. Programy finansowane ze środków Unii Europejskiej i instrumenty krajowe są natomiast traktowane przede wszystkim jako narzędzia wdrażania Strategii, a nie jako źródło jej celów.

Strategia uwzględnia obowiązujący system planowania gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Odry. W odniesieniu do ochrony zasobów wodnych podstawę stanowią cele i działania II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry; w zakresie ryzyka powodziowego – Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry oraz aktualne mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego; natomiast w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy – Plan przeciwdziałania skutkom suszy oraz jego kolejne aktualizacje. Ze względu na cykliczny charakter planowania wodnego wdrażanie Strategii powinno następować z uwzględnieniem każdorazowo aktualnego brzmienia tych dokumentów. Przy przygotowaniu przedsięwzięć wynikających ze Strategii należy każdorazowo respektować właściwe cele środowiskowe dla jednolitych części wód, zasadę niepogarszania ich stanu oraz ograniczenia wynikające z aktualnych dokumentów zarządzania ryzykiem powodziowym. Po przyjęciu III aPGW, aktualizacji PPSS oraz kolejnej aktualizacji PZRP należy przeprowadzić przegląd zgodności portfela przedsięwzięć Strategii z nowymi ustaleniami.

16. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Miejskiej Boguszu-Gorce

16.1. Założenia modelu rozwoju przestrzennego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje docelową logikę rozwoju miasta, a nie szczegółowy plan zagospodarowania terenu. Boguszu-Gorce ma charakter górskiego miasta wieloczęściowego, którego współczesny układ wynika z połączenia historycznie odrębnych jednostek osadniczych. Taka struktura wymaga prowadzenia polityki przestrzennej, która równocześnie wzmacnia lokalne centra dzielnic, poprawia połączenia między nimi i buduje wspólną tożsamość miasta.

Podstawowym założeniem jest rozwój przez odnowę. Miasto powinno w pierwszej kolejności wykorzystywać istniejącą tkankę urbanistyczną, zasób mieszkaniowy, przestrzenie publiczne, obiekty usługowe i infrastrukturę transportową. Nowa zabudowa mieszkaniowa oraz aktywności gospodarcze powinny być lokalizowane selektywnie, w obszarach dobrze obsłużonych infrastrukturalnie, bez wzmacniania presji na stoki, korytarze krajobrazowe, obszary o wysokiej wrażliwości klimatycznej oraz tereny ważne dla retencji i przewietrzania. W wymiarze mieszkaniowym model zakłada pierwszeństwo odnowy, adaptacji i uzupełniania istniejącej struktury, a następnie selektywny rozwój nowej oferty w lokalizacjach o potwierdzonej racjonalności. Kierunkowe oznaczenia potencjalnego rozwoju mieszkaniowego nie przesądzają granic terenów ani parametrów zabudowy. W planie ogólnym powinny zostać zweryfikowane przez analizę zapotrzebowania i pojemności, możliwości obsługi wodociągowej, kanalizacyjnej, energetycznej, drogowej i

transportowej, dostępność usług, koszty utrzymania, uwarunkowania geologiczne i wodne, ochronę lasów, stoków, krajobrazu, retencji i korytarzy spływu. Przestrzennym instrumentem realizacji tej polityki jest plan ogólny gminy, będący aktem prawa miejscowego. Przy ustalaniu zakresu nowej zabudowy należy odnieść cel 40 m² powierzchni użytkowej mieszkań na mieszkańca do prognozy demograficznej przedstawionej w rozdziale 2.7, a następnie zweryfikować możliwości jego realizacji w ustawowej procedurze planistycznej. Cel Strategii na 2035 r. nie zastępuje obliczeń zapotrzebowania i chłonności ani przyjętego dla nich horyzontu prognozy; jego wskazanie nie przesądza braku rezerw w istniejącej strukturze.

Model wspiera zróżnicowaną strukturę oferty: odnowione mieszkania w istniejącej tkance, lokale komunalne i społeczne, zabudowę wielorodzinną oraz – w uzasadnionym zakresie – zabudowę jednorodzinną. Kolejność i skala etapów powinny być dostosowane do rzeczywistego popytu, gotowości infrastruktury oraz zdolności finansowej gminy i inwestorów. Istotnym elementem modelu jest również racjonalna organizacja infrastruktury społecznej i technicznej w warunkach wieloczęściowej struktury miasta. Strategia nie zakłada mechanicznego powielania wszystkich funkcji w każdej historycznej części Boguszcza-Gorc. Usługi o znaczeniu ogólnomiejskim powinny być lokalizowane i modernizowane z uwzględnieniem dostępności komunikacyjnej i rzeczywistego popytu, natomiast funkcje codzienne – miejsca aktywności, rekreacji, podstawowe usługi społeczne i przestrzenie spotkań – powinny wzmacniać lokalne centra. Rozwój mieszkaniowy i gospodarczy należy wiązać z możliwością racjonalnej obsługi wodociągowej, kanalizacyjnej, energetycznej, telekomunikacyjnej i drogowej oraz z dostępnością edukacji, usług społecznych i transportu zbiorowego. Przy malejącej liczbie ludności rozbudowa infrastruktury powinna być poprzedzana oceną kosztów jej budowy i późniejszego utrzymania.

Drugim założeniem jest integracja mobilności. Kolej jest jednym z najważniejszych zasobów przestrzennych Boguszcza-Gorc. Trzy stacje kolejowe na osi Wrocław - Wałbrzych - Jelenia Góra oraz przystanek Boguszców-Gorce Dzikowiec tworzą szansę na połączenie codziennych dojazdów mieszkańców z obsługą turystyki weekendowej i rekreacyjnej. Sama obecność infrastruktury nie wystarczy. Kluczowe są dojeżdża, bezpieczeństwo, dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, powiązania autobusowe, parkingi, informacja i zimowe utrzymanie tras pieszych. Uzupełnieniem tego układu są powiązania drogowe z Wałbrzychem oraz, przez DW 367 i obszar gminy Czarny Bór, z Kamienną Górą i S3. Priorytetem jest skoordynowanie obwodnicy i jej lokalnych powiązań z poprawą bezpieczeństwa, obsługą dzielnic oraz ograniczaniem uciążliwości ruchu w istniejącej zabudowie; ewentualna kontynuacja obwodnicy w kierunku Gorce i gminy Czarny Bór wymaga analiz wariantowych oraz współpracy z właściwymi zarządcami dróg i sąsiednimi samorządami.

Trzecim założeniem jest ochrona krajobrazu i odporność klimatyczna. Boguszców-Gorce funkcjonuje w środowisku górskim, w którym decyzje dotyczące zabudowy, uszczelniania powierzchni, odwodnienia i utrzymania zieleni mogą szybko przekładać się na spływ powierzchniowy, lokalne podtopienia, erozję, obciążenia zimowe i koszty utrzymania infrastruktury. Dlatego model przestrzenny łączy rozwój mieszkaniowy, rekreacyjny i gospodarczy z zasadami zielono-błękitnej infrastruktury.

16.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Boguszców-Gorce funkcjonuje w południowej, górskiej części województwa dolnośląskiego, w subregionie wałbrzyskim oraz w układzie funkcjonalnym Aglomeracji Wałbrzyskiej i Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego. Z punktu widzenia Strategii istotne są zarówno formalnie wyznaczone obszary strategicznej interwencji i obszary funkcjonalne, jak i kierunki regionalnej polityki odnoszące się do dostępności usług,

transformacji obszarów postindustrialnych, ochrony krajobrazu, mobilności, współpracy przygranicznej oraz wzmacniania spójności południowego pasa województwa.

Położenie w obszarze górskim wpływa na koszty infrastruktury, dostępność, ryzyka klimatyczne, ochronę krajobrazu i specjalizację rekreacyjną. Powiązanie z Wałbrzyskim Obszarem Funkcjonalnym uzasadnia partnerskie podejście do mobilności, rynku pracy, edukacji, usług społecznych, efektywności energetycznej, turystyki i przygotowania projektów. Położenie blisko granicy czeskiej tworzy możliwość udziału w projektach transgranicznych, ale Strategia nie uzależnia realizacji kluczowych celów od pozyskania takiego finansowania.

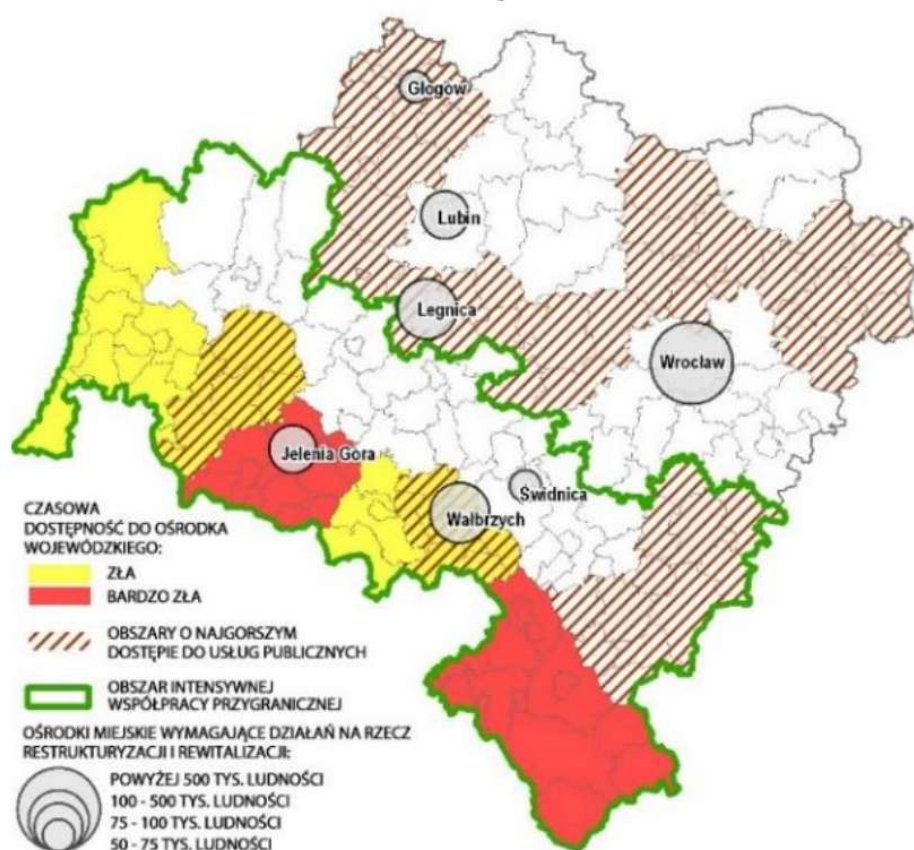
Regionalny kontekst środowiskowy wskazuje, że rozwój miasta powinien respektować system terenów cennych przyrodniczo, korytarzy ekologicznych, lasów i krajobrazu Sudetów. Nie oznacza to zakazu rozwoju. Oznacza konieczność kierowania nowej zabudowy i infrastruktury do miejsc, w których można ograniczyć presję na zasoby, zapewnić obsługę sieciową i zachować ciągłość funkcji przyrodniczych. W analizie regionalnego kontekstu rozwoju rozróżnia się obszary strategicznej interwencji wynikające z obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 od obszarów funkcjonalnych oraz innych delimitacji wykorzystywanych w regionalnej polityce rozwoju i planowaniu przestrzennym. Kategorie te pełnią odmienne funkcje i nie są w Strategii traktowane zamiennie. W odniesieniu do Boguszowa-Gorc szczególne znaczenie mają ustalenia odnoszące się do południowej i górskiej części województwa, układu funkcjonalnego obszaru wałbrzyskiego, transformacji terenów przemysłowych, dostępności transportowej oraz systemu przyrodniczo-krajobrazowego Sudetów.

Tabela 94. Regionalny kontekst terytorialny i jego znaczenie dla celów Strategii

Kontekst regionalny	Znaczenie dla Boguszowa-Gorc	Zakres odpowiedzi Strategii
Południowy i górski obszar województwa	Uwarunkowania górskie, dostępność, krajobraz, klimat, wysokie koszty infrastruktury.	CS2 i CS3: odporność klimatyczna, mobilność, ochrona krajobrazu, Dzikowiec i turystyka aktywna.
Wałbrzyski Obszar Funkcjonalny / Aglomeracja Wałbrzyska	Codziennie przepływy mieszkańców, rynek pracy, usługi wyższego rzędu, kolej, ZIT i projekty partnerskie.	CS1–CS3: mobilność, usługi, energia, partnerstwa, gospodarka, promocja i projekty zintegrowane.
Obszary wymagające wzmacniania dostępności i transformacji	Konsekwencje depopulacji, restrukturyzacji gospodarki i wysokich kosztów utrzymania funkcji publicznych.	CS1 i CS2: usługi, mieszkalnictwo, rewitalizacja, dostępność; CS3: przedsiębiorczość i zdolność wdrożeniowa.
Kontekst przygraniczny i sudecki	Możliwość współpracy turystycznej, środowiskowej, transportowej, kulturalnej i w zakresie bezpieczeństwa.	CO 3.1, 3.3, 3.5 oraz 2.5–2.6; partnerstwa projektowe bez nadmiernego uzależnienia.
System przyrodniczy i krajobrazowy regionu	Lasy, obszary węzłowe, korytarze, doliny i ekspozycje krajobrazowe.	CO 2.6 i 3.1; ochrona powiązań przyrodniczych, retencja i turystyka niskopresyjna.

Źródło: opracowanie własne.

Rycina 49. Obszary strategicznej interwencji na terenie województwa dolnośląskiego w ujęciu SRWD 2030

Źródło: Opracowanie redakcyjne na podstawie map SRWD 2030; lokalizacja gminy oznaczona orientacyjnie.

Rycina przedstawia kontekst regionalny według SRWD 2030 przyjętej w 2018 r., a nie aktualną delimitację na poziomie gminy lub działek. Nie służy do wyznaczania granic GOSI ani ustalania dopuszczalności inwestycji.

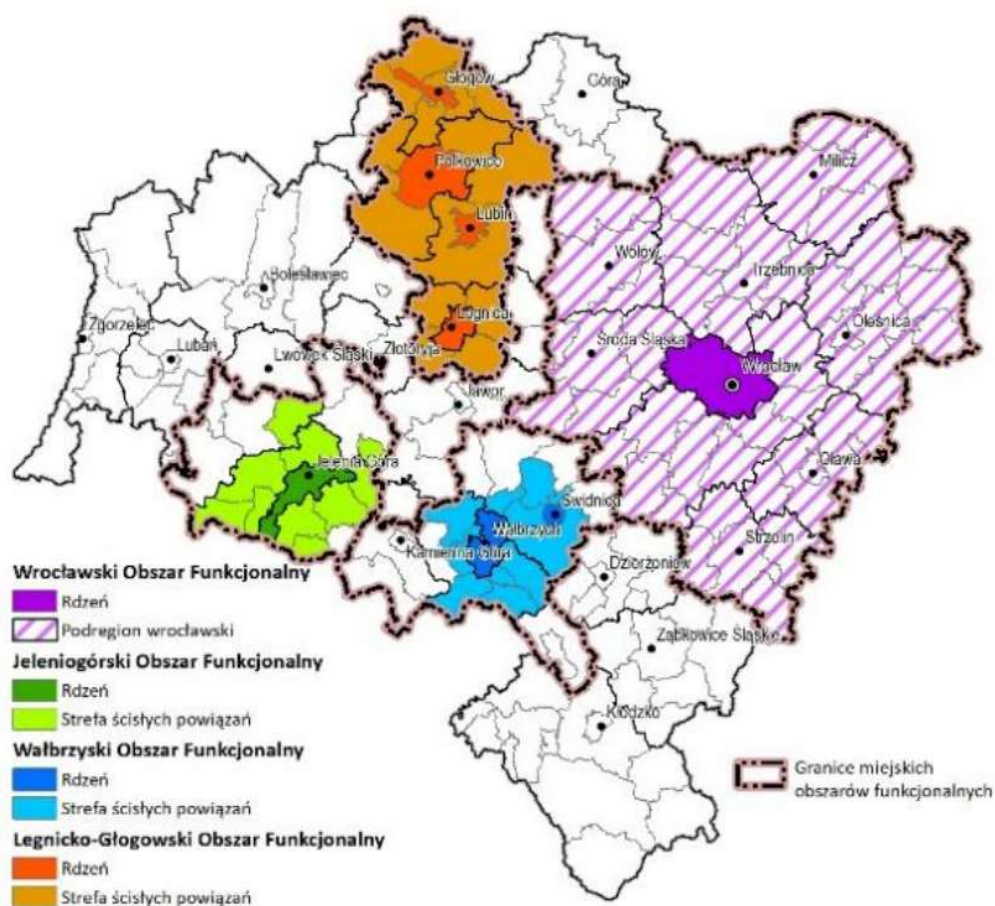
Rycina 50. Górski i przygraniczny obszar funkcjonalny województwa dolnośląskiego w ujęciu SRWD 2030

Źródło: Opracowanie redakcyjne na podstawie map dokumentów wojewódzkich; lokalizacja orientacyjna.

Rycina przedstawia kontekst regionalny według SRWD 2030 przyjętej w 2018 r., a nie aktualną delimitację na poziomie gminy lub działek. Nie służy do wyznaczania granic GOSI ani ustalania dopuszczalności inwestycji.

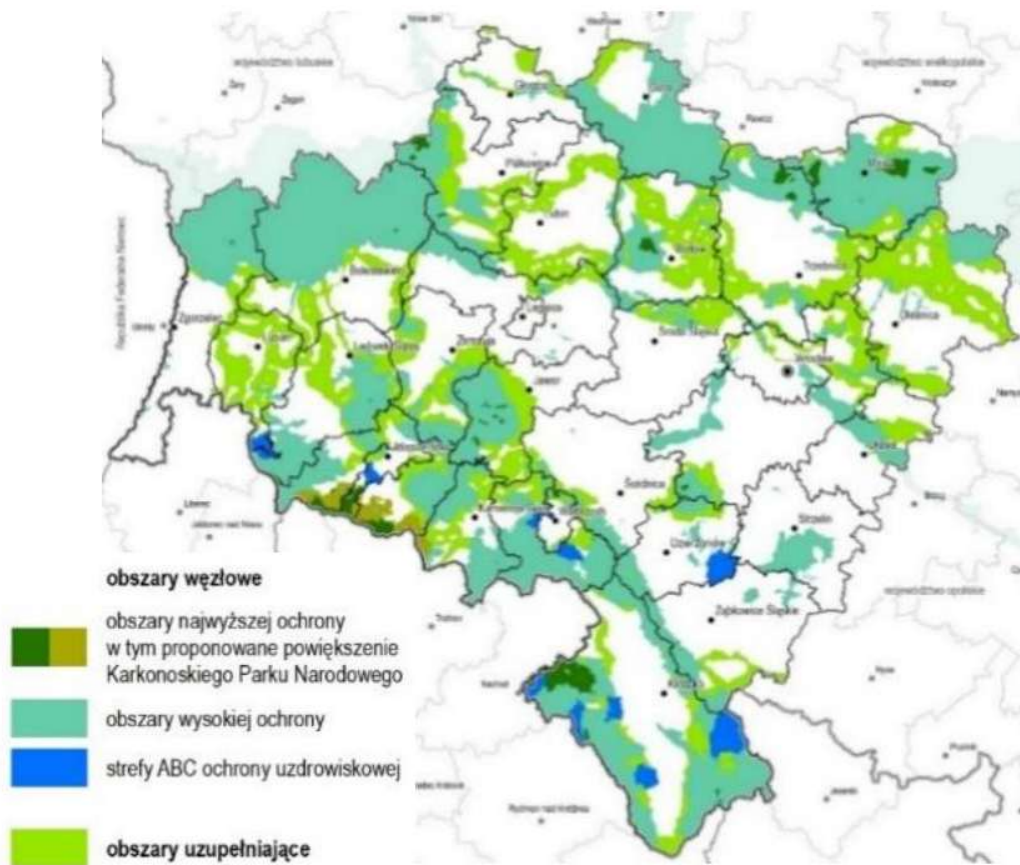
Rycina 51. Miejskie obszary funkcjonalne województwa dolnośląskiego w ujęciu SRWD 2030

Źródło: Opracowanie redakcyjne na podstawie map regionalnych obszarów funkcjonalnych; lokalizacja orientacyjna.

Rycina przedstawia kontekst regionalny według SRWD 2030 przyjętej w 2018 r., a nie aktualną delimitację na poziomie gminy lub działek. Nie służy do wyznaczania granic GOSI ani ustalania dopuszczalności inwestycji.

Rycina 52. Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo w województwie dolnośląskim w ujęciu SRWD 2030

Źródło: Opracowanie redakcyjne na podstawie map regionalnych; lokalizacja orientacyjna.

Tabela 95. Syntetyczne kierunki polityki przestrzennej Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce i ich powiązanie z celami strategicznymi

Rekomendacja	Treść rekomendacji	Powiązanie z celami
Odnowa tkanki miejskiej	Priorytet dla rewitalizacji, modernizacji i zagospodarowania istniejącej struktury miejskiej przed uruchamianiem rozproszonej ekspansji terenowej.	CS1, CS2
Mieszkalnictwo jakościowe	Tworzenie nowoczesnej oferty mieszkaniowej w wybranych lokalizacjach, dobrze powiązanych z usługami, transportem i infrastrukturą techniczną.	CS1, CS2
Dzikowiec jako obszar wysokiej jakości	Rozwój całorocznej funkcji sportowo-rekreacyjnej z porządkowaniem zaplecza, dojazdów, parkingów, informacji, bezpieczeństwa i ochroną krajobrazu.	CS2, CS3
Kolej i węzły mobilności	Wzmacnianie roli stacji i przystanków jako węzłów dostępności codziennej i turystycznej, z powiązaniem pieszym, rowerowym, autobusowym i parkingowym.	CS1, CS2, CS3
Lokalne centra dzielnic	Wzmacnianie funkcji usługowych, społecznych, rekreacyjnych i symbolicznych w historycznych częściach miasta, bez dublowania kosztownych funkcji w sposób nieefektywny.	CS1, CS2
Krajobraz i zieleń	Ochrona ekspozycji krajobrazowych, terenów zieleni, lasów, korytarzy przewietrzania i powiązań z terenami rekreacyjnymi; ograniczanie zabudowy przypadkowej i konfliktowej.	CS2, CS3
Retencja i gospodarka wodna	Uwzględnianie spływu powierzchniowego, rozszczelniania, zieleni retencyjnej, odwodnienia, lokalnych cieków i obniżenia terenu w projektach przestrzennych.	CS2
Dziedzictwo postindustrialne	Wykorzystanie obiektów, miejsc i narracji związanych z górnictwem, przemysłem i kolejną w rewitalizacji, edukacji regionalnej, turystyce kulturowej i marce miasta.	CS1, CS3

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy strategicznej Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce oraz przyjętych celów Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku.

Tabela 96. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce

Lit.	Zakres ustawowy	Ustalenia i rekomendacje dla Boguszowa-Gorc
a	Ochrona środowiska i zasobów	Chronić ciągłość lasów, zieleni, dolin, korytarzy spływu i retencji; ograniczać uszczelnienie; poprawiać jakość powietrza; preferować rozwiązania zielono-błękitne. Rozwój Dzikowca, mieszkalnictwa i gospodarki warunkować analizą wpływu na krajobraz, wody, stoki i bioróżnorodność.
b	Dziedzictwo kulturowe i zabytki	Chronić historyczną strukturę Boguszowa, Gorc, Kuźnic Świdnickich i Starego Lesieńca oraz obiekty górnicze, przemysłowe, kolejowe i sakralne. Adaptacje prowadzić selektywnie po analizie własności, stanu, kosztów i trwałej funkcji.
c	Zmiany zagospodarowania, w tym szczególne potrzeby mieszkaniowe	Pierwszeństwo dla odnowy, adaptacji i uzupełniania istniejącej tkanki. Zabezpieczyć możliwość selektywnego rozwoju nowej oferty komunalnej, społecznej i rynkowej, wyłącznie po analizach planu ogólnego. Ograniczać rozpraszanie zabudowy i koszty obsługi.
d	Handel wielkopowierzchniowy	Nie wyznaczać nowych lokalizacji bez wykazanego popytu, odpowiedniej dostępności transportowej i oceny wpływu na lokalne centra usługowe. Ewentualne obiekty lokalizować na terenach usługowych, z dostępem do transportu zbiorowego, bez powodowania istotnych konfliktów z mieszkalnictwem, krajobrazem i układem komunikacyjnym.
e	Kluczowe inwestycje celu publicznego	Priorytet dla edukacji, usług społecznych i zdrowotnych, sportu i rekreacji, mobilności, bezpieczeństwa, wodociągów, kanalizacji, retencji, zieleni i przestrzeni publicznych. Lokalizacje i korytarze uszczegóławiać po analizach wariantowych.
f	Komunikacja oraz infrastruktura techniczna i społeczna	Wzmacniać kolej, transport autobusowy, bezpieczne dojścia, ruch pieszy i rowerowy oraz racjonalne parkowanie. Rozwój zabudowy warunkować przepustowością sieci, energii i usług. Uwzględnić dostępność dla osób o szczególnych potrzebach. Poprawiać drogowe powiązania wewnętrzne oraz dostęp do Wałbrzycha i S3 w rejonie Kamiennej Góry, koordynując układ lokalny z obwodnicą. Przy modernizacji dróg oceniać skutki dla istniejącej zabudowy, bezpieczeństwa pieszych, hałasu, odwodnienia i dostępności usług.
g	Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	Preferować tereny już przekształcone, gospodarcze i infrastrukturalne wskazane w modelu, po potwierdzeniu zgodności planistycznej, możliwości przyłączenia do sieci oraz uwarunkowań środowiskowych, krajobrazowych, technicznych i pożarowych. W rozwoju OZE uwzględniać w szczególności fotowoltaikę; magazyny energii traktować jako odrębną, uzupełniającą funkcję infrastrukturalną. Unikać konfliktów z zabudową mieszkaniową, lasami, cennymi panoramami i funkcjami przyrodniczymi. Oznaczenie obszaru w modelu nie przesądza lokalizacji ani dopuszczalności konkretnej instalacji.
h	Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko	Preferować brownfieldy i miejsca dobrze obsłużone infrastrukturą. Stosować bufory, ograniczać hałas i ruch ciężki, oceniać skutki skumulowane. Każde przedsięwzięcie podlega właściwym procedurom środowiskowym i wodnoprawnym.
i	Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	Chronić lasy i ciągłość terenów otwartych; ograniczać fragmentację i zabudowę konfliktową. Funkcje rekreacyjne prowadzić niskopresyjnie. Niewielkie grunty rolne traktować również jako element krajobrazu i retencji.
j	Obszary zdegradowane, rewitalizacji i przekształceń	Koncentrować działania rewitalizacyjne i przekształceniowe w historycznej tkance miejskiej, na obszarach zdegradowanych oraz terenach poprzemysłowych wskazanych w diagnozie lub właściwych delimitacjach sporządzanych na podstawie przepisów odrębnych. Przed adaptacją terenów i obiektów należy rozpoznawać stan techniczny, własność, ewentualne zanieczyszczenia, warunki geologiczne i wodne oraz trwałość ekonomiczną projektowanej funkcji; stosownie do potrzeb dopuszcza się rehabilitację, rekultywację i remediację.

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy strategicznej, modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz celów Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce do 2035 roku, z uwzględnieniem wymogów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym dotyczących strategii rozwoju gminy

16.3. Obszary strategicznej interwencji - wyznaczenie, kryteria i klasyfikacja

Boguszów-Gorce jest górskim miastem postindustrialnym o powierzchni 27,02 km², położonym w bezpośrednim sąsiedztwie Wałbrzycha, pomiędzy Górami Wałbrzyskimi i Górami Kamiennymi. Jego specyfika przestrzenna wynika z nakładania się kilku cech: wieloczęściowej struktury osadniczej, ukształtowania terenu, znaczącego udziału lasów i terenów otwartych, dziedzictwa górniczo-przemysłowego, rozbudowanego jak na skalę miasta układu kolejowego oraz silnych codziennych powiązań funkcjonalnych z Wałbrzychem. Cechy te sprawiają, że możliwości rozwojowe nie są rozmieszczone równomiernie, a polityka przestrzenna wymaga dostosowania rodzaju interwencji do charakteru poszczególnych części miasta.

Współczesna struktura Boguszuwa-Gorc jest konsekwencją połączenia w 1973 r. wcześniej odrębnych organizmów osadniczych. W przestrzeni i świadomości mieszkańców wyraźnie zachowały się historycznie ukształtowane części miasta: Boguszów, Gorce, Kuźnice Świdnickie i Stary Lesieniec. Nie tworzą one jednolitego układu monocentrycznego. Różnią się genezą, typem i intensywnością zabudowy, dostępnością usług, relacją z koleją i głównymi drogami, zasobem mieszkaniowym oraz otoczeniem krajobrazowym. Z punktu widzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego oznacza to potrzebę wzmacniania lokalnych centrów i miejsc codziennej aktywności przy równoczesnej poprawie powiązań pomiędzy poszczególnymi częściami miasta. Nie jest przy tym racjonalne dublowanie wszystkich funkcji publicznych w każdej części Boguszuwa-Gorc; większe znaczenie ma zapewnienie ich rzeczywistej dostępności.

Boguszów pełni przede wszystkim funkcje administracyjne, historyczno-miejskie i usługowe, związane m.in. z Rynkiem oraz koncentracją funkcji publicznych. Gorce zachowują silną tożsamość dawnego miasta górniczego i są powiązane z funkcjami mieszkaniowymi, koleją oraz terenami wymagającymi dalszych przekształceń. Kuźnice Świdnickie mają bardziej pasmowy układ zabudowy, silnie zależny od warunków terenowych i osi komunikacyjnych. Stary Lesieniec wyróżnia funkcja mieszkaniowa i silniejsza relacja z terenami otwartymi. Zróżnicowanie to uzasadnia prowadzenie polityki terytorialnie selektywnej: inne instrumenty są potrzebne w historycznej tkance wymagającej modernizacji, inne przy węzłach mobilności, inne w rejonie Dzikowca, a jeszcze inne w miejscach potencjalnego rozwoju mieszkalnictwa lub aktywności gospodarczej.

Znaczącą część struktury miasta tworzy starsza zabudowa mieszkaniowa i tkanka ukształtowana w okresach wcześniejszego rozwoju przemysłowego. W części zasobu występują potrzeby remontowe, energetyczne i funkcjonalne, dlatego podstawowym kierunkiem polityki przestrzennej pozostaje odnowa: remonty, termomodernizacja, poprawa standardu otoczenia, ponowne wykorzystanie możliwych do adaptacji obiektów i terenów oraz rewitalizacja przestrzeni publicznych. Jednocześnie sama odnowa istniejącego zasobu nie wyczerpuje polityki osiedleńczej. Strategia wskazuje potrzebę stopniowego zwiększania zróżnicowania oferty mieszkaniowej – komunalnej, społecznej i rynkowej – przy czym nowe kierunki zabudowy powinny być uruchamiane selektywnie, w miejscach posiadających lub możliwych do racjonalnego wyposażenia w infrastrukturę i dobrze powiązanych z usługami oraz transportem.

Układ gospodarczy miasta pozostaje silnie związany z procesem transformacji postindustrialnej oraz z funkcjonalnym sąsiedztwem Wałbrzycha. Boguszów-Gorce nie dysponuje warunkami dla nieograniczonej ekspansji terenochłonnych funkcji gospodarczych, dlatego istotniejsze znaczenie ma selektywne wykorzystanie istniejących lokali, terenów już przekształconych i miejsc dobrze obsłużonych komunikacyjnie. Potencjałem są mikroprzedsiębiorczość, usługi codzienne, rzemiosło, gospodarka czasu wolnego, gastronomia, usługi związane z turystyką aktywną oraz przedsięwzięcia wykorzystujące dziedzictwo górnicze, przemysłowe i kolejowe. Tereny aktywności gospodarczej powinny być rozwijane w sposób ograniczający

konflikty z funkcją mieszkaniową i krajobrazem oraz niewymagający nieproporcjonalnych wydatków infrastrukturalnych gminy.

Najbardziej rozpoznawalnym obszarem specjalizacji rekreacyjnej jest Dzikowiec wraz z powiązanymi terenami góorskimi i siecią tras aktywności. Jego znaczenie wykracza poza funkcję pojedynczego obiektu sportowo-rekreacyjnego: może on integrować turystykę aktywną, rekreację mieszkańców, sport, wydarzenia, profilaktykę zdrowotną, ofertę przedsiębiorców oraz markę miasta. Strategia nie zakłada jednak rozwoju masowego. W warunkach górskich podstawowym kryterium powinny pozostawać jakość zagospodarowania, dostępność transportowa, bezpieczeństwo, pojemność przestrzeni i infrastruktury, ochrona krajobrazu oraz zdolność do utrzymania powstałych obiektów w całym cyklu ich użytkowania.

Szczególnym atutem funkcjonalno-przestrzennym Boguszowa-Gorc jest kolej. Układ stacji i przystanków tworzy możliwość łączenia codziennych dojazdów mieszkańców z obsługą ruchu rekreacyjnego i turystycznego. W relacjach ponadlokalnych kluczowe znaczenie ma Wałbrzych jako główny ośrodek rynku pracy, usług specjalistycznych i funkcji wyższego rzędu, natomiast połączenia kolejowe zwiększają także dostępność dalszych ośrodków regionu. Głównym problemem nie jest zatem wyłącznie istnienie infrastruktury transportowej, lecz jakość jej powiązania z tkanką miasta: bezpieczne dojścia, dostępność dla osób o ograniczonej mobilności, komunikacja autobusowa, parkingi, infrastruktura rowerowa, informacja oraz zimowe utrzymanie ciągów pieszych.

System przyrodniczy jest równocześnie podstawowym zasobem i ograniczeniem przestrzennym. Lasy, stoki, tereny otwarte, lokalne obniżenia i kierunki spływu powierzchniowego tworzą krajobrazową wartość miasta, ale zwiększają wrażliwość na niekontrolowane uszczelnianie, erozję, spływ wód opadowych i fragmentację zielonych powiązań. Ochrona tych struktur nie jest przeciwieństwem rozwoju. Jest warunkiem utrzymania przewag osiedleńczych i rekreacyjnych Boguszowa-Gorc oraz ograniczania przyszłych kosztów infrastrukturalnych i klimatycznych. W rezultacie nowe funkcje powinny być kierowane w pierwszej kolejności do terenów już przekształconych i miejsc możliwych do racjonalnej obsługi, przy zachowaniu ciągłości najważniejszych powiązań przyrodniczych i retencyjnych.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej składa się z dwóch wzajemnie powiązanych warstw. Pierwszą jest warstwa bazowa, przedstawiająca istniejący i kierunkowy układ funkcjonalny miasta: granice gminy, rzeki, ciągi komunikacyjne, strefę przemysłowo-składową, strefę mieszkaniowo-usługową oraz tereny pozostałe, w tym rolnicze i zielone. Warstwa ta porządkuje strukturę przestrzenną Boguszowa-Gorc, lecz nie stanowi katalogu obszarów strategicznej interwencji.

Drugą warstwę tworzą Gminne Obszary Strategicznej Interwencji. Rycina 53 wyznacza dziewięć kategorii GOSI konkurencyjno-rozwojowych: budowana obwodnica; ewentualna kontynuacja obwodnicy; obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych; tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okołoturystycznymi; tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – nowe; tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – istniejące; działalność gospodarcza istniejąca; działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE; obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii. Rycina 54 wyznacza jeden GOSI problemowy: obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%. Poszczególne poligony lub odcinki oznaczone tym samym symbolem stanowią części jednej kategorii GOSI określonej w legendzie.

Ryciny 53 i 54 łącznie stanowią graficzne przedstawienie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Miejskiej Boguszków-Gorce. Wykorzystują wspólną warstwę bazową miasta, a następnie przedstawiają

odpowiednio GOSI konkurencyjno-rozwojowe oraz GOSI problemowy. Rycina 54 nie wyznacza odrębnego modelu, lecz nakłada na tę samą strukturę bazową przestrzenny zasięg interwencji związanej z formalnie rozpoznanym zagrożeniem powodziowym. GOSI mają charakter strategiczny i funkcjonalny. Służą koncentracji działań, zasobów i przedsięwzięć, lecz nie ustanawiają przeznaczenia terenu, prawa do zabudowy, przebiegu inwestycji ani parametrów zagospodarowania. Ich oznaczenia są zgeneralizowane, a szczegółowe rozstrzygnięcia wymagają planu ogólnego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dokumentacji projektowej oraz właściwych analiz środowiskowych, wodnych, geologicznych, infrastrukturalnych, transportowych, własnościowych i ekonomicznych. Nazwy używane w tekście i tabelach Strategii powinny powtarzać brzmienie legend rycin 53 i 54; nie wprowadza się odrębnego systemu kodów GOSI.

Rycina 53. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce z wyznaczeniem GOSI konkurencyjno-rozwojowych

Boguszów-Gorce

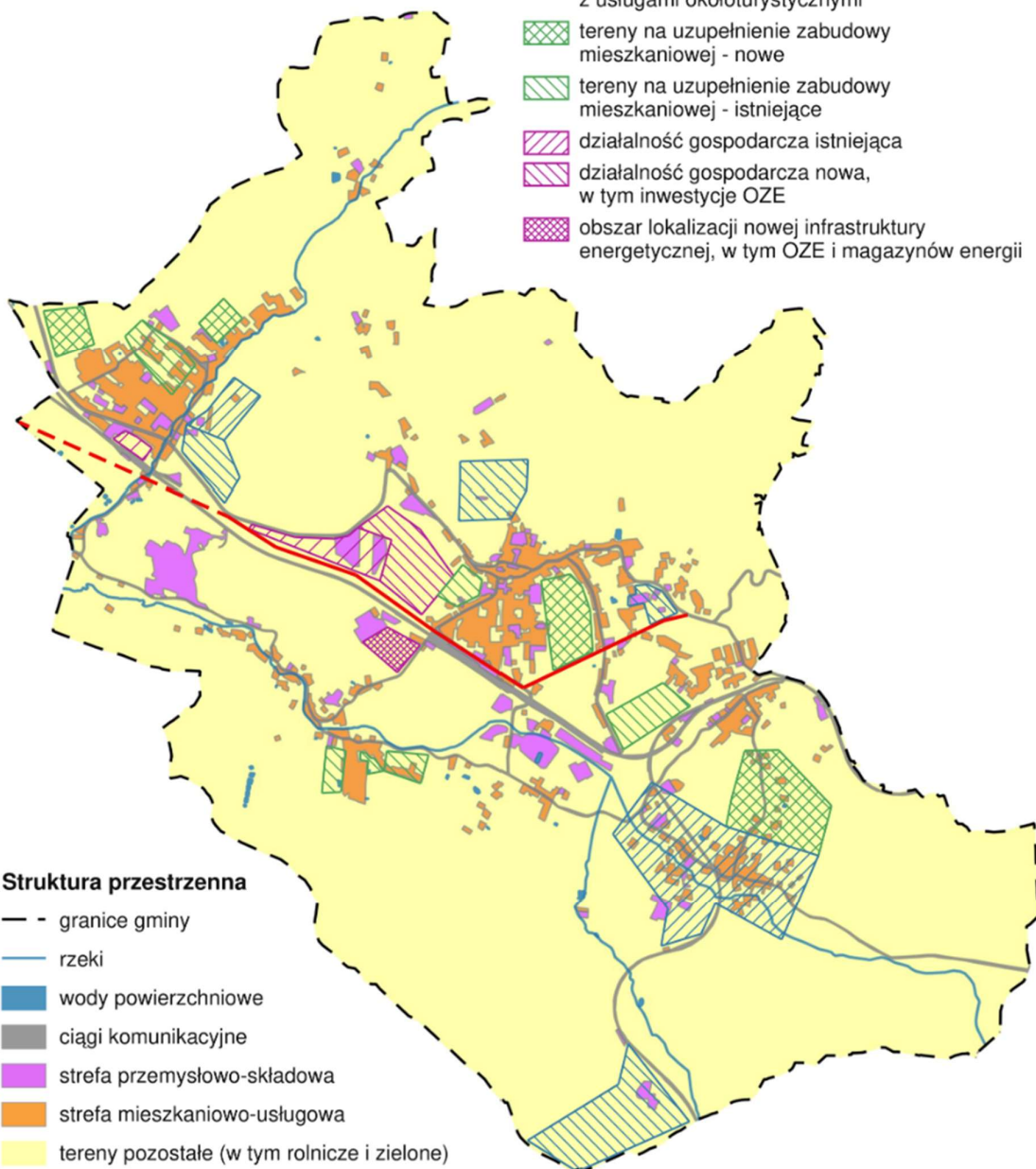
Struktura funkcjonalno-przestrzenna
GOSI rozwojowe

Kierunki rozwoju

- budowana obwodnica
- - ewentualna kontynuacja obwodnicy
- obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych
- tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okolicy turystycznymi
- tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej - nowe
- tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej - istniejące
- działalność gospodarcza istniejąca
- działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE
- obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii

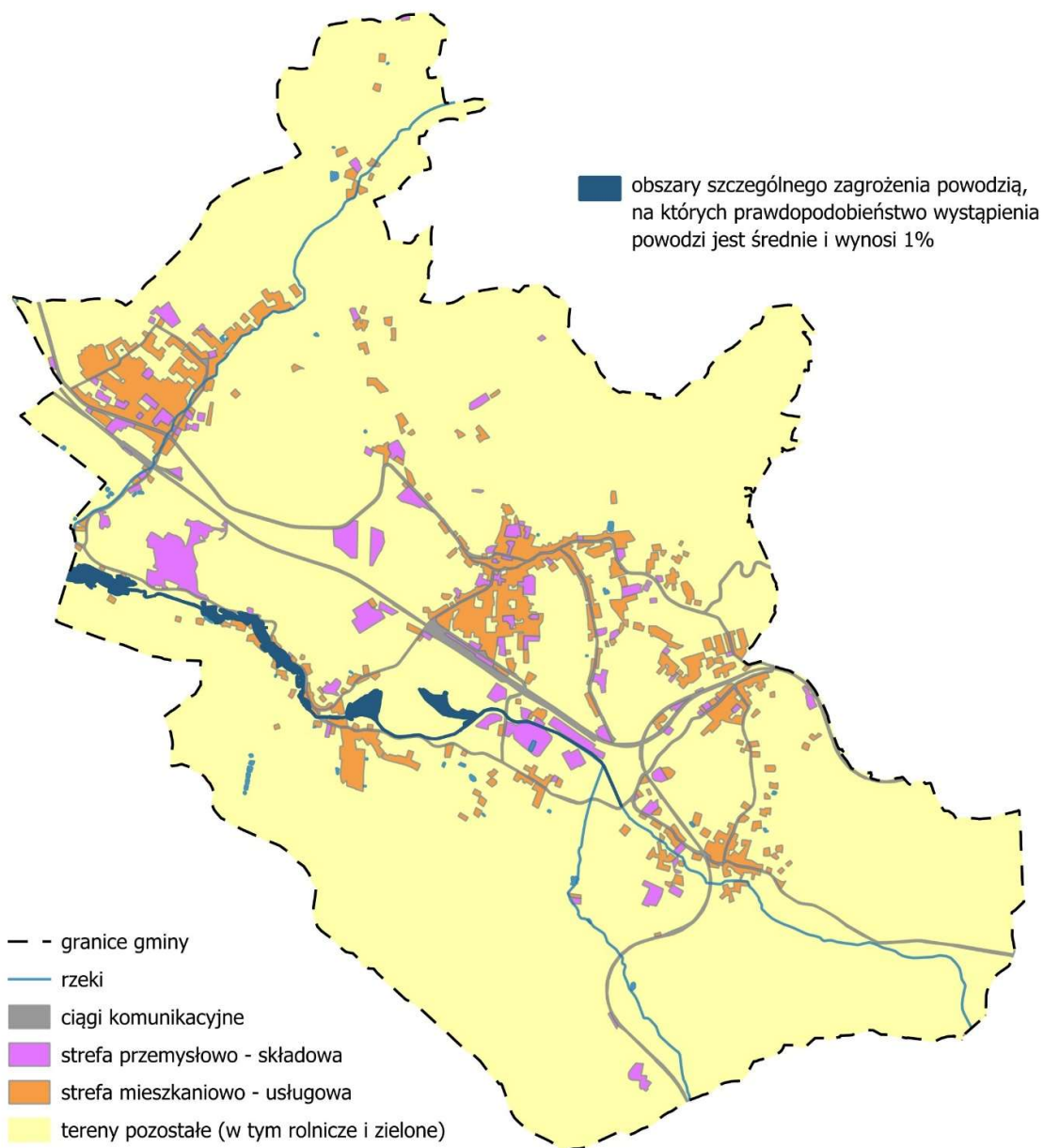
Struktura przestrzenna

- - granice gminy
- rzeki
- wody powierzchniowe
- ciągi komunikacyjne
- strefa przemysłowo-składowa
- strefa mieszkaniowo-usługowa
- tereny pozostałe (w tym rolnicze i zielone)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wykorzystanych przy tworzeniu diagnozy strategicznej.

Rycina 54. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Miejskiej Boguszów-Gorce z wyznaczeniem GOSI problemowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, udostępnionych w portalu dane.gov.pl w zbiorze „Mapy zagrożenia powodziowego” – warstwa wektorowa SHP dla scenariusza Q = 1%, oraz danych przestrzennych wykorzystanych w diagnozie strategicznej; stan danych na dzień 15.08.2026.

Rycina 53 wyznacza dziewięć kategorii GOSI konkurencyjno-rozwojowych. Każda kategoria odpowiada odrębnej pozycji legendy; rozłączne poligony lub odcinki oznaczone tym samym symbolem stanowią przestrzennie nieciągłe części tego samego typu interwencji. Zasięgi te wskazują miejsca koncentracji potencjałów i kierunków rozwoju, nie przesądzając szczegółowego sposobu zagospodarowania.

Budowana obwodnica

GOSI obejmuje korytarz inwestycji drogowej o znaczeniu ponadlokalnym, której realizacja może poprawić warunki dostępności miasta, bezpieczeństwo ruchu oraz obsługę części terenów rozwojowych. Oznaczenie w Strategii ma charakter kierunkowy i nie zastępuje aktualnej dokumentacji inwestycji, decyzji administracyjnych ani ustaleń właściwego zarządcy drogi. Przy programowaniu działań gminnych należy każdorazowo uwzględniać rzeczywisty stan realizacji poszczególnych etapów, ich ostateczny przebieg, rozwiązania węzłowe, odwodnienie, bezpieczeństwo ruchu oraz oddziaływanie na zabudowę, wody i krajobraz.

Ewentualna kontynuacja obwodnicy

Wskazuje warunkowy kierunek dalszej poprawy powiązań drogowych w rejonie Gorc i gminy Czarny Bór. Działania powinny obejmować ocenę potrzeby kontynuacji obwodnicy, analizę wariantów jej przebiegu i powiązań z układem lokalnym oraz uzgodnienia z właściwymi zarządcami dróg i sąsiednimi gminami. Należy uwzględnić wpływ na istniejącą zabudowę, bezpieczeństwo ruchu, środowisko, wody i obsługę terenów przyległych, a także wykonalność techniczną i finansową. Wskazanie w Strategii nie przesądza realizacji inwestycji, jej ostatecznego przebiegu ani harmonogramu.

Obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych

Obejmuje tereny przeznaczone do wzmacniania funkcji obsługujących sąsiednie obszary sportowo-rekreacyjne oraz potrzeby mieszkańców. Rozwój może obejmować usługi, gastronomię, zakwaterowanie, przestrzenie publiczne, mieszkalnictwo i niezbędną obsługę komunikacyjną, pod warunkiem zachowania ładu przestrzennego i jakości krajobrazu. Interwencja powinna tworzyć rzeczywiste powiązanie funkcjonalne z terenami sportowymi, a nie prowadzić do przypadkowej, rozproszonej zabudowy.

Tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okołoturystycznymi

Stanowią rdzeń rozwoju funkcji aktywnego wypoczynku, sportu i rekreacji, w szczególności w powiązaniu z Dzikowcem i innymi terenami wskazanymi na mapie. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej powinien być powiązany z usługami towarzyszącymi, w tym gastronomią, zakwaterowaniem i obsługą użytkowników, odpowiednio do charakteru poszczególnych lokalizacji. Priorytetem jest całoroczność oferty, bezpieczeństwo, dostępność, jakość tras i urządzeń, integracja z koleją i usługami oraz ochrona krajobrazu. Skala przedsięwzięć powinna być dostosowana do pojemności środowiskowej i transportowej, warunków stokowych, ryzyka erozji, gospodarki wodami opadowymi i kosztów utrzymania.

Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – nowe

Obejmują proponowane nowe tereny rozwoju oferty mieszkaniowej, których wykorzystanie zależy od wyników analiz zapotrzebowania i chłonności terenów oraz ustaleń planu ogólnego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wskazanie w Strategii nie przesądza możliwości zabudowy ani wielkości

rezerw mieszkaniowych. Przygotowanie tych terenów powinno następować selektywnie i etapowo, z uwzględnieniem możliwości wykorzystania istniejących rezerw oraz po potwierdzeniu dostępności dróg, transportu zbiorowego, sieci technicznych i usług społecznych. Konieczna jest również ocena warunków geologicznych, wodnych i krajobrazowych oraz kosztów budowy i utrzymania infrastruktury.

Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – istniejące

Obejmują tereny stanowiące kontynuację dotychczasowych kierunków rozwoju mieszkalnictwa i wykorzystania wcześniej wskazanych rezerw. Określenie „istniejące” odnosi się do tych kierunków i rezerw, a nie wyłącznie do terenów już zabudowanych. Przy wdrażaniu należy odróżnić rezerwy wynikające z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego od terenów wskazanych jedynie w dotychczasowym studium lub innych dokumentach kierunkowych. Status planistyczny każdej lokalizacji wymaga potwierdzenia. Priorytetem jest racjonalne uzupełnianie struktury osadniczej, wykorzystanie dostępnej infrastruktury i zapewnienie dostępu do usług, z uwzględnieniem warunków lokalnych oraz kosztów obsługi.

Działalność gospodarcza istniejąca

Obejmuje istniejące tereny aktywności gospodarczej, dla których priorytetem jest modernizacja, lepsze wykorzystanie, ograniczanie uciążliwości i podnoszenie standardu infrastruktury. Działania mogą dotyczyć poprawy obsługi transportowej i technicznej, efektywności energetycznej, zagospodarowania terenów przemysłowych oraz wspierania trwałości przedsiębiorstw. Rozwój nie powinien zwiększać konfliktów z mieszkalnictwem, krajobrazem i środowiskiem ani generować nieproporcjonalnych kosztów publicznych.

Działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE

Wskazuje tereny potencjalnego rozwoju nowych funkcji gospodarczych, w tym inwestycji wykorzystujących odnawialne źródła energii. Ich przygotowanie powinno być poprzedzone oceną realnego popytu, dostępności komunikacyjnej, możliwości uzbrojenia, wpływu na otoczenie oraz relacji z budowaną obwodnicą. Preferowane są działalności zgodne ze skalą miasta, tworzące miejsca pracy i lokalne powiązania gospodarcze, bez nadmiernej presji transportowej, hałasu, zanieczyszczeń i konfliktów z funkcją mieszkaniową. Przedsięwzięcia OZE, w szczególności fotowoltaika, wymagają dodatkowo potwierdzenia możliwości przyłączenia oraz spełnienia warunków planistycznych, środowiskowych i krajobrazowych.

Obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii

Wyznacza kierunkową lokalizację nowej infrastruktury wspierającej bezpieczeństwo i transformację energetyczną miasta. Możliwe działania obejmują instalacje OZE, w szczególności fotowoltaiczne, magazyny energii, infrastrukturę sieciową oraz elementy lokalnych systemów zarządzania energią. Każde przedsięwzięcie wymaga potwierdzenia możliwości przyłączenia, bezpieczeństwa technicznego i pożarowego, zgodności planistycznej, wpływu na krajobraz i środowisko, odpowiednich odległości od zabudowy mieszkaniowej oraz ekonomicznej trwałości modelu eksploatacji.

Wdrażanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej powinno uwzględniać odporność gminy na powódź, podtopienia i suszę. Przy wyznaczaniu terenów rozwoju zabudowy, lokalizacji infrastruktury oraz przekształcaniach terenów już zagospodarowanych należy każdorazowo analizować aktualne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego, lokalne warunki spływu powierzchniowego oraz zdolność terenu do retencji i infiltracji. Preferowane powinny być rozwiązania ograniczające uszczelnienie

powierzchni, zwiększające retencję wód opadowych, chroniące naturalne i półnaturalne obszary retencyjne oraz zapewniające drożność cieków, rowów i urządzeń odwadniających.

W odniesieniu do przedsięwzięć mogących oddziaływać na wody należy zapewnić ich zgodność z aktualnym planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, w tym z celami środowiskowymi właściwych jednolitych części wód, z aktualnym planem zarządzania ryzykiem powodziowym oraz z Planem przeciwdziałania skutkom suszy. W okresie obowiązywania Strategii dokumenty te będą podlegały kolejnym cyklom aktualizacji, dlatego ich ustalenia powinny być weryfikowane na etapie programowania, projektowania i realizacji poszczególnych inwestycji.

W Strategii wyznaczono dziewięć kategorii GOSI konkurencyjno-rozwojowych, przedstawionych na rycinie 53, oraz jeden GOSI problemowy, przedstawiony na rycinie 54. Dla każdej kategorii punktem odniesienia są nazwa i symbol graficzny określone w legendzie oraz zasięg przestrzenny przedstawiony na odpowiedniej mapie. Opisy i tabele rozwijają znaczenie interwencji, lecz nie tworzą odrębnego systemu kodów ani alternatywnej delimitacji.

GOSI mają charakter strategiczny i zarządczy. Nie ustanawiają przeznaczenia terenu, prawa do zabudowy ani dopuszczalności konkretnego przedsięwzięcia. Jeżeli zasięgi różnych GOSI nakładają się, stosuje się łącznie przypisane im kierunki działań i warunki realizacji, przy zachowaniu pierwszeństwa przepisów prawa, bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz wymagań ochrony środowiska, wód, krajobrazu i funkcji mieszkaniowych.

Tabela 97. Gminne Obszary Strategicznej Interwencji — klasyfikacja, przesłanki wyznaczenia i powiązanie z celami Strategii

Kategoria GOSI	Nazwa GOSI	Typ obszaru	Kryterium wyznaczenia	Cele
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Budowana obwodnica	liniowy; infrastrukturalny	Korytarz budowanej obwodnicy oraz potrzeba powiązania realizowanej inwestycji z układem miejskim, poprawą dostępności, bezpieczeństwem ruchu i obsługą terenów rozwojowych.	CS1, CS2, CS3
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Ewentualna kontynuacja obwodnicy	liniowy; infrastrukturalny	Warunkowy kierunek dalszej poprawy powiązań drogowych w rejonie Gorc i gminy Czarny Bór; zasadność i przebieg wymagają analiz oraz uzgodnień.	CS1, CS2, CS3
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych	obszarowy; mieszany	Potrzeba funkcjonalnego zaplecza usługowego, mieszkaniowego i obsługowego dla terenów sportowo-rekreacyjnych.	CS1, CS2, CS3
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okoturystycznymi	obszarowy; specjalizacyjny	Koncentracja zasobów sportu, rekreacji i turystyki aktywnej, w tym funkcji powiązanych z Dzikowcem, oraz potrzeba rozwoju usług towarzyszących.	CS1, CS2, CS3
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – nowe	obszarowy; osiedleńczy	Proponowane nowe tereny rozwoju oferty mieszkaniowej, zależne od analiz zapotrzebowania i chłonności oraz dopuszczalności planistycznej i infrastrukturalnej.	CS1, CS2
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – istniejące	obszarowy; osiedleńczy	Kontynuacja dotychczasowych kierunków mieszkaniowych. Rezerwy z obowiązujących MPZP wymagają odróżnienia od wskazań dawnych dokumentów kierunkowych.	CS1, CS2
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Działalność gospodarcza istniejąca	obszarowy; gospodarczy i restrukturyzacyjny	Istniejąca koncentracja funkcji gospodarczych wymagająca modernizacji, lepszego wykorzystania i ograniczania konfliktów.	CS2, CS3
GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE	obszarowy; gospodarczy i rozwojowy	Potencjalne tereny nowych funkcji gospodarczych, w tym inwestycji OZE, których uruchomienie zależy od popytu, dostępności, uzbrojenia oraz warunków planistycznych i środowiskowych.	CS2, CS3

GOSI konkurencyjno-rozwojowy	Obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii	obszarowy; infrastrukturalno-energetyczny	Kierunkowa lokalizacja nowej infrastruktury wspierającej bezpieczeństwo i transformację energetyczną, w tym instalacji OZE i magazynów energii.	CS2, CS3
GOSI problemowy	Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%	obszarowy; problemowy i ograniczający	Oficjalnie rozpoznane zagrożenie powodziowe wymagające ograniczania ekspozycji, ochrony przepływu i zwiększania odporności.	CS1, CS2

Źródło: opracowanie własne.

16.4. Katalog obszarów strategicznej interwencji i ramy wdrażania

Tabela 98. Zakres planowanych działań i warunki wdrażania Gminnych Obszarów Strategicznej Interwencji

GOSI	Typowe działania	Warunki wdrażania
Budowana obwodnica	Koordinacja realizowanej inwestycji z układem ulicznym i terenami rozwojowymi; przygotowanie lokalnych powiązań oraz rozwiązań bezpieczeństwa ruchu, odwodnienia i zieleni.	Stan realizacji, harmonogram i ostateczny przebieg inwestycji należy każdorazowo przyjmować zgodnie z aktualną dokumentacją właściwego zarządcy drogi. Po stronie gminy kluczowa jest koordynacja lokalnych powiązań, bezpieczeństwa ruchu, odwodnienia i obsługi terenów przyległych, a także wykonanie wymaganych analiz transportowych, środowiskowych, wodnych, geologicznych i własnościowych.
Ewentualna kontynuacja obwodnicy	Analiza potrzeby i wariantów kontynuacji obwodnicy, powiązań z układem lokalnym oraz obsługi terenów przyległych.	Współpraca z zarządcami dróg i sąsiednimi gminami; ocena ruchu, oddziaływania na zabudowę, środowisko i wody, wykonalności technicznej oraz finansowania. Wskazanie nie stanowi zobowiązania do budowy.

Obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych	Usługi, gastronomia, zakwaterowanie, mieszkalnictwo, przestrzenie publiczne, dojścia, parkingi i powiązania z terenami sportowymi.	Etapowanie zgodne z popytem i przepustowością infrastruktury; ochrona krajobrazu; ograniczanie konfliktów funkcjonalnych; priorytet dla dostępności pieszej i transportu zbiorowego.
Tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okołoturystycznymi	Modernizacja i rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, tras, oferty całorocznej, wydarzeń i informacji; rozwój usług okołoturystycznych i zaplecza użytkowników, odpowiednio do charakteru lokalizacji.	Ocena pojemności ruchu i środowiska, ochrona stoków i krajobrazu, gospodarka wodami opadowymi, ograniczanie erozji, analiza kosztów utrzymania i dostępności transportowej.
Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – nowe	Ocena możliwości uruchomienia nowych lokalizacji i ich etapowania; przygotowanie planistyczne oraz zapewnienie infrastruktury, transportu i usług.	Wynik analiz zapotrzebowania i chłonności w planie ogólnym; respektowanie ustawowych zasad wyznaczania stref mieszkaniowych; potwierdzenie dostępności sieci i usług, warunków geologicznych, wodnych i krajobrazowych oraz kosztów obsługi.
Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – istniejące	Weryfikacja istniejących rezerw i wykorzystanie lokalizacji stanowiących kontynuację dotychczasowej polityki mieszkaniowej; selektywne uzupełnianie zabudowy.	Potwierdzenie przeznaczenia w obowiązujących MPZP, jeśli wskazanie opiera się na takich rezerwach. Odrębne traktowanie dawnych wskazań studium; zapewnienie obsługi infrastrukturalnej, dostępności usług i zgodności z uwarunkowaniami lokalnymi.
Działalność gospodarcza istniejąca	Modernizacja terenów i obiektów, poprawa obsługi technicznej i transportowej, efektywność energetyczna, ponowne wykorzystanie brownfieldów i ograniczanie uciążliwości.	Diagnoza stanu technicznego, własności i ewentualnych zanieczyszczeń; zgodność środowiskowa; brak pogłębiania konfliktów z mieszkalnictwem i krajobrazem.
Działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE	Przygotowanie oferty inwestycyjnej, planów, uzbrojenia i obsługi komunikacyjnej; wsparcie działalności zgodnych ze skalą miasta i lokalnymi specjalizacjami, w tym inwestycji OZE.	Potwierdzenie popytu i kosztów uzbrojenia; etapowanie; selektywność branżowa; kontrola hałasu, ruchu i emisji; powiązanie z układem drogowym bez nadmiernego obciążania gminy kosztami. Dla OZE także warunki przyłączenia oraz zgodność planistyczna, środowiskowa i krajobrazowa.
Obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii	Przygotowanie instalacji OZE, w szczególności fotowoltaicznych, magazynów energii, elementów sieci oraz systemów zarządzania energią zwiększających lokalne bezpieczeństwo energetyczne.	Warunki przyłączenia, bezpieczeństwo techniczne i pożarowe, zgodność planistyczna, analiza oddziaływania, odpowiednie odległości od zabudowy, ochrona krajobrazu i trwały model ekonomiczny.
Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%	Ograniczanie ekspozycji, utrzymanie drożności przepływu, retencja, adaptacja istniejącej infrastruktury, rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo i odporność.	Stosowanie aktualnych map zagrożenia i ryzyka powodziowego, PZRP, aPGW i PPSS; zgodność z prawem wodnym; zakaz zwiększania lub przenoszenia ryzyka; wymagane uzgodnienia wodnoprawne.

Źródło: opracowanie własne.

17. Syntetyczna analiza konsekwencji środowiskowych działań zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Boguszków-Gorce ma charakter strategiczny i kierunkowy, jednak część jej ustaleń przestrzennych odnosi się do kierunków rozwoju transportu, mieszkalnictwa, aktywności gospodarczej, infrastruktury energetycznej oraz funkcji sportowo-rekreacyjnych. Z tego względu na etapie przygotowania projektu wymagane jest formalne rozstrzygnięcie obowiązków dotyczących strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Niniejszy rozdział ma charakter wewnętrznej, syntetycznej analizy strategicznej i nie zastępuje prognozy oddziaływania na środowisko ani formalnego uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Na poziomie Strategii obowiązuje zasada unikania oddziaływań w pierwszej kolejności, następnie ich minimalizacji, a dopiero w dalszej kolejności stosowania środków kompensacyjnych, jeżeli są wymagane. Lokalizacje i parametry przyszłych przedsięwzięć powinny być wariantowane z uwzględnieniem odporności klimatycznej, retencji, warunków stokowych, ochrony krajobrazu, bioróżnorodności, zdrowia mieszkańców, dostępności transportowej oraz kosztów całego cyklu życia infrastruktury.

Tabela 99. Syntetyczna analiza oddziaływania środowiskowego grup działań Strategii.

Grupa działań	Dominujący wpływ	Potencjalne ryzyka	Zasady unikania i ograniczania oddziaływań
Usługi społeczne, edukacja, integracja mieszkańców	Zasadniczo neutralne lub pozytywne; możliwe zwiększenie dostępności usług bez istotnej presji środowiskowej.	Niewielkie oddziaływania robót remontowych, zużycie energii w obiektach publicznych.	Termomodernizacja, standardy efektywności energetycznej, dostępność pieszka i transportowa, wykorzystanie istniejących obiektów.
Rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych	Pozytywne oddziaływanie przez poprawę estetyki, funkcjonalności, zieleni i bezpieczeństwa.	Roboty budowlane, odpady, hałas, ryzyko zwiększenia uszczelnienia powierzchni.	Rozszczelnianie, zieleni retencyjna, materiały trwałe, gospodarka odpadami budowlanymi, ochrona drzew i zieleni.
Modernizacja zasobu mieszkaniowego i energetycznego	Pozytywne oddziaływanie na jakość powietrza, koszty energii i redukcję niskiej emisji.	Ryzyko źle dobranych technologii, czasowe uciążliwości remontowe, odpady.	Audyty energetyczne, priorytet dla efektywności, kontrola jakości wykonania, edukacja użytkowników, wsparcie gospodarstw wrażliwych.
Dzikowiec i turystyka aktywna	Pozytywne oddziaływanie społeczne i zdrowotne; potencjalnie gospodarcze. Wymaga ochrony krajobrazu i przyrody.	Presja ruchu, parkingi, erozja tras, hałas wydarzeń, ingerencja w stoki i siedliska.	Pojemność turystyczna, uporządkowane trasy, retencja, monitoring ruchu, informacja, ochrona terenów wrażliwych, preferencja dla transportu zbiorowego i kolei.
Mobilność i węzły kolejowe	Pozytywny wpływ przez wzmacnianie kolei, ruchu pieszego i ograniczanie zależności od samochodu.	Roboty drogowe, możliwe uszczelnienie powierzchni, konflikty przestrzenne parkingów.	Projektowanie uniwersalne, priorytet dla pieszych, zieleni i retencja przy parkingach, B+R/P+R, bezpieczeństwo ruchu.

Grupa działań	Dominujący wpływ	Potencjalne ryzyka	Zasady unikania i ograniczania oddziaływań
Tereny aktywności gospodarczej	Pozytywne efekty ekonomiczne przy właściwej lokalizacji i branżowej selektywności.	Ryzyko presji na krajobraz, ruch ciężki, hałas, konflikty z mieszkalnictwem.	Selekcja funkcji, lokalizacje obsłużone infrastrukturą, ocena oddziaływania, buforowanie zielenią, standardy środowiskowe.
Zielono-błękitna infrastruktura i retencja	Wyraźnie pozytywne: adaptacja do zmian klimatu, poprawa mikroklimatu, retencja, bioróżnorodność.	Ryzyko niewłaściwego utrzymania lub fragmentaryczności działań.	Plan utrzymania, monitoring skuteczności, łączenie z inwestycjami drogowymi i rewitalizacyjnymi, edukacja mieszkańców.
Rozwój nowej oferty mieszkaniowej	Pozytywny wpływ społeczny i osiedleńczy poprzez zwiększanie dostępności zróżnicowanej oferty mieszkaniowej i wzmacnianie atrakcyjności miasta jako miejsca życia	Uszczelnienie powierzchni, zwiększenie spływu wód opadowych, wzrost zapotrzebowania na wodę, energię i infrastrukturę kanalizacyjną, dodatkowy ruch, fragmentacja zieleni, ingerencja w stoki i krajobraz, a przy niewłaściwej lokalizacji także wzrost kosztów obsługi infrastrukturalnej	Pierwszeństwo dla uzupełniania istniejącej tkanki i terenów już przekształconych; etapowanie; analiza zapotrzebowania i możliwości infrastrukturalnych; retencja wód opadowych i ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych; ochrona zielonych powiązań, stoków i ekspozycji krajobrazowych; weryfikacja lokalizacji w planie ogólnym oraz właściwych procedurach środowiskowych i wodnoprawnych.
Obwodnica i zmiany układu drogowego	Możliwa poprawa bezpieczeństwa i dostępności oraz zmiana rozkładu ruchu.	Zajęcie terenu, hałas, fragmentacja siedlisk i powiązań przyrodniczych, zmiana spływu powierzchniowego, emisje w fazie budowy i możliwa indukcja ruchu.	Wariantowanie przebiegu, ochrona cieków i drożności odpływu, przejścia i rozwiązania ograniczające fragmentację, urządzenia podczyszczające i retencyjne, ochrona akustyczna, minimalizacja zajęcia terenów cennych i monitorowanie skutków.
Instalacje OZE i infrastruktura energetyczna, w tym magazyny energii	Możliwy pozytywny wpływ na odporność i elastyczność lokalnego systemu energetycznego.	Konflikty krajobrazowe i przestrzenne, bezpieczeństwo techniczne i pożarowe, zajęcie terenu, oddziaływania związane z przyłączeniami i infrastrukturą towarzyszącą.	Preferencja dla terenów przekształconych i infrastrukturalnych, analiza przyłączeniowa, bezpieczeństwa i oddziaływania, zachowanie odpowiednich odległości od funkcji wrażliwych, rozwiązania ograniczające wpływ krajobrazowy i środowiskowy.

Źródło: opracowanie własne.

Strategia przyjmuje zasadę, że inwestycje w przestrzeni górskiej muszą być oceniane nie tylko przez pryzmat kosztu budowy, ale także przez pryzmat kosztu utrzymania, wpływu na spływ powierzchniowy, krajobraz, dostępność mieszkańców i długofalową odporność miasta. Szczególną ostrożność należy zachować przy przedsięwzięciach realizowanych na stokach, w pobliżu terenów zieleni, przy szlakach rekreacyjnych, w otoczeniu Dzikowca oraz w obszarach, w których występują problemy odwodnienia.

18. Strategiczne ramy implementacji, monitoringu i zarządzania zmianą

18.1. Struktura zarządzania Strategią - role i odpowiedzialności

Skuteczne wdrożenie Strategii wymaga jasnego podziału ról. Dokument powinien być traktowany jako narzędzie zarządzania rozwojem, a nie jednorazowe opracowanie. Oznacza to konieczność powiązania go z budżetem, Wieloletnią Prognozą Finansową, dokumentami planistycznymi, programami społecznymi, gminnym programem rewitalizacji lub innymi programami wykonawczymi, jeżeli będą przyjmowane, oraz z portfelem projektów przygotowywanych do finansowania zewnętrznego.

Tabela 100. Podział odpowiedzialności za wdrażanie Strategii

Podmiot	Zakres odpowiedzialności
Rada Miejska	Przyjęcie Strategii, kontrola realizacji kierunków rozwoju, debata nad raportami, decyzje budżetowe i planistyczne.
Burmistrz Miasta	Odpowiedzialność wykonawcza za wdrażanie Strategii, koordynacja polityk sektorowych, inicjowanie projektów i partnerstw.
Koordynator Strategii w Urzędzie Miejskim	Prowadzenie portfela projektów, zbieranie danych monitoringowych, przygotowywanie informacji rocznej, koordynacja fiszek projektowych.
Komórki merytoryczne Urzędu	Przygotowanie i realizacja zadań w zakresie inwestycji, przestrzeni, środowiska, gospodarki komunalnej, usług społecznych, promocji i współpracy.
Jednostki organizacyjne gminy	Realizacja działań operacyjnych w edukacji, kulturze, sporcie, pomocy społecznej, gospodarce mieszkaniowej i utrzymaniu infrastruktury.
Skarbnik i służby finansowe	Ocena możliwości finansowych, zgodność z budżetem i WPF, kontrola wkładu własnego, analiza kosztów utrzymania i ryzyk finansowych.
Partnerzy zewnętrzni	Współrealizacja projektów ponadlokalnych, społecznych, turystycznych, klimatycznych, edukacyjnych i gospodarczych.
Mieszkańcy i organizacje społeczne	Udział w konsultacjach, współtworzenie działań lokalnych, monitorowanie potrzeb i budowanie akceptacji dla zmian.

Źródło: opracowanie własne.

18.2. Proces wdrażania i planowanie działań

Podstawowym narzędziem wdrażania Strategii jest corocznie aktualizowany portfel przedsięwzięć. Dla każdego przedsięwzięcia wskazuje się: powiązanie z celem i GOSi; właściciela organizacyjnego; etap przygotowania; przewidywany rezultat; szacunkowy koszt i źródła finansowania; wymagane decyzje i uzgodnienia; ryzyka; harmonogram; oraz koszty utrzymania po zakończeniu. Portfel, arkusz wskaźników, rejestr ryzyk i wykaz partnerstw powinny funkcjonować jako moduły jednego narzędzia, aby nie powielać tych samych danych w kilku dokumentach.

Bieżąca aktualizacja osiągniętych wartości wskaźników, statusów projektów, harmonogramów, kosztów i potencjalnych źródeł finansowania nie stanowi zmiany Strategii. Formalnej aktualizacji wymagają natomiast zmiany wizji, misji, celów strategicznych lub operacyjnych, oczekiwanych rezultatów, modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, liczby, nazw lub zasięgów GOSI, a także definicji i wartości docelowych wskaźników stanowiących treść uchwalonego dokumentu.

Tabela 101. Etapy przygotowania, realizacji i rozliczenia przedsięwzięć strategicznych

Etap	Opis
1. Identyfikacja potrzeb	Analiza danych, zgłoszeń mieszkańców, wyników konsultacji, stanu technicznego infrastruktury i możliwości finansowych.
2. Wstępna selekcja projektów	Ocena zgodności z celami Strategii, GOSI, dokumentami zewnętrznymi i możliwością pozyskania środków.
3. Fiszka projektowa	Opis zakresu, kosztów, etapów, źródeł finansowania, wskaźników, partnerów, ryzyk i kosztów utrzymania.
4. Przygotowanie dokumentacyjne	Program funkcjonalno-użytkowy, koncepcja, audyt, dokumentacja techniczna, uzgodnienia, decyzje, kosztorysy, analizy środowiskowe.
5. Montaż finansowy	Budżet gminy, WPF, środki europejskie, krajowe, fundusze ochrony środowiska, instrumenty zwrotne, partnerstwa.
6. Realizacja	Zamówienia publiczne, nadzór, komunikacja z mieszkańcami, zarządzanie zmianami zakresu i harmonogramu.
7. Rozliczenie i trwałość	Rozliczenie finansowe, odbiory, trwałość projektu, plan utrzymania, monitoring efektów i kosztów eksploatacji.

Źródło: opracowanie własne.

18.3. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Strategii będzie prowadzony na dwóch poziomach. Poziom strategiczny obejmuje wskaźniki określone w rozdziale 19 i służy ocenie kierunku zmian w najważniejszych obszarach rozwoju miasta. Poziom projektowy obejmuje postęp rzeczowy i finansowy oraz wskaźniki produktów i rezultatów poszczególnych przedsięwzięć prowadzonych w operacyjnym portfelu projektów. Dane kontekstowe, na które gmina ma wpływ pośredni, będą przedstawiane w rocznej informacji o realizacji Strategii wraz z komentarzem wyjaśniającym.

Tabela 102. Podstawowy system monitoringu i ewaluacji Strategii

Typ monitoringu	Częstotliwość	Zakres	Odpowiedzialność
Monitoring roczny	Co roku	Postęp projektów, wskaźniki produktowe, pozyskane środki, najważniejsze ryzyka, aktualizacja portfela.	Koordinator Strategii, komórki merytoryczne
Przegląd śródkresowy	2029/2030	Ocena trafności celów, postępu wskaźników, zmian demograficznych i finansowych, potrzeba korekt.	Burmistrz, Rada Miejska, koordynator, partnerzy

Typ monitoringu	Częstotliwość	Zakres	Odpowiedzialność
Ewaluacja końcowa	2035/2036	Ocena realizacji celów, trwałości efektów, wpływu na jakość życia, przestrzeń, środowisko i gospodarkę.	Burmistrz, Rada Miejska, ewentualnie ewaluator zewnętrzny
Monitoring projektowy	Zgodnie z umowami	Wskaźniki i trwałość projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.	Jednostka realizująca projekt

Źródło: opracowanie własne.

18.4. Raportowanie i polityka informacyjna

Informacja o realizacji Strategii powinna być przedstawiana w sposób zrozumiały dla mieszkańców. Rekomenduje się przygotowywanie rocznej informacji o realizacji Strategii, publikowanej w BIP lub na stronie gminy, obejmującej: listę najważniejszych działań, status projektów, pozyskane środki zewnętrzne, najważniejsze wskaźniki, działania planowane na kolejny rok oraz wskazanie barier wymagających decyzji organizacyjnych lub finansowych. Raportowanie nie powinno ograniczać się do wyliczenia wykonanych inwestycji. Powinno pokazywać, czy działania przybliżają miasto do wizji 2035 roku.

18.5. Zarządzanie zmianą i ryzykiem

Strategia będzie wdrażana w warunkach zmienności cen, kosztów energii, zasad finansowania samorządów, dostępności wykonawców, harmonogramów programów pomocowych oraz procesów demograficznych. Dlatego konieczne jest aktywne zarządzanie ryzykiem, oparte na etapowaniu, wariantowaniu projektów, analizie kosztów cyklu życia, zachowaniu gotowości dokumentacyjnej i stałym monitoringu sytuacji finansowej gminy.

Tabela 103. Analiza ryzyk implementacji Strategii

Ryzyko	Opis	Mechanizmy ograniczania
Ryzyko demograficzne	Dalszy spadek liczby mieszkańców i starzenie populacji.	Rozwój usług senioralnych, oferta mieszkaniowa, atrakcyjność rodzin, integracja dzielnic, monitoring struktury wieku.
Ryzyko finansowe	Wzrost kosztów inwestycji i utrzymania infrastruktury przy ograniczonych dochodach.	Etapowanie, wariantowanie, analiza kosztów cyklu życia, dywersyfikacja źródeł finansowania, priorytetyzacja.
Ryzyko środowiskowe i klimatyczne	Opady nawałne, spływy powierzchniowe, obciążenia zimowe, presja na krajobraz.	Zielono-błękitna infrastruktura, oceny środowiskowe, ochrona stoków, retencja, odwodnienie, plan utrzymania.
Ryzyko organizacyjne	Rozproszenie odpowiedzialności i brak danych do monitoringu.	Koordynator Strategii, standard fiszki projektowej, cykliczne raportowanie, wspólna baza projektów.
Ryzyko wizerunkowe	Utrwalanie obrazu miasta zdegradowanego lub nieuporządkowanego.	Koncentracja na widocznych przestrzeniach, Dzikowiec, dziedzictwo, komunikacja efektów, estetyka i spójna marka.

Ryzyko	Opis	Mechanizmy ograniczania
Ryzyko społeczne	Niska akceptacja działań lub nierównomierne postrzeganie korzyści przez dzielnice.	Konsultacje, działania lokalne, przejrzysta komunikacja, mikroprojekty, włączanie liderów i organizacji.
Ryzyko planistyczne realizacji polityki mieszkaniowej	Wyniki analiz zapotrzebowania i chłonności oraz ustawowe zasady wyznaczania stref mogą ograniczyć zakres nowych terenów mieszkaniowych wskazanych kierunkowo w Strategii.	Koordinacja Strategii z planem ogólnym; weryfikacja rezerw obowiązujących MPZP; pierwszeństwo odnowy, adaptacji i racjonalnego uzupełniania istniejącej struktury; etapowanie oraz korekta lokalizacji i skali przedsięwzięć stosownie do wyników analiz.

Źródło: opracowanie własne.

19. Wskaźniki realizacji celów Strategii

System monitoringu Strategii opiera się na ograniczonym zestawie wskaźników pokazujących kierunek zmian w trzech podstawowych wymiarach rozwoju Boguszu-Gorc: jakości życia i dostępności usług, odnowie przestrzennej, mieszkaniowej i środowiskowej oraz rozwoju gospodarki i specjalizacji miasta. System nie służy ewidencjonowaniu wszystkich działań Urzędu Miejskiego ani zastępowaniu sprawozdawczości budżetowej, projektowej i sektorowej.

Przyjęto wskaźniki możliwe do obliczenia na podstawie danych publicznych albo prostych ewidencji Urzędu Miejskiego i jednostek organizacyjnych. Wskaźniki aktualizuje się corocznie, o ile wskazane źródło danych nie uzasadnia innego cyklu. Zmiana definicji, formuły albo źródła wymaga opisanie jej wpływu na porównywalność danych.

Tabela 104. Podstawowe wskaźniki realizacji celów Strategii

Numer wskaźnika i powiązanie z celem strategicznym	Wskaźnik	Definicja i sposób liczenia	Źródło	Punkt odniesienia	Oczekiwana zmiana
W1 — CS1	Liczba stałych form usług społecznych, opiekuńczych i senioralnych dostępnych dla mieszkańców	Liczba odrębnych usług lub programów organizowanych, finansowanych albo współfinansowanych przez Gminę i dostępnych w sposób ciągły lub cykliczny przez co najmniej 6 miesięcy w roku. Jedną formę usługi liczy się	OPS, Urząd Miejski, jednostki organizacyjne	Stan za 2026 r., ustalony w pierwszym raporcie monitoringowym	Utrzymanie istniejących usług oraz ich rozwój odpowiednio do rozpoznanych potrzeb; pomiar coroczny

Numer wskaźnika i powiązanie z celem strategicznym	Wskaźnik	Definicja i sposób liczenia	Źródło	Punkt odniesienia	Oczekiwana zmiana
		jeden raz, niezależnie od liczby uczestników i miejsc jej świadczenia.			
W2 — CS1	Liczba obiektów użyteczności publicznej objętych zakończoną poprawą dostępności	Skumulowana liczba obiektów należących do Gminy lub zarządzanych przez jednostki gminne, w których po 1 stycznia 2027 r. zakończono i potwierdzono odbiorem co najmniej jedno przedsięwzięcie poprawiające dostępność architektoniczną lub informacyjno-komunikacyjną obiektu. Ten sam obiekt liczy się jeden raz.	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne, raporty o stanie zapewniania dostępności	0 na dzień 1 stycznia 2027 r.	Systematyczny wzrost; pomiar coroczny
W3 — CS2	Liczba lokali mieszkalnych utworzonych albo przywróconych do użytkowania z udziałem Gminy	Skumulowana liczba nowych lokali komunalnych, socjalnych, wspomaganych lub innych lokali społecznie dostępnych utworzonych z udziałem Gminy oraz pustostanów komunalnych przywróconych do użytkowania po 1 stycznia 2027 r. Ten sam lokal liczy się jeden raz.	Ewidencja zasobu mieszkaniowego i inwestycji Urzędu Miejskiego oraz ZGM	0 na dzień 1 stycznia 2027 r.	Systematyczny wzrost; pomiar coroczny
W4 — CS2	Skumulowana liczba nieefektywnych źródeł ciepła trwale wymienionych lub wyeliminowanych	Uwzględnia wyłącznie zakończone i udokumentowane wymiany albo trwałe wyłączenia źródeł ciepła w budynkach komunalnych oraz w przedsięwzięciach wspieranych przez Gminę. Nie obejmuje deklaracji ani inwestycji rozpoczętych.	Ewidencje programów, dokumentacja budynków, CEEB jako źródło pomocnicze	0 na dzień 1 stycznia 2027 r.	Systematyczny wzrost; pomiar coroczny
W5 — CS2	Liczba zakończonych przedsięwzięć zwiększających retencję, udział błękitno-zielonej infrastruktury lub odporność na podtopienia	Skumulowana liczba odebranych przedsięwzięć obejmujących retencję wód opadowych, rozszczelnienie powierzchni, ogrody deszczowe, niecki bioretencyjne, zieleń retencyjną, przebudowę odwodnienia ograniczającą ryzyko podtopień albo ochronę korytarza spływu. Nie uwzględnia się rutynowego utrzymania zieleni, zwykłych napraw ani pojedynczych nasadzeń bez wykazanego	Rejestr inwestycji i działań środowiskowych Urzędu Miejskiego	0 na dzień 1 stycznia 2027 r.	Systematyczny wzrost; pomiar coroczny

Numer wskaźnika i powiązanie z celem strategicznym	Wskaźnik	Definicja i sposób liczenia	Źródło	Punkt odniesienia	Oczekiwana zmiana
		efektu retencyjnego lub adaptacyjnego.			
W6 — CS2, wspierająco CS1	Liczba zakończonych przedsięwzięć poprawiających dostępność i spójność komunikacyjną miasta	Skumulowana liczba zakończonych przedsięwzięć dotyczących dojazdów pieszych, przejazdów, ciągów rowerowych, przystanków, węzłów przesiadkowych, informacji pasażerskiej, dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami lub poprawy drogowych powiązań wewnątrz miasta i z otoczeniem. Nie uwzględnia się zwykłych prac utrzymaniowych.	Rejestr inwestycji i projektów mobilnościowych Urzędu Miejskiego	0 na dzień 1 stycznia 2027 r.	Systematyczny wzrost; pomiar coroczny
W7 — CS3	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Wartość wskaźnika publikowanego przez BDL GUS. W razie zmiany metodologii GUS w raporcie należy wskazać jej wpływ na porównywalność danych.	BDL GUS	222,2 - wartość za 2025 r.	Utrzymanie lub wzrost; pomiar coroczny z uwzględnieniem opóźnień publikacji danych
W8 — CS3	Liczba dni funkcjonowania operatorskiej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej Dzikowca	Liczba dni w roku, w których użytkownikom udostępniony był co najmniej jeden element infrastruktury Dzikowca wymagający obsługi operatorskiej, ujęty w zamkniętym wykazie przyjętym w pierwszym raporcie monitoringowym. Nie uwzględnia się ogólnodostępnych szlaków i tras, których użytkowanie nie wymaga uruchomienia infrastruktury ani świadczenia usługi.	OSiR lub właściwy operator infrastruktury, Urząd Miejski	Wartość za 2026 r., ustalona w pierwszym raporcie monitoringowym	Wydłużenie sezonu i stabilizacja oferty całorocznej; pomiar coroczny
W9 — CS3	Liczba aktywnych przedsięwzięć partnerskich przygotowywanych lub realizowanych z udziałem Gminy	Liczba unikalnych przedsięwzięć, dla których w danym roku zawarto porozumienie partnerskie, złożono wspólny wniosek o finansowanie albo prowadzono realizację na podstawie umowy lub innego dokumentu. Projekt znajdujący się jednocześnie na kilku etapach liczy się jeden raz. Nie uwzględnia się ogólnych deklaracji współpracy.	Rejestr projektów partnerskich Urzędu Miejskiego	Wartość za 2026 r., ustalona w pierwszym raporcie monitoringowym	Utrzymanie stabilnego portfela albo wzrost liczby przedsięwzięć; pomiar coroczny

Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienie: oznaczenia W1–W9 są porządkowymi kodami wskaźników (W – wskaźnik; numer nie oznacza hierarchii), natomiast symbole CS1–CS3 wskazują cel strategiczny, którego realizację dany miernik monitoruje; dopisek „wspierająco CS1” oznacza dodatkowe, pośrednie powiązanie wskaźnika z tym celem.

Wskaźniki należy interpretować łącznie. Żaden pojedynczy miernik nie stanowi samodzielnej podstawy oceny powodzenia albo niepowodzenia Strategii. Wskaźniki gospodarcze, mieszkaniowe i turystyczne są zależne również od uwarunkowań zewnętrznych, dlatego wymagają analizy trendu oraz krótkiego komentarza wyjaśniającego.

W rocznej informacji o realizacji Strategii należy dodatkowo przedstawiać podstawowe dane kontekstowe: liczbę mieszkańców, udział ludności w wieku poprodukcyjnym, średnie trzyletnie saldo migracji na 1000 mieszkańców, średnią trzyletnią liczbę mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców oraz trzyletnią sumę finansowania zewnętrznego zakontraktowanego na przedsięwzięcia zgodne ze Strategią. Dane te pozostają poza podstawowym zestawem wskaźników W1–W9 i służą wyjaśnianiu warunków realizacji Strategii, a nie prostemu rozliczaniu działań Gminy. Wśród danych kontekstowych należy również corocznie przedstawiać przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań na mieszkańca według BDL GUS, w odniesieniu do kierunkowego celu 40 m² w 2035 r. oraz wartości 26,4 m² w 2024 r. wskazanej w diagnozie. Zmiany tego wskaźnika wymagają komentarza uwzględniającego liczbę ludności, przyrost lub ubytek zasobu i efekty jego modernizacji.

Monitoring prowadzi się w jednym arkuszu zawierającym: kod wskaźnika, definicję, źródło, jednostkę odpowiedzialną, punkt odniesienia, wartości roczne, komentarz dotyczący przyczyn zmiany oraz ewentualne działanie korygujące. W przypadku wskaźników skumulowanych każdy lokal, obiekt lub przedsięwzięcie ujmuje się w ewidencji tylko raz, lecz pozostaje ono składnikiem wartości skumulowanej w kolejnych latach; niedopuszczalne jest podwójne wykazanie tego samego efektu.

20. Syntetyczny opis ram finansowania Strategii

Wykaz źródeł finansowania ma charakter otwarty i podlega corocznej aktualizacji operacyjnej. Wskazanie programu nie oznacza gwarancji dostępności środków, kwalifikowalności projektu ani uzyskania dofinansowania. Każdorazowo stosuje się aktualne zasady naboru, terminy kwalifikowalności, limity, wymagany wkład własny oraz wymogi trwałości. Programy, których okres wdrażania dobiegł końca, mogą być przywoływane wyłącznie w odniesieniu do przedsięwzięć już objętych wsparciem albo do ich zakończenia i rozliczenia.

Po ustanowieniu instrumentów polityki spójności i innych polityk Unii Europejskiej na lata 2028–2034 portfel przedsięwzięć oraz potencjalne źródła finansowania zostaną dostosowane do przyjętych programów krajowych, regionalnych i terytorialnych. Aktualizacja źródeł finansowania projektu nie wymaga sama w sobie zmiany Strategii, jeżeli nie zmienia celu, rezultatu, modelu przestrzennego ani zasad interwencji.

Finansowanie Strategii powinno opierać się na dywersyfikacji źródeł i etapowaniu. W przypadku Boguszo-Gorc szczególnie ważne będzie łączenie środków własnych z finansowaniem zewnętrznym, zwłaszcza w obszarach rewitalizacji, efektywności energetycznej, mieszkalnictwa, usług społecznych, edukacji, mobilności, adaptacji klimatycznej, turystyki aktywnej i projektów partnerskich. Każdy większy projekt

powinien posiadać wariant minimalny, optymalny i rozszerzony, aby możliwe było dostosowanie zakresu do dostępnych środków.

Największe obciążenia kapitałowe będą prawdopodobnie związane z celem strategicznym 2, obejmującym mieszkalnictwo, przestrzeń publiczną, infrastrukturę komunalną, efektywność energetyczną, mobilność i adaptację klimatyczną. Realizacja polityki mieszkaniowej może wykorzystywać środki budżetu gminy i WPF, programy krajowe wspierające mieszkalnictwo komunalne i społeczne, instrumenty Banku Gospodarstwa Krajowego, formuły SIM/TBS, środki na termomodernizację i rewitalizację, partnerstwa z innymi podmiotami publicznymi oraz kapitał prywatny. Wskazanie kategorii źródeł nie jest deklaracją dostępności finansowania. Każde przedsięwzięcie wymaga potwierdzenia aktualnych warunków programu, wkładu własnego, kosztów obsługi i utrzymania, popytu oraz modelu zarządzania. Cel strategiczny 1 wymaga zarówno nakładów inwestycyjnych, jak i stabilnego finansowania usług. Cel strategiczny 3 będzie opierał się na projektach infrastrukturalnych, promocyjnych, partnerskich i organizacyjnych, w tym na profesjonalnym zarządzaniu Dzikowcem i wykorzystaniu dziedzictwa miasta. Wymienione niżej programy i instrumenty finansowe odzwierciedlają stan dostępnych lub przewidywanych źródeł finansowania na etapie opracowania Strategii. Ich wskazanie nie oznacza, że będą obowiązywały przez cały okres do 2035 roku. Po zakończeniu obecnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej oraz okresu realizacji poszczególnych instrumentów krajowych ich funkcję będą przejmowały programy kolejnej perspektywy finansowej i nowe instrumenty krajowe. Z tego względu podstawową zasadą wdrażania pozostaje coroczna aktualizacja źródeł finansowania przy zachowaniu niezmienności celów i kryteriów strategicznych.

Tabela 105. Potencjalne źródła finansowania Strategii

Źródło finansowania	Potencjalny zakres	Cele	Uwagi wdrożeniowe
Budżet Gminy i WPF	Wkład własny, dokumentacje, utrzymanie efektów, zadania własne, małe projekty społeczne i przestrzenne.	CS1-CS3	Kluczowe znaczenie ma powiązanie Strategii z cyklem budżetowym i oceną kosztów utrzymania.
Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027	Rewitalizacja, usługi społeczne, edukacja, efektywność energetyczna, mobilność, środowisko, projekty terytorialne i transformacyjne zgodnie z kryteriami programu.	CS1-CS3	Szczególnie ważne dla projektów regionalnych i ZIT/WOF; wymaga gotowości dokumentacyjnej.
Instrumenty ZIT/Aglomeracji Wałbrzyskiej/WOF	Projekty zintegrowane dotyczące mobilności, energii, usług społecznych, turystyki, kultury, edukacji i zdolności instytucjonalnej.	CS1-CS3	Preferowane są projekty partnerskie i zgodne z dokumentami wykonawczymi WOF.
FEnIKS 2021-2027	Efektywność energetyczna, klimat, adaptacja, gospodarka wodna, środowisko, transport, dziedzictwo i wybrane inwestycje infrastrukturalne.	CS2, częściowo CS3	Źródło dla projektów o odpowiedniej skali, jakości środowiskowej i gotowości.

Źródło finansowania	Potencjalny zakres	Cele	Uwagi wdrożeniowe
Krajowy Plan Odbudowy	Wyłącznie przedsięwzięcia objęte aktualnie dostępnymi instrumentami KPO albo już zakontraktowane, realizowane lub rozliczane zgodnie z właściwym harmonogramem.	CS1-CS3	Należy sukcesywnie dokonywać analizy pod kątem aktualności instrumentu, kwalifikowalności wydatków oraz terminów realizacji i rozliczenia.
NFOŚiGW i WFOŚiGW we Wrocławiu	Termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła, OZE, retencja, edukacja ekologiczna, gospodarka wodna, adaptacja klimatyczna.	CS2, częściowo CS1	Szczególnie ważne dla ograniczania niskiej emisji i ubóstwa energetycznego.
Programy mieszkaniowe, BGK, SIM/TBS i instrumenty zwrotne	Mieszkalnictwo komunalne, społeczne, wielorodzinne, remonty, modernizacja i tworzenie nowej oferty mieszkaniowej.	CS1, CS2	Wymaga ostrożnej oceny kosztów utrzymania, popytu i lokalizacji.
Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg i programy transportowe	Drogi lokalne, chodniki, bezpieczeństwo ruchu, dojścia do stacji, dostępność, elementy mobilności.	CS2, CS3	Projekty powinny być łączone z bezpieczeństwem pieszych i zielono-błękitną infrastrukturą.
FERC i środki cyfryzacyjne	E-usługi, cyberbezpieczeństwo, cyfryzacja administracji, dostęp do danych, kompetencje cyfrowe.	CS1, CS3	Uzupełniające źródło dla zarządzania, usług i komunikacji z mieszkańcami.
FENG i instrumenty dla przedsiębiorstw	Wsparcie firm, innowacji, kompetencji, zielonych i cyfrowych rozwiązań, jeśli zakres spełnia wymogi programu.	CS3	Najczęściej źródło dla przedsiębiorców i partnerów, z rolą gminy informacyjną lub koordynacyjną.
Interreg Czecho-Polska i programy współpracy	Turystyka aktywna, dziedzictwo, środowisko, bezpieczeństwo, współpraca transgraniczna, promocja i wymiana doświadczeń.	CS2, CS3	Wymaga partnera zagranicznego i zgodności z programem współpracy.
Środki prywatne i partnerstwa	Usługi, gastronomia, noclegi, mieszkalnictwo, rzemiosło, wykorzystanie lokali i terenów aktywności.	CS3, częściowo CS2	Gmina tworzy warunki, ale nie zastępuje decyzji inwestorów.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 106. Charakter kosztów i priorytety finansowe według celów strategicznych.

Cel strategiczny	Dominujący charakter kosztów	Priorytet finansowy	Uwagi
CS1 Miasto spójne społecznie i dobre do życia	Koszty usług społecznych, edukacyjnych, integracyjnych, dostępnościowych i częściowo inwestycyjnych.	Średni, ale stabilny i wieloletni	Najważniejsza jest ciągłość usług, a nie jednorazowy efekt inwestycyjny.
CS2 Miasto odnowione przestrzennie, mieszkaniowo i środowiskowo	Wysokie nakłady inwestycyjne: budynki, przestrzeń publiczną, energia, retencja, mobilność, infrastruktura komunalna.	Wysoki	Wymaga etapowania, montażu zewnętrznego, audytów, dokumentacji i analizy kosztów utrzymania.

Cel strategiczny	Dominujący charakter kosztów	Priorytet finansowy	Uwagi
CS3 Miasto przedsiębiorcze, rozpoznawalne i oparte na własnej specjalizacji	Koszty infrastruktury rekreacyjnej, promocji, partnerstw, przygotowania terenów i projektów, wsparcia przedsiębiorczości.	Średni, selektywny	Należy unikać inwestycji generujących wysokie koszty utrzymania bez stabilnego modelu użytkowania.

Źródło: opracowanie własne.

Ramy finansowe powinny być aktualizowane operacyjnie co roku. Aktualizacja obejmuje listę projektów, status przygotowania, szacowane koszty, źródła finansowania, wkład własny, harmonogram, ryzyka i koszty utrzymania. Formalna aktualizacja Strategii powinna być rozważana dopiero wtedy, gdy zmiana dotyczy celów strategicznych, modelu funkcjonalno-przestrzennego, katalogu GOSI albo zasadniczych ram wdrażania.

21. Portfel przedsięwzięć kierunkowych i zasady aktualizacji programu realizacyjnego

Strategia wskazuje kierunki interwencji, a nie zamknięty wieloletni plan inwestycyjny. Poniższy katalog obejmuje typy przedsięwzięć o szczególnym znaczeniu dla realizacji przyjętych celów i modelu rozwoju miasta. Ma charakter kierunkowy i nie przesądza o terminie realizacji, zakresie rzeczowym, kosztach ani źródłach finansowania poszczególnych projektów.

Niezależnie od katalogu zawartego w Strategii Urząd Miejski powinien prowadzić operacyjny portfel projektów, aktualizowany w cyklu rocznym. Portfel ten jest narzędziem zarządczym, a nie częścią normatywnej treści Strategii. Może obejmować fiszki projektowe, stopień gotowości dokumentacyjnej, szacunkowe koszty, potencjalne źródła finansowania, partnerów, wymagane decyzje, ryzyka oraz koszty utrzymania.

Aktualizacja operacyjnego portfela nie wymaga zmiany Strategii, jeżeli projekty pozostają zgodne z jej celami, kierunkami działań, modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej i GOSI. Zmiana samej Strategii następuje natomiast w trybie przewidzianym przepisami prawa, jeżeli zmianie mają ulec jej zasadnicze ustalenia. Poniższy katalog ma charakter ramowy i powinien być rozwijany w dokumentach wykonawczych.

Tabela 107. Ramowy portfel przedsięwzięć kierunkowych.

Kod	Przedsięwzięcie kierunkowe	Cele	Powiązanie z GOSI i modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej	Opis
P1	Program lokalnych miejsc aktywności i integracji dzielnic	CS1	Działanie horyzontalne — lokalne centra i istniejąca strefa mieszkaniowo-usługowa; bez odrębnego GOSI.	Małe inwestycje i działania społeczne w różnych częściach miasta; przestrzenie spotkań, aktywność seniorów, wydarzenia międzypokoleniowe.
P2	Pakiet usług senioralnych, opiekuńczych i profilaktyki aktywnej	CS1	Działanie horyzontalne — lokalne centra i istniejąca strefa mieszkaniowo-usługowa; bez odrębnego GOSI.	Usługi wsparcia dziennego, programy aktywności, dostępność obiektów, współpraca z placówkami zdrowotnymi i organizacjami.
P3	Strategiczny przegląd oświaty i infrastruktury edukacyjnej	CS1	Działanie horyzontalne w istniejącej strukturze usługowej miasta.	Analiza demografii uczniów, stanu technicznego, kosztów, dostępności i jakości oferty edukacyjnej.

Kod	Przedsięwzięcie kierunkowe	Cele	Powiązanie z GOSI i modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej	Opis
P4	Program rewitalizacji i odnowy przestrzeni publicznych	CS2	Działanie horyzontalne w istniejącej tkance; nie utożsamiać z GOSI problemowym z ryciny 54.	Etapowe porządkowanie centrów dzielnic, placów, ulic, dojeżdż, zieleni i estetyki obszarów zdegradowanych.
P5	Program modernizacji zasobu mieszkaniowego i ograniczania ubóstwa energetycznego	CS2	Działanie horyzontalne; z GOSI infrastruktury energetycznej powiązane tylko w zakresie elementów systemowych i magazynowania energii.	Audyty, remonty, termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła, doradztwo i projekty parasolowe.
P6	Nowoczesna oferta mieszkaniowa Boguszowa-Gorc	CS1, CS2	Tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – nowe oraz tereny na uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej – istniejące; w uzasadnionym zakresie także obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych.	Przygotowanie lokalizacji, modelu organizacyjnego i partnerstw dla mieszkalnictwa wielorodzinnego i społecznego.
P7	Węzły kolejowe i bezpieczne dojeżdża	CS2, CS3	System mobilności i dostępności – działanie horyzontalne; w zakresie powiązań drogowych również GOSI: Budowana obwodnica.	Dojeżdża, oświetlenie, informacja, B+R/P+R, połączenia z Dzikowcem, dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami.
P8	Zielono-błękitny Boguszów-Gorce	CS2	GOSI problemowy: obszary szczególnego zagrożenia powodzią 1%; poza nimi działanie horyzontalne adaptacji klimatycznej.	Retencja, odwodnienie, rozszczelnienie, zieleni uliczna, adaptacja do opadów nawałnych i edukacja klimatyczna.
P9	Dzikowiec całoroczny i dostępny	CS3	Tereny działalności sportowo-rekreacyjnej z usługami okołoturystycznymi oraz obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych.	Porządkowanie infrastruktury, wydarzenia, trasy, zaplecze, bezpieczeństwo, współpraca z branżą i koleją.
P10	Dziedzictwo górniczo-przemysłowe i kolejowe jako marka miasta	CS1, CS3	Działanie horyzontalne w istniejącej tkance, terenach gospodarczych i węzłach mobilności; bez odrębnego GOSI.	Szlaki, opowieść miejsca, edukacja regionalna, wydarzenia, wykorzystanie obiektów i przestrzeni symbolicznych.
P11	Forum przedsiębiorców i pakiety lokalnej oferty	CS3	Działalność gospodarcza istniejąca; działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE; uzupełniając obszar mieszkaniowo-usługowy jako zaplecze dla obszarów sportowych.	Sieciovanie usług, gastronomii, noclegów, rzemiosła, Dzikowca, kultury, kolei i wydarzeń.
P12	System zarządzania Strategią i portfelem projektów	CS3	Działanie horyzontalne – wszystkie GOSI i warstwy modelu.	Fiszki, monitoring, raport roczny, baza projektów, standard oceny kosztów utrzymania i gotowości dokumentacyjnej.
P13	Program przygotowania i etapowania terenów aktywności gospodarczej	CS3, częściowo CS2	Działalność gospodarcza istniejąca; działalność gospodarcza nowa, w tym inwestycje OZE.	Audyt terenów pod względem własności, popytu, dostępności transportowej, możliwości uzbrojenia, brownfieldów, konfliktów środowiskowych i kosztów obsługi; przygotowywanie wyłącznie lokalizacji o potwierdzonej racjonalności gospodarczej i infrastrukturalnej.
P14	Lokalna infrastruktura energetyczna i elastyczność energetyczna miasta	CS2, CS3	Obszar lokalizacji nowej infrastruktury energetycznej, w tym OZE i magazynów energii.	Analiza możliwości przyłączeniowych i technicznych, wariantów magazynowania energii, integracji z OZE i obiektami gminnymi, bezpieczeństwa pożarowego, oddziaływania przestrzennego oraz ekonomiki cyklu życia; realizacja tylko po potwierdzeniu zasadności i wykonalności.

Kod	Przedsięwzięcie kierunkowe	Cele	Powiązanie z GOSI i modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej	Opis
P15	Integracja układu miejskiego z obwodnicą Boguszcowa-Gorc	CS2, CS3	Budowana obwodnica; ewentualna kontynuacja obwodnicy.	Ewentualną kontynuację obwodnicy w rejonie Gorc i gminy Czarny Bór traktować jako kierunek wymagający odrębnych analiz i uzgodnień, bez przesądzania budowy ani harmonogramu. Koordynacja powiązań budowanej obwodnicy z układem miejskim, z uwzględnieniem obsługi dzielnic i terenów rozwojowych, bezpieczeństwa pieszych, organizacji ruchu oraz odwodnienia.

Uwaga: Lista nie ma charakteru zamkniętego.

Źródło: opracowanie własne.